

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vapaaehtoisista maanpuolustuksesta. Tällä hetkellä tästä toiminnasta säädetään puolustusvoimista annetussa laissa, johon on vuonna 1994 lisätty uusi säännös, jolla puolustusvoimien tehtäväksi annetaan vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen. Vapaaehtoistoiminnan laajentuminen ja puolustusvoimien rakennemuutos edellyttävät asiaa säädettäväksi lailla nykyistä laajemmin.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset vapaaehtoistoiminnan johtamisesta ja valvonnasta sekä toimijoiden yhteistyöstä. Vapaaehtoistoiminnan johtamiseen ja valvontaan liittyvät kysymykset samoin kuin toimijoiden vastuun järjestämisen ovat yhteiskunnan kannalta tärkeitä. Tämän vuoksi puolustushallinnon viranomaisten tehtäviä ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan asemaa korostettaisiin.

Nykyinen Maanpuolustuskoulutus ry esittää muutettavaksi julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi. Maanpuolustusjärjestöjen yhteistoiminta puolustushallinnon kanssa tapahtuisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kautta. Laissa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisista hallintotehtävistä, jäsenistä, toimielimistä, rahoituksesta ja toiminnan järjestämisestä.

Ehdotetun lain pääpaino olisi vapaaehtoisista maanpuolustuskoulutusta koskevassa sääntelyssä. Lakiin sisällytettäisiin asevelvollisuuslain aikaisemmat sääntelyt puolustusvoimien vapaaehtoisista harjoituksista. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää sotilaallista koulutusta puolustusvoimien tilauksesta.

Naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen parannettaisiin. Naiset, jotka eivät ole suorittaneet ase-

palvelusta, voisivat osallistua puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin erityisosaamista vaativissa, sotilaallista maanpuolustusta tukevissa tehtävissä. Naisia voitaisiin varata ja sijoittaa puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon mukaisiin tehtäviin.

Puolustusvoimiin ehdotetaan luotavaksi vapaaehtoisia koskeva sitoumusjärjestelmä. Puolustusvoimat voisi käyttää sitoumuksen antaneita vapaaehtoisia puolustusvoimien virka-aputehtävissä poliisille tai pelastustehtävissä.

Lakiin otettaisiin sääntelyt vapaaehtoistoimintaan osallistuvien etuuksista ja velvollisuuksista sekä sitoumuksen antaneiden rekisteröimisestä.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset yhdeksän eri lain muuttamiseksi. Puolustusvoimista annettuun lakiin lisättäisiin nimenomaiset sääntelyt maakuntajoukoista, jotka muodostettaisiin reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista ja muista puolustusvoimille sitoumuksen antaneista henkilöistä. Lisäksi muutettaisiin rajavartiolakia, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettua lakia, puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettua lakia, poliisilakia, sotilastapaturmalakia, työturvallisuuslakia, rikoslakia ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annettua lakia, joita lähinnä täydennettäisiin niin, että niissä otettaisiin huomioon nyt ehdotettava lainsäädäntö.

Esitys liittyy vuoden 2008 talousarvioon. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1. Johdanto.....	5
1.1. Lähtökohdat.....	5
1.2. Aikaisemmat uudistushankkeet	5
1.3. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot.....	6
2. Nykytila	6
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	6
Perustuslain säännökset	6
Puolustushallintoa koskevat säännökset	7
Eräät muut lait.....	7
Vapaaehtoisen maanpuolustustyön nykyinen organisointi.....	8
2.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö	8
Ruotsi	8
Norja	9
Tanska	9
2.3. Nykytilan arviointi.....	9
2.4. Yhteiskunnassa vallitsevia näkökohtia	10
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	10
3.1. Tavoitteet	10
Puolustusvoimien tarpeet vapaaehtoisten käyttämiseen	10
Vapaaehtoisjärjestöjen näkemykset	11
3.2. Keskeiset ehdotukset	12
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen organisointi	12
Maanpuolustuskoulutus ry:n aseman uudistaminen	12
Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus ja muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta.....	13
Vapaaehtoista henkilöstöä koskevat ehdotukset	14
Muihin lakeihin ehdotetut muutokset	15
4. Esityksen vaikutukset	16
4.1. Taloudelliset vaikutukset	16
4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan	16
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	17
Vaikutukset eri sukupuolten kannalta.....	17
Vaikutukset Ahvenanmaahan ja siellä asuviin kotiseutu-oikeuden omaaviin.....	18
5. Asian valmistelu.....	18
5.1. Valmisteluvaiheet ja – aineisto	18
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	18
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	19

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	21
1. Lakiehdotusten perustelut	21
1.1. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta	21
1 luku. Yleiset säännökset	21
2 luku. Organisaatiota koskevat säännökset	21
3 luku. Maanpuolustuskoulutusyhdistys	24
4 luku. Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus	31
5 luku. Muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta	35
6 luku. Sitoutumista koskevat säännökset	39
7 luku. Velvollisuudet ja oikeudet	41
8 luku. Rekisteröiminen	46
9 luku. Erinäiset säännökset	48
1.2. Laki puolustusvoimista	48
1.3. Rajavartiolaki	49
1.4. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta	49
1.5. Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille	50
1.6. Poliisilaki	50
1.7. Sotilastapaturmalaki	50
1.8. Työturvallisuuslaki	50
1.9. Rikoslaki	51
45 luku. Sotilasrikoksista	51
1.10. Laki valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta	51
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	52
3. Voimaantulo	52
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	52
LAKIEHDOTUKSET	56
vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta	56
puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	66
rajavartiolain 25 §:n muuttamisesta	67
naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	68
puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	69
poliisilain 45 a §:n muuttamisesta	70
sotilastapaturmalain 1 §:n muuttamisesta	71
työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta	72
rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta	73
valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	74
LIITE	75
RINNAKKAISTEKSTIT	75
puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	75
rajavartiolain 25 §:n muuttamisesta	76
naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	77

puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta .	78
poliisilain 45 a §:n muuttamisesta.....	79
sotilastapaturmalain 1 §:n muuttamisesta	80
työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta	81
rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta.....	82
valtionneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	83

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Lähtökohdat

Vapaaehtoisuuteen perustuvalla yhdistystoiminnalla on maassamme pitkät perinteet. Yhdistysten toimintakenttä kattaa inhimillisen elämän eri alat lähtien puolivirallisista valtiovaltaa avustavista yhdistyksistä muun muassa taloudellisella ja sosiaalisilla aloilla. Niiden hoitaessa nykyään merkittäviäkin yhteiskunnallisia tehtäviä on tapana puhua niin sanotusta kolmannelta sektorista.

Maanpuolustusjärjestöillä oli itsenäisyytemme alkuvuosikymmeninä merkittävä asema yhteiskunnassa. Suojeluskuntajärjestöstä tuli elokuussa 1918 annetulla asetuksella julkisoikeudellinen yhteisö; sittemmin siitä säädettiin erityislaki (347/1927). Sen rinnalle muodostettiin maaliskuussa 1921 aseeton Lotta Svärd -järjestö naisten vapaaehtoisen maanpuolustustyön organisaatioksi. Muista näihin rinnastettavista järjestöistä suurin oli talvisodan jälkeen avustusjärjestöksi perustettu Suomen Aseveliliitto. Jatkosodan päätyttyä nuo järjestöt lakkautettiin, suojeluskunnat lailla 770/1944 ja muut vuoden 1944 välirauhansopimuksen toimeenpanoon liittyen annetuilla valtioneuvoston päätöksillä.

Vuoden 1947 Pariisin rauhansopimuksen mukaan Suomessa ei voinut antaa minkäänlaista sotilaallista koulutusta puolustusvoimiin tai rajavartiolaitokseen kuulumattomille. Rauhansopimuksen rajoitusmääräykset lakkasivat olemasta voimassa vuonna 1990, minkä jälkeen maanpuolustusjärjestöissä käynnistettiin kansalaisten vapaaehtoisuuteen perustuvaa maanpuolustuskoulutusta. Puolustusvoimien tehtäväksi säädettiin vuonna 1994 tapahtuneella lainmuutoksella vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen.

Käytännön koulutuksen järjestämistä varten aloitti vuonna 1993 toimintansa usean järjestön perustama Maanpuolustuskoulu ry, johon tällä hetkellä kuuluu 11 maanpuolustusjärjestöä. Koulutukseen osallistuneiden määrä oli vuonna 2004 noussut yli 32 000 henkilöön. Vapaaehtoisen maanpuolustus-

työn laajeneminen edellyttää toiminnan nykyistä tarkempaa sääntelyä.

Neljän vuoden välein tarkistettava valtioneuvoston strategia yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta 27 päivänä marraskuuta 2003 ohjaa kokonaismaanpuolustusta ja sen valmisteluja. Strategia on osa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanoa. Strategian mukaan vapaaehtoistoiminta voi vahvistaa viranomaisten toimintaa. Vapaaehtoisille voidaan opettaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa tarvittavia tietoja ja taitoja.

1.2. Aikaisemmat uudistushankkeet

Varsinaisesti vapaaehtoisuus koulutus on alkanut järjestöjen toimesta jo vuonna 1990, ja puolustusvoimat on osaltaan tukenut tuota koulutusta. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti 3 päivänä joulukuuta 1993 antamassaan päätöksessä huomiota tähän toimintaan ja totesi, että puolustusvoimien ja maanpuolustusjärjestöjen yhteistoimin järjestämästä koulutuksesta tulisi sen laajuuteen ja toiminnan sisältöön nähden säätää lailla.

Puolustusministeriössä tapahtuneen valmistelun jälkeen annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (HE 46/1994 vp) puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Sen pohjalta annettua lakia ja vuonna 1996 annettua asetusta vapaaehtoisen maanpuolustustyön neuvottelukunnasta (85/1996) selostetaan kohdassa 2.1.

Puolustusministeriön asettama, kenraali Jaakko Valtasen johdolla toiminut työryhmä esitti 29 päivänä maaliskuuta 1995 antamassaan mietinnössä ajatuksen puolustusvoimien vapaaehtoisen aluejärjestön perustamisesta ja suositti siihen liittyen maanpuolustustyön paikallista järjestämistä. Työryhmä ei nähnyt enempää lainmuutoksia tarpeellisiksi. Pääesikunnan 1998 ja 2001 asettamissa työryhmissä on jatkettu hankkeen kehittämistyötä.

Pääesikunnan päällikön vuonna 2002 asettamassa selvitystyöryhmässä käytiin seikka-peräisesti läpi vapaaehtoisen maanpuolustus-

sen silloinen tilanne, laadittiin laaja kansainvälinen vertailu, toimitettiin asenne- ja järjestötutkimukset sekä kartoitettiin niiden pohjalta eri kehitysmahdollisuudet. Selvitystyöryhmän 3 päivänä marraskuuta 2003 antaman loppuraportin mukaan tulisi lainsäädännön painopiste olla sotilaskoulutuksen antamisessa, maakuntajoukon virka-aputehtävissä ja henkilökohtaisen sitoumus- ja varaamisjärjestelmän luomisessa.

Puolustusministeriön niin ikään vuonna 2002 asettama, ylijohtaja Pauli Järvenpään johtama työryhmä käsitteli pääesikunnan selvityksen pohjalta vapaaehtoisen maanpuolustustyön tavoitteita ja kehittämistarpeita. Kesäkuun 1 päivänä 2004 päivätyssä raportissaan työryhmä totesi, että vapaaehtoinen maanpuolustus on puolustushallinnon kannalta tärkeä voimavara. Vapaaehtoinen harjoittelu ei korvaa eikä syrjäytä asevelvollisuuslain mukaista sotilaskoulutusta, mutta täydentää ja tukee sitä merkittävällä tavalla. Vapaaehtoistoiminta soveltuu erityisen hyvin alueellisen puolustusjärjestelmän tavoitteisiin. Työryhmän suositusten toteuttaminen edellytti erillisen vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevan lain säätämistä.

1.3. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot

Valtioneuvosto on antanut viimeisten kymmenen vuoden aikana kaikkiaan kolme turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa eduskunnalle.

Vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 1/1997 vp) käsitellään paikallisyksiköiden muodostamista ja esitettiin sotilaslääniä tehtäväksi vapaaehtoisen maanpuolustustyön ohjaamista ja tukemista. Reserviin kuuluvien yli 35-vuotiaiden henkilöiden kouluttamisessa arvioitiin voitavan hyödyntää vapaaehtoista maanpuolustusjärjestelmää ja siten lisätä puolustusvoimien paikallisyksiköiden toimintavalmiuksia. Kaikille maanpuolustuksesta kiinnostuneille kansalaisille pyrittiin antamaan mahdollisuus toimia yhteiskunnan puolustusvalmiuden hyväksi. Myös naisten mahdollisuutta saada maanpuolustuskoulutusta todettiin olevan tarpeen edelleen parantaa.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevassa valtioneuvoston selonteossa (VNS 2/2001 vp) todetaan, että vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen uudelleen organisointi oli selkiinnyttänyt sen osuutta puolustusjärjestelmässä. Koulutustoiminta keskittyi muiden kuin kertausharjoituksissa koulutettavien, lähinnä paikallisjoukkojen harjoittamiseen. Tärkeänä pidettiin, että vapaaehtoisten järjestöjen toiminta ja niiden tuottamat palvelut kytkettäisiin aiempaa tiiviimmin osaksi viranomaisten varautumistyötä.

Valtioneuvoston selonteossa turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta (VNS 6/2004 vp) todetaan, että vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus edistää puolustuskykyä, lujittaa maanpuolustustahtoa sekä tukee viranomaisia varauduttaessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Sotilaallista maanpuolustusta tukeva vapaaehtoinen maanpuolustus tulee selonteon mukaan organisoida siten, että se voi tukea viranomaisten toimintaa kaikilla tasoilla. Tarkoitus on muodostaa erillisiä maakuntajoukkoja, jotka kuuluisivat puolustusvoimien kokoonpanoon. Valtioneuvosto ilmoitti harkitsevansa erillisen vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevan lain tarpeellisuutta.

Eduskunnan puolustusvaliokunnan mietinnössä (PuVM 1/2004 vp) pidetään hyvänä selontekoon sisältyvää viestiä vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä, joka edistää sekä kansalaisten turvallisuutta että sotilaallista puolustusvalmiutta. Valiokunta piti myös tarpeellisena säätää erillinen vapaaehtoista maanpuolustusta koskeva laki, missä yhteydessä Maanpuolustuskoulutus ry:n asema tulisi vakiinnuttaa. Naisten asemaa ja mahdollisuuksia vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa tulisi laajentaa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Perustuslain säännökset

Perustuslain 12 lukuun sisältyvät maanpuolustusta koskevat säännökset. Jokainen Suomen kansalainen on perustuslain 127 §:n 1 momentin mukaan velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä

sen mukaan kuin laissa säädetään. Oikeudesta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen säädetään 2 momentin mukaan lailla.

Maanpuolustusvelvollisuuden piiriin kuuluu asevelvollisuus puolustusvoimissa ja siihen liittyen velvollisuus osallistua maanpuolustustarkoitusta palvelemaan muuhun koulutukseen.

Muita sotilaallista maanpuolustusta koskevia perustuslain 12 luvun säännöksiä ovat 128 § tasavallan presidentin ylipäällikkyydestä ja 129 § liikekannallepanosta. Ylipäällikön vallan käyttämisestä sotilaskäskyasioissa on säädetty 58 §:n 5 momentissa.

Hallinnon järjestämisestä on säädetty perustuslain 11 luvussa. Sen 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Perustuslain 124 § asettaa perustuslailliset rajat julkisen tehtävän antamiselle yksityiselle. Sen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä voidaan antaa kuitenkin vain viranomaisille.

Järjestöelämän kannalta keskeinen säännös on perustuslain 13 §:n 2 momentti, jonka mukaan yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Puolustushallintoa koskevat säännökset

Asevelvollisuuslain (452/150) 7 §:n mukaan reserviin kuuluva asevelvollinen voidaan kutsua kertausharjoituksiin ja ylimääräiseen palvelukseen. Kertausharjoitusten lisäksi asevelvolliset voivat osallistua puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin. Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta on säädetty erillislaki (194/1995).

Puolustusvoimista annetun lain (402/1974), 2 §:n 5 a kohdan mukaan puolustusvoimien tehtävänä on tukea vapaaehtoista maanpuo-

lustuskoulutusta siten kuin siitä asetuksella säädetään taikka puolustusministeriön tai asian laadun mukaan pääesikunnan päätöksellä määrätään.

Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 16 §:ssä säädetään puolustusministeriön toimialaan kuuluvaksi sotilaallinen maanpuolustus, johon pykälän perustelujen mukaan kuuluu vapaaehtoisen maanpuolustustyön tukeminen. Nykyisen rajavartiolain (578/2005) 25 §:ssä on samansisältöinen säännös.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 5 a kohdan nojalla on annettu asetus vapaaehtoisen maanpuolustustyön neuvottelukunnasta ja puolustusministeriön päätös vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisesta (838/1994). Tuon päätöksen mukaan, joka vastaa niin sanottua ministeriöasetusta, puolustusvoimien tuki voi olla joko materiaalista tai koulutuksellista tukea. Puolustusvoimien antamaan koulutustukeen sisältyvä ase- ja ampumakoulutus annetaan puolustusvoimien aseilla ja ampumatarvikkeilla ja sen henkilöstön johdolla. Pääesikunta on antanut vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisesta omia pysyväismääräyksiä.

Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 6 ja 6 a §:n mukaan myös virkaavun antaminen yleisen järjestyksen voimassa pitämiseen ja osallistuminen pelastustoimintaan. Merkittäviä säännöksiä sisältyy lisäksi lakiin puolustusvoimien virkaavusta poliisille (781/1980).

Eräät muut lait

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteltaessa on kiinnitetty huomiota siihen, että yleinen vahingonkorvauslaki (412/1974) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990) eivät sinällään koske vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Näiden lakien soveltamisalan laajuus tulee ehdotuksessa arvioitavaksi.

Vapaaehtoistoimintaa uudistettaessa on yleiseltä kannalta merkitystä myös poliisilain (493/1995), pelastuslain (468/2003) ja meripelastuslain (1145/2001) säännöksillä, jotka koskevat vapaaehtoisten käyttämistä erilaisissa avustustehtävissä.

Yhdistyslakiin (503/1989), henkilötietolakiin (523/1999), rikoslain 45 lukuun

(559/2000) ja ampuma-aselakiin (1/1998) sisältyy säännöksiä, joilla on merkitystä vapaaehtoista maanpuolustusta uudistettaessa.

Yhdistyslaissa säädetään sallitusta ja kiellelystä yhdistystoiminnasta. Henkilötietolailla on merkitystä ehdotetun sitoumuksen antaneen henkilöiden rekisteröimisen kannalta. Rikoslain 45 luvussa säädetään sotilasrikoksista. Ampuma-aselaisissa säädetään tilanteista, joissa ampuma-aselupaa ei tarvita.

Tässä jaksossa mainituista laeista tehdään selkoa yksityiskohtaisten perustelujen asianomaisissa kohdissa.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön nykyinen organisointi

Maanpuolustuskoulutus ry on perustettu 14 päivänä joulukuuta 1993. Sen toiminnassa ovat alusta alkaen olleet mukana Maanpuolustuskiltojen liitto, Suomen Reserviupseeriliitto, Reservin aliupseerien Liitto eli nykyinen Reserviläisliitto, Maanpuolustusnaisten Liitto ry (entiset Reservin upseerien ja Aliupseerien naisten liitot), Sotilaskotiliitto ry ja Kadettikunta ry.

Myöhemmin ovat jäseniksi tulleet Naisten Valmiusliitto, Reserviläisurheiluliitto, Sinen Reservi, Suomen Rauhanturvaajaliitto ja vuoden 2006 alusta Suomen Metsästäjien liitto. Vuonna 1999 yhdistyksen jäseniksi tulivat myös viranomaisina puolustusministeriö ja puolustusvoimat. Lisäksi sisäasiainministeriöllä on läsnäolo-oikeus yhdistyksen kokouksissa.

Maanpuolustuskoulutus ry (MPK) on koulutusorganisaatio, jonka koulutustoiminta jakautuu neljään kokonaisuuteen: sotilaalliseen koulutukseen reserviläisille, yleiseen turvallisuuskoulutukseen, varautumiskoulutukseen sekä johtamis- ja kouluttajakoulutukseen. Koulutukseen on viime vuosina osallistunut noin 30 000 henkeä, joista 60 prosenttia on reserviläisiä.

MPK ry:n organisaatioon kuuluu keskus-toimisto ja 19 alueellista maanpuolustuspiiriä sekä valtakunnalliset meri- ja ilmapuolustuspiirit. Eri osissa maata on toiminnassa noin 200 paikallisosastoa. Yhdistyksen budjetista noin 1,5 miljoonaa euroa tulee valtion tuloja menoarviosta. Lisäksi puolustusvoimat antaa niin sanottua epäsuoraa käytännön tukea

noin 1,4 miljoonan euron arvosta.

Puolustusvoimat ja MPK ry ovat tehneet vuosittain tulossopimuksen yhteisistä tulostavoitteista ja toimintaan kohdennettujen resurssien käytöstä. Käytännössä merkittävää on puolustusvoimien alueorganisaation yhteistoiminta MPK ry:n maanpuolustuspiirien kanssa. Tämä tulee korostumaan maakuntajoukkojen koulutusta kehitettäessä.

MPK ry:ssä ei ole henkilöjäseniä. Perinteiset maanpuolustusjärjestöt toimivat edelleen myös kansalaisjärjestöinä.

2.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa on asevelvollisuuslain ja kokonaismaanpuolustusvelvollisuutta (totalförsvarsplikt) koskevan lain pohjalta muodostettu kodinturvajärjestelmä, joka asetuksen 1997:146 mukaisesti perustuu kansalaisten vapaaehtoisuuteen. Kokonaismaanpuolustusvelvollisuus, joka velvoittaa väestöä 16 vuoden iästä aina 70 ikävuoteen saakka, jakautuu asevelvollisuuteen, siviilivelvollisuuteen ja yleiseen virkavelvollisuuteen. Kodinturvajoukkojen valmiudesta päättää puolustusvoimien esityksestä maan hallitus. Järjestelmään kuuluu laaja myötämääräämismenettely (rikshemvärnstringet och -rådet).

Vapaaehtoisesta maanpuolustusvelvollisuudesta on annettu erillinen asetus 1994:524. Siinä määritellään valmiutta tukevat 23 vapaaehtoisjärjestöä, joiden jäsenten kanssa voidaan tehdä määräaikainen palvelusitumus. Maanpuolustuksen alalla toimii myös vapaaehtoisia naisjärjestöjä.

Sitoumuksen tehnyt vapaaehtoinen kuuluu sopimushenkilöstöön, ja hänen tulee olla 16 vuotta ja sotilaspalvelun osalta 18 vuotta täyttänyt. Sopimuksesta tulee ilmetä palveluksen laatu ja laajuus sekä palvelusajan pituus. Yleensä kaikki tehtävät ovat naisille avoimia. Viranomainen voi tarvittaessa purkaa sopimuksen.

Viranomaisten tulee valvoa järjestöjä, jotta niiden henkilöstö olisi sopivaa palvelustehtäviinsä. Kuultuaan asianomaista järjestöä viranomainen osoittaa koulutuskohteet ja tavoitteet, huolehtii sopimushenkilöstön rekisteröinnistä ja sijoittamisesta sekä muutenkin

tukee vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa. Järjestö voidaan tarvittaessa poistaa asetuksessa tarkoitettua luettelosta, jolloin se jää valtiontuen ulkopuolelle.

Kodinturvahenkilöstön ja vapaaehtoisten eduista on annettu erilliset asetukset 1997:147 ja 1994:523. Niiden mukaan heillä on rauhan aikana oikeus muun muassa päivärahaan, matkakulujen korvaukseen, ylläpitoon ja terveydenhoitoon. Vapaaehtoisten naisten koulutus sekä oikeudet ja velvollisuudet ovat miesten kanssa yhteneväiset.

Kokonaismaanpuolustuksen asemasta kansainvälisen oikeuden kannalta on annettu erillinen asetus 1990:12. Sen mukaan kansainoikeudelliseen suojaan oikeutettuja ryhmiä ovat sotilaiden lisäksi muun muassa pelastus- ja väestönsuojelutehtävissä palvelevat sekä sairaanhoitohenkilöstö.

Norja

Norjassa palveleminen kodinturvatehtävissä kuuluu yleiseen asevelvollisuuteen, ja kodinturvaorganisaatio on puolustusvoimien alainen. Laissa kodinturvasta (Lov om Hjemmevernet) 17 päivänä heinäkuuta 1953 säädetään myös vapaaehtoisten rekrytoinnista — ikärajat ovat samat kuin Ruotsissa. Palveluskelpoisuuden arvioinnista ja palveluksesta vapautumisesta on säännökset lain 1 ja 3 luvussa. Muusta puolustusvoimien ulkopuolisesta vapaaehtoistoiminnasta ei ole nimenomaisesti säädetty, vaan se perustuu järjestöjen ja viranomaisten keskinäisiin sopimuksiin. Myös naisten kouluttaminen maanpuolustustehtäviin on mahdollista.

Kodinturvajärjestelmän päätehtävä on osallistua alueelliseen puolustukseen. Lain 2 luku sisältää palvelusvelvollisuutta koskevat säännökset. Kun kodinturvajärjestelmä liittyy asevelvollisuuteen, sääntely on yksityiskohtaista. Se koskee muun muassa palveluksen lajeja, vuotuista palvelusta, palveluspaikkaa ja päällystätehtäviin koulutettavia.

Lisätehtäväksi on muodostunut uusien uhkien edellyttämä virka-apu esimerkiksi onnettomuustapauksissa, luonnonkatastrofeissa, suurissa yleisötilaisuuksissa ja terrorismin torjunnassa. Erinäisiä säännöksiä on annettu myös valmiusajasta, ilmoitusvelvollisuudesta, varallaolosta ja varusteiden säilyttämisestä.

tä.

Vapaaehtoisten asema on monessa suhteessa rinnastettu asevelvollisina palveleviin. Valtio suorittaa korvauksia muun muassa tapaturman ja sairauden johdosta. Toisaalta kodinturvalain 4 lukuun sisältyy vapaaehtoi- siakin koskevia rangaistus- ja kurinpitösäännöksiä.

Tanska

Tanskan kodinturvajärjestelmä perustuu kansalaisten vapaaehtoisuuteen. Se on organisoitu puolustusministeriön alaiseksi. Laissa kodinturvajoukoista (Lov om Hjemmeværnet) 20 päivänä elokuuta 2001 on säännökset myös kodinturvan suhteesta puolustusvoimiin. Myöskään Tanskassa ei muuta vapaaehtoista maanpuolustusjärjestöjen toimintaa ole juuri säädelty.

Kodinturvalla on sekä sotilasjohto että erillinen siviiliohtaja (kommitterede). Lain 1 luvun mukaan kodinturvan kuuluu osallistua sotilaalliseen maanpuolustukseen. Sillä on puolustushaaroille rinnakkaisia organisaatioita omine johtamisrakenteineen. Yhteydenpito kansalaisiin sekä alue- ja paikallistason viranomaisiin on niin ikään tärkeää.

Kodinturvalain 2 luvun mukaan henkilöstö jakautuu palkattuun väkeen ja vapaaehtoi- siin, joiden tulee olla 18 vuotta täyttäneitä. Heidän rekrytoinnistaan ja taloudellisista eduistaan, koulutusajasta ja palvelussitoumuksen tekemisestä on säädetty 3—5 luvuissa. Sitoumuksen tehneille on säädetty vuosittainen harjoitusvelvollisuus. Vapaaehtoisille kuuluvista taloudellisista eduista päättää puolustusministeriö. Korvauksen saamisesta vahingon sattuessa on laissa erityissäännös.

2.3. Nykytilan arviointi

Vapaaehtoista maanpuolustustyötä on syystä pidetty voimavarana, joka edistää kansalaisten arjen turvallisuutta, varautumista uusiin uhkiin ja sotilaallista puolustusvalmiutta. Puolustushallinto ei käytännössä ole voinut valtiontaloudellisista syistä aina yksin hoitaa asevelvollisuuteen liittyvää täydennuskoulutusta ja vastaavaa muuta toimintaa. Naisten mahdollisuuksia saada vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ei ole pidetty riittä-

vinä.

Valmistelussa on ollut harkittavana kysymys siitä, missä määrin sotilaallisen koulutuksen olisi edelleen oltava yksinomaan puolustusvoimien tehtävänä. Asiaa arvioitaessa on merkitystä esimerkiksi sillä, kohdistuuko koulutus yksittäisiin vapaaehtoisin henkilöihin vai onko sen tarkoituksena nimenomaan joukon kouluttaminen.

Toisaalta nimenomaan sotilaallisen koulutuksen tulee tapahtua yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa ja olla muutenkin yhteiskunnan valvonnan kohteena. Kokonaisuuden kannalta onkin pyrittävä järjestelmään, joka täyttää koko yhteiskunnan tarpeet, mutta ei tukahduta vapaaehtoisten hyvää motivaatiota.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskeva lainsäädäntö on varsin niukkaa. Käytännössä on jouduttu toimimaan paljon hallinnollisten määräysten ja niin sanottujen suunnittelupäätösten varassa.

Merkittävästä yhteiskunnallisesta toiminnasta on syytä säätää eduskunnan hyväksymällä lailla. Tätä edellyttää myös puolustushallinnon ja vapaaehtoisjärjestöjen keskinäinen työnjako. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Näin tullaan vapaaehtoistoiminta saattamaan sekä poliittisten päätöksentekijöiden että suuren yleisen tietoon niin kuin avoimessa yhteiskunnassa syytä onkin.

2.4. Yhteiskunnassa vallitsevia näkökohtia

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta on säännöllisin väliajoin tutkinut kansalaisten mielipiteitä Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS on pysyvä parlamentaarinen komitea, joka muun muassa tutkii vuosittain suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä maanpuolustuksesta. Joulukuussa 2004 julkaistussa tutkimuksessa tuli keskeisesti esille kansalaisten vahva maanpuolustustahto. Perinteisesti on katsottu, että Suomen ulkopoliittikkaa hoidetaan hyvin.

Vuoden 2005 mielipideraportti ilmestyi marraskuussa 2005. Tutkimuksen mukaan 77

prosenttia kansalaisista on sitä mieltä, että Suomea on puolustettava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta. Nykyisen kaltaista yleistä asevelvollisuutta kannattaa 78 prosenttia kansalaisista. Kysyttäessä suorittaisitteko varusmiespalveluksen vaikka se olisi vapaaehtoista, 61 prosenttia vastasi suorittavansa, miehistä 81 prosenttia ja naisista prosenttia. Kansalaisista 83 prosenttia katsoo, että Suomen ulkopoliittikka on hoidettu hyvin. Puolustuspolitiikan hoitoa Suomessa pitää 74 prosenttia kansalaisista hyvin hoidettuna.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen osalta ei tällaista yleistä tutkimustietoa juurikaan ole. Pääesikunnan selvitystyöryhmän teettämässä kansalaistutkimuksessa 2003 ja Maanpuolustuskoulutus ry:n vuonna 2004 toimittamassa kansalaistutkimuksessa on saatu maanpuolustustahdon osalta edellä kuvatuilta tuloksia. Kansalaiset eivät kovin hyvin tunne nykyisiä maanpuolustusjärjestöjä, ja jäseninä niissä on vain 1–3 prosenttia väestöstä.

Alaa koskevan lainvalmistelun yhteydessä on katsottu tarpeelliseksi pyytää maanpuolustustiedotuksen suunnittelukuntaa tutkituttamaan kansalaisten mielipiteitä muun muassa puolustusvoimien järjestämistä vapaaehtoisista harjoituksista ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen omasta koulutustoiminnasta. Vapaaehtoisten sitoutumisesta niin sanottujen maakuntajoukkojen toimintaan ja naisten osallistumisesta vapaaehtoiseen palvelukseen olisi niin ikään saatava tietoa. Selvitettäviä kysymyksiä olisivat myös kansalaisten käsitykset arjen turvallisuudesta, puolustusvoimien poliisille ja pelastuslaitoksille antamasta virka-avusta ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen rahoittamisesta julkisista varoista. Tutkimushanke on aloitettu vuoden 2006 aikana.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Puolustusvoimien tarpeet vapaaehtoisten käyttämiseen

Puolustusvoimien rakennemuutoksen keskeisiä kohtia ovat maavoimien esikunnan pe-

rustaminen sekä nykyisten kolmen maanpuolustusalueen ja 12 sotilasläänin lakkauttaminen. Niiden tilalle esitetään vuonna 2008 perustettavaksi seitsemän sotilasläänin, joista neljä olisi niin sanottuja operatiivisia ja loput alueellisia sotilasläänin. Sotilasläänien esikunnissa ja aluetoimistoissa hoidettaisiin asevelvollisuusasioita ja pidettäisiin yhteyttä reserviin..

Puolustusvoimissa on alkanut lähivuosien rakennemuutoksen yksityiskohtainen suunnittelu puolustusministeriön 23 maaliskuuta 2005 antaman ohjauskirjeen mukaisesti. Maakuntajoukkojen kokeiluluontoinen perustaminen on aloitettu.

Vapaaehtoinen maanpuolustus kulminoituu puolustusvoimien näkökulmasta tässä vaiheessa lähinnä maakuntajoukkojen kehittämisessä. Yleisesti ottaen vapaaehtoistyö on tärkeää valmiuden parantajana, maanpuolustustahdon kohottajana, sijoitetun reservin kouluttajana ja myös sijoittamattoman, pitkälle koulutetun reservin valmiuksien ylläpitäjänä.

Valmisteltavassa lainsäädännössä on turvattava maakuntajoukkojen täysmittaisen toiminnan perusta. Maakuntajoukot ovat puolustusvoimien kokoonpanoon kuuluvia alueellisia joukkoja, mutta niitä tulisi voida käyttää myös virka-aputehtävissä samoin edellytyksin kuin puolustusvoimien palveluksessa olevaa henkilöstöä ja varusmiehiä.

Maakuntajoukkojen sotilaallisessa koulutuksessa voitaisiin käyttää sodan ajan koulutusjärjestelmään sijoitettua vakinaisesta palveluksesta eronnutta henkilöstöä ja kokenutta reservin päällystystä johtamaan ja kouluttamaan maakuntajoukkojen harjoituksia sekä puolustusvoimien ampumaohjelmiston mukaisia ammuntoja tai toimimaan raskaiden aseiden aseen valvojina edellyttäen, että näillä henkilöllä olisi vaadittava ja todennettu osaaminen ja taito.

Tavoitteena on säätää vapaaehtoistoiminnan suhteesta sekä sotilas- ja siviiliviranomaisten toimintaan että niin sanottuun kolmanteen sektoriin. Tavoitteena ei ole luoda rinnakkaista vapaaehtoisten hälytysjärjestelmää hyvin toimivan ja viranomaisten käyttämän vapaaehtoisen pelastuspalvelun rinnalle.

Puolustusvoimat vastaa sotilasaseiden

käyttöä edellyttävästä koulutuksesta, mutta se voisi tilata MPK ry:ltä muuta maakuntajoukkojen tarvitsemaa koulutusta. Maanpuolustuskoulutus ry:n oikeudelliseen asemaan on sen vuoksi kiinnitettävä erityistä huomiota. Kun vapaaehtoisten kouluttamisessa merkittävä osa tulee olemaan muuta kuin puolustusvoimien harjoituksia, tulisi MPK ry:n reserviläisjohtajilta ja -kouluttajilta vaatia sama pätevyys kuin puolustusvoimien palveluksessa olevilta sotilaskouluttajilta.

Laissa määriteltäisiin vapaaehtoistoiminnan suhde asevelvollisuuteen ja kansalaisten varaamiseen poikkeusolojen tehtäviin. Suunniteltu sitoumusjärjestelmä vaikuttaa tosin vapaaehtoisuutta rajoittavasti, mutta toisaalta se selkiyttää eri toimijoiden asemaa ja määrittelee heidän etunsa ja vastuunsa. Tähän liittyen selvitetään myös niiden henkilöiden asema, jotka eivät ole suorittaneet asevelvollisuutta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta.

Vapaaehtoisjärjestöjen näkemykset

Maanpuolustuskoulutus ry pitää erillistä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa lakia tarpeellisena. Siinä yhteydessä MPK ry:n asema tulisi vakiinnuttaa julkisoikeudelliseksi yhteisöksi, jonka hallinto- ja toimintaperiaatteet olisi määritelty lainsäädännössä. Muiden maanpuolustusjärjestöjen edustus olisi kuitenkin säilytettävä MPK ry:n johtotehtävissä, jotta turvataisiin vapaaehtoisten toimijoiden motivaatio työssään.

Valtioneuvoston vuoden 2004 selonteon pohjalta on käynnistetty MPK ry:n koulutusjärjestelmän uudistamistyö. Alueelliselle pohjalle on tarkoitus muodostaa MPK ry:n koulutus- ja tukiyksiköjä, jotka mahdollistavat laajan paikallisen harrastustoiminnan ja osaltaan huolehtivat maakuntajoukkojen tarvitsemista koulutuspalveluista. Perustettavien maakuntajoukkojen koulutuksessa ja muodostamisessa tulisikin nykyistä tehokkaammin hyödyntää reserviläisten vapaaehtoisuutta.

Naisten mahdollisuuksia osallistua turvallisuutemme parantamiseen on niin ikään lisättävä tarjoamalla heille mielekkäitä tehtäviä esimerkiksi MPK ry:n koulutus- ja tukiyksiköissä. Naisten Valmiusliitto ry on esittänyt

mahdollisuutta varata naisia poikkeusolojen tehtäviin.

Naisjärjestöt ovat esittäneet, että työntäjille tulisi säätää velvollisuus antaa vapaata tietynlaisiin koulutustilaisuuksiin osallistumista varten, sillä muussa tapauksessa koulutus ajoittuisi liiaksi viikonloppuihin. Tämän toivomuksen sisällyttäminen hallituksen esitykseen vaatii perusteellisemman valmistelun kuin mitä tässä yhteydessä on ollut mahdollista.

Lainvalmistelun yhteydessä kuullut maanpuolustusjärjestöt, jotka ovat samalla MPK ry:n jäseniä, ovat korostaneet niillä kansalaisjärjestöinä perinteisesti ollutta itsenäistä asemaa. Vapaaehtoisuuteen perustuvalla kansalaistoiminnalla, joka perustuu yhdistyslakiin ja järjestön omiin sääntöihin, on tärkeä merkitys kansalaisten maanpuolustustahdon muodostumiselle. Valtiovallan ei tulisi yksipuolisesti pyrkiä ohjaamaan järjestöjen toimintaa.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen organisointi

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ehdotetun lain 1 luvussa määritellään lain tarkoitus sekä mitä tässä laissa tarkoitetaan sotilaallisella koulutuksella. Lakia ei sovellettaisi Ahvenanmaan maakunnassa.

Lain 2 luvussa on organisaatioita koskevat yleiset säännökset. Lakiehdotuksessa on pääasiallisesti kysymys maanpuolustuskoulutuksen järjestämisestä. Puolustusvoimissa ja puolustusvoimien ohjauksessa annettavaa vapaaehtoista sotilaallista koulutusta on pidettävä sellaisena julkisena tehtävänä, josta on säädettävä lain tasolla. Toiminta rakentuisi nykyisten toimielinten varaan, mutta niiden keskinäistä suhdetta on tarkoitus selkiyttää.

Puolustusministeriö olisi edelleen parlamentaarisessa vastuussa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Yhteistyötä eri ministeriöiden ja muiden viranomaisten sekä maanpuolustusjärjestöjen kanssa on ehdotuksessa korostettu. Puolustusministeriön valvontamahdollisuuksien tehostamiseksi on ehdotettu, että pääesikunnan on vuosittain annettava

ministeriölle kertomus vapaaehtoistyöstä.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön neuvottelukunta on toimielin, jonka kautta parlamentaarinen valvonta myös toteutuu. Neuvottelukunnalle palkattaisiin päätoiminen sihteeri. Alueellisten neuvottelukuntien perustaminen olisi mahdollista. Neuvottelukunnan ja alueellisten neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Valmistelun aikana pohdittiin erillisen asiantuntijavaliokunnan asettamista neuvottelukunnan tueksi. Erillisen asiantuntijavaliokunnan arveltiin kuitenkin heikentävän parlamentaarisesti kootun neuvottelukunnan asemaa ja mitätöivän neuvottelukunnan kautta tapahtuvaa parlamentaarista ohjausta ja valvontaa. Neuvottelukunta voisi itse valita keskuudestaan työvaliokunnan ja muita valiokuntia.

Vapaaehtoistoimintaan kuuluvien sotilaallisten tehtävien johto ja valvonta kuuluisi puolustusvoimien pääesikunnalle. Samanlaisesti vireillä oleva asevelvollisuuslain kokonaisuudistus sekä toteuttavana oleva puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistaminen on otettu lainvalmistelussa huomioon.

Maanpuolustuskoulutus ry:n aseman uudistaminen

Puolustusvoimien pääasiallisena yhteistyökumppanina vapaaehtoisen maanpuolustuksen alalla on toiminut vuodesta 1994 Maanpuolustuskoulutus ry. Yhdistyksen asemaa on lainvalmistelun yhteydessä laajasti pohdittu vapaaehtoisille annettavan koulutuksen laajentuessa ja kehittyessä entistä monipuolisemmaksi. Puolustusvoimien tarkoituksena onkin tilata yhdistykseltä muun muassa maa-kuntajoukkojen tarvitsemia koulutuspalveluja.

Yhteistoiminta maanpuolustusjärjestöjen ja puolustusvoimien kesken on ollut tiivistä. Vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen on sisällynyt puolustusvoimien henkilökunnan johdolla ja vastuulla tapahtuvaa aseellista koulutusta, jonka järjestämistä pääesikunta on ohjeistanut. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti vuonna 1993 huomiota siihen, että

oli vaikea nähdä eroa puolustusvoimien lakisääteisen koulutuksen ja joidenkin vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen kuuluvien, puolustusvoimien joukko-osastoissa järjestettävien kurssien välillä (OA dnro 557/4/92). Oikeusasiamiehen mukaan puolustusvoimien tehtävistä ja vastuusta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta järjestettäessä tuli säätää lailla. Tämän seurauksena puolustusvoimista annettua lakia muutettiin lisäämällä sen 2 §:n 1 momenttiin 5 a kohta.

Asiaa arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon perustuslain 124 §:n säännös, jonka mukaan julkisen tehtävän antamisesta viranomaiskoneiston ulkopuolelle on säädettävä lailla. Tällöin ei saa varantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Lainsäädännössä on voitu tällaisessa tilanteessa antaa yksityisoikeudelliselle yhdistykselle lailla julkisia tehtäviä ja niiden hoitamiseen liittyvää toimivaltaa julkisen vallan käyttöön. Jos yhdistys samalla muuttuu luonteeltaan julkisoikeudelliseksi, se olisi osa välillistä julkishallintoa, joka rinnastuu viranomaistoimintaan julkista valtaa käyttäessään tai julkisia tehtäviä toteuttaessaan. Kyse ei kuitenkaan olisi varsinaisesta viranomaisesta. Esimerkkinä tällaisista yhdistyksistä ovat Keskuskauppakamari, Liikenneturva ja Metsästäjien keskusjärjestö.

Perustuslain 124 § säännös ei sinänsä aseta vaatimuksia sille, millaisessa organisaatiomuodossa julkisia tehtäviä hoidetaan. Perustuslain ja muiden välillistä julkishallintoa koskevien säädösten sovellettavuus ratkeaa pääosin tehtävien luonteen, ei tehtäviä hoitavien organisaatioiden organisaatiomuodon mukaan.

Tässä yhteydessä on kiinnitetty huomiota suunniteltuun koulutusjärjestelmään myös yhdistyslain 3 §:n säännöksen valossa. Sellaiset järjestöt, jotka on katsottava jäseniltä vaadittavan kuuliaisuuden ja joukkomuodostelmiin jakautumisen perusteella taikka aseellisen varustamisen vuoksi kokonaan tai osittain sotilaalliseen tapaan järjestetyiksi, katsotaan sotilaallisiksi järjestöiksi ja ne on sellaisina kielletty. Maanpuolustuskoulutus ry ei ole tällä tavoin järjestetty eikä sen jäseninä voi olla yksityisiä kansalaisia, vaan ainoastaan järjestöjä.

Puolustusministeriön selvitystyöryhmä eh-

dotti vuonna 2004 laaditussa raportissa Maanpuolustuskoulutus ry:lle uusia tehtäviä kuten joukkojen kouluttamista viranomaisten tilauksesta ja myös osana poikkeusolojen koulutusjärjestelmää sekä paikallisten toimintakeskusten isännöintiä. Eduskunnan puolustusvaliokunta piti mietinnössään nro 1/2004 vp Maanpuolustuskoulutus ry:n tehtävää maakuntajoukkojen koulutuksesta huolehtivana organisaationa tärkeänä ja kannatti sen aseman vakiinnuttamista esimerkiksi julkisoikeudelliseksi yhteiseksi.

Valmisteltaessa vapaaehtoisen maanpuolustuksen lakisääteistä järjestämistä ovat Maanpuolustuskoulutus ry:n asema ja merkitys korostuneet. Tämän vuoksi siitä ehdotetaan muodostettavaksi julkisoikeudellinen yhdistys, jota koskevat säännökset sijoitetaan lakiin omaksi 3 luvuksi. Muodostamalla MPK ry:stä julkisoikeudellinen yhdistys on saavutettavissa sekä hallinnollisia että valvonnallisia etuja. Perinteisten maanpuolustusjärjestöjen toiminta jatkuisi ehdotuksen mukaan itsenäisinä järjestöinä, jotka voisivat jatkaa MPK ry:n lakatessa lakiehdotuksen 9 luvun erityissäännöksen mukaan ilman eri hakemusta uuden Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPKY) jäseninä.

Siltä osin kuin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtävät korvaisivat tai täydentäisivät viranomaisten vastaavaa lakien toimeenpanoon liittyvää toimintaa, kyse olisi julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Vapaaehtoisen sotilaallisen harjoittelun tarkoituksena on täydentää ja tukea puolustusvoimien omaa koulutusta.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus ja muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta

Tarkoituksenmukaista on, että säännökset puolustusvoimien järjestämistä vapaaehtoisista harjoituksista sijoitetaan asevelvollisuuslain sijasta vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaan lakiin. Samalla ehdotetaan, että näihin harjoituksiin voisi osallistua naisia ja myös miehiä, jotka eivät ole suorittaneet vapaaehtoista asepalvelusta tai varusmiespalvelusta.

Vapaaehtoisille annettava sotilaallinen koulutus ja puolustusvoimien aseiden, ampumatarvikkeiden ja räjähteiden käyttö voisi ta-

pahtua sotilasviranomaisten johdossa tai ohjauksessa. Aseet ja tärkeimmät varusteet olisivat puolustusvoimien hallussa. Merkittävä sotilaallinen koulutus kuten joukkojen operaatioihin valmentaminen ja raskailla aseilla tapahtuvien taisteluammuntojen järjestäminen kuuluisi kuitenkin yksinomaan puolustusvoimille.

Erityisistä syistä puolustusvoimat voi oikeuttaa palveluksessaan olleen henkilön, jolla on virassaan ollut pätevyys ammuntojen johtamiseen, toimimaan kouluammuntojen johtajana. Puolustusvoimat on esittänyt, että reserviläisten käyttö myös vaativissa ampumakoulustehtävissä tulisi olla mahdollista. Koska ammuntojen turvallisuudesta vastaavan johtajan asema on erityisen tärkeä, tulee ammuntojen suorittamisesta saada ensin riittävästi kokemuksia ennen kuin ammuntojen johtaminen voidaan uskoa reserviläisille. Asia otetaan esille lain jatkovalmistelun yhteydessä.

Toisaalta puolustusvoimat voisi hankkia koulutuspalveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Tässä yhteydessä ongelmana on ollut sotilaallisen koulutuksen määrittelyn vaikeus; yhteiskunnan intressissä on saada tietoa tämänkaltaisesta toiminnasta maassamme.

Vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta tavoittaa vain osan kansalaisista, eikä se siten voi edes osittain korvata asevelvollisuusjärjestelmään perustuvaa maanpuolustusta.

Maanpuolustusjärjestöjen tulisi sopia omasta koulustoitinnastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kanssa, jonka kautta järjestöjen koulutuksesta ilmoitettaisiin sotilasviranomaisille, ei kuitenkaan tavanomaisesta kilpailu- ja urheilutoiminnasta. Puolustusvoimilla olisi tarvittaessa oikeus saada tietoja järjestöjen sotilasluontoisesta koulutuksesta.

Lakiehdotuksen 5 luvun säännökset muusta vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta on laadittu melko yleisluontoisiksi liittyen puolustusvoimille lain mukaan kuuluvaan velvollisuuteen osallistua yleisen järjestyksen turvaamiseen ja pelastustoimintaan. Kysymys on lähinnä viittaussäännöksistä poliisi- ja pelastustointia koskeviin lakeihin, joiden mukaisesti mahdollinen vapaaehtoisten osallistuminen viranomaisten avustamiseen mää-

räytyisi.

Tällainen toiminta tapahtuisi aina lakiin perustuvien toimivaltasuhteiden mukaan asianomaisen viranomaisen johdolla ja ohjauksessa. Perustuslain 124 §:n mukaan vapaaehtoisia ei voi käyttää tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Ehdotuksessa on myös säännökset järjestöjen valistus- ja liikuntatoiminnasta sekä varautumisesta ja valmiustehtävien antamisesta vapaaehtoisille.

Sitoumuksen antaneita voitaisiin valtioneuvoston yleisistunnon päätöksellä määrätä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuun ylimääräiseen harjoitukseen tai liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen.

Vapaaehtoista henkilöstöä koskevat ehdotukset

Lakiehdotuksen 6 luvun mukaan puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin osallistuvat ja erityisesti maakuntajoukkoihin koulutettavat voisivat antaa määräaikaisen sitoumuksen osallistumisesta puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen, osallistumisesta puolustusvoimien virka-aputehtäviin ja palvelemisesta asevelvollisuuslaissa tarkoitettua ylimääräisessä harjoituksessa tai liikekannallepanon tehtävissä. Ruotsin vapaaehtoistoiminnassa on tällaisesta sitoutumisjärjestelmästä saatu hyviä kokemuksia.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 6/2004 vp katsotaan, että ei-asevelvollisten naisten asemaa ja mahdollisuuksia vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa tulisi laajentaa. Eduskunnan puolustusvaliokunta piti niin ikään tätä tärkeänä. Naisten osallistuminen maakuntajoukkoihin koulutustaan vastaaviin tehtäviin tulisi tehdä mahdolliseksi. Ehdotettu sitoutumisjärjestelmä koskee myös naisia. Puolustusvoimat saisi mahdollisuuden varata ja sijoittaa sitoumuksen antaneita naisia puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon mukaisiin tehtäviin.

Sitoumuksen tekemistä varten puolustusvoimat voisi tarkastaa asianomaisen henkilön terveydentilan ja palveluskelpoisuuden. Puolustusvoimat voi pätevästä syystä olla hyväksymättä sitoumusta taikka peruuttaa teke-

mänsä hyväksymispäätöksen. Myös sitoumuksen antaneella on oikeus peruuttaa sitoumus.

Ilmoittautuminen vapaaehtoistoimintaan voisi tapahtua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kautta. Sitoumuksen antajan ei tarvitse — toisin kuin Ruotsissa — kuulua mihinkään maanpuolustusjärjestöön. Sitoumuksen antaneita voitaisiin valtioneuvoston yleisistunnon päätöksellä määrätä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuun ylimääräiseen harjoitukseen tai liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien velvollisuuksista ja oikeuksista säädettäisiin 7 luvussa. Sitoumuksen antaneella henkilöllä on velvollisuus tulla koulutukseen ja suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti. Häneltä edellytetään myös muun muassa salassapitovelvollisuuden noudattamista.

Toisaalta vapaaehtoisilla on eräitä taloudellisia ja sosiaalisia etuja, jotka perustuvat osallistumiseen puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin tai sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen taikka virka-aputehtävään. Jäsenjärjestöjen omaa koulutustoimintaa eivät 7 luvun säännökset yleensä koske.

Sotilastapaturmalain ja vahingonkorvauslain ulottamisesta koskemaan myös vapaaehtoisia on ehdotuksessa niin ikään säännökset. Edelleen siinä on otettu huomioon kannustusjärjestelmän perusteet ja henkilöstön kansainvälisoikeudellinen asema.

Rekisteröimistä ja tietojen luovuttamista koskevat säännökset on sijoitettu 8 lukuun. Sitoumuksen antaneet rekisteröitäisiin puolustusvoimien pitämään asevelvollisrekisteriin.

Muihin lakeihin ehdotetut muutokset

Puolustusvoimista annettuun lakiin, rajavartiolaitokseen, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin, puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin, poliisilakiin, sotilastapaturmalakiin, työturvallisuuslakiin, rikoslakiin ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annettuun lakiin lisättäisiin viittaukset vapaaehtoisesta maan-

puolustuksesta annettuun lakiin.

Puolustusvoimista annetun lain muutoksella puolustusvoimien tehtäväksi säädettäisiin myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksen ohjaus, tukeminen ja valvonta. Puolustusvoimien kokoonpanoon lisättäisiin maakuntajoukot, jotka muodostettaisiin reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista ja muista vapaaehtoisista, jotka ovat antaneet sitoumuksen puolustusvoimille.

Puolustusvoimat voisi käyttää virka-aputehtävissä apuna myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä. Virka-apuosastoa johtaisi sen päälliköksi määrätty puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan.

Poliisi voisi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Pelastustoimintaan osallistuminen on puolustusvoimien lakisääteinen tehtävä.

Sotilastapaturmalain 1 §:ssä tarkoitettuun korvaukseen olisi oikeutettu myös puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä puolustusvoimien virka-aputehtävään osallistuva henkilö.

Työturvallisuuslakia ei edelleenkaan sovellettaisi henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain nojalla osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin tai sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan sotilaalliseen harjoitukseen tai koulutukseen.

Sotilaalla tarkoitettaisiin rikoslain 45 luvussa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 17 §:ssä tarkoitettua ammuntojen johtajaa, lain 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuvaa sekä 21 §:ssä tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustilaisuudessa toimivaa kouluttajaa.

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautettaisiin velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävissä.

miehen toimivaltaan kuuluviissa asioissa, jotka koskevat Maanpuolustuskoulutusyhdistystä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtion talousarviossa maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen (mom. 27.99.50) myönnetystä määrärahasta on jaettu Maanpuolustuskoulutus ry:lle vuonna 1995 euroiksi muunnettuna 336 400 euroa. Vuonna 2000 määräraha nousi 1 480 100 euroon. Sekä vuonna 2005 että vuonna 2006 puolustusministeriö jakoi valtionavustusta MPK ry:lle 1 565 000 euroa.

Maanpuolustuskoulutus ry:lle myönnetystä valtionavusta on 40 prosenttia käytetty yhdistyksen koulutustehtävistä aiheutuneisiin menoihin ja 60 prosenttia hallinto- ja tutkimusym. menoihin. Puolustusvoimien toimintamenoista on rahoitettu noin 1,4 miljoonan euron arvosta veloituksetonta muuta koulutustukea.

Puolustusministeriössä on arvioitu, että yhden kertausharjoitusvuorokauden hinnalla (120 euroa) saataisiin kolme vapaaehtoisen harjoituksen vuorokautta (yksikköhinta 35 euroa) ja arviolta viidestä kuuteen Maanpuolustuskoulutus ry:n kurssivuorokautta. Kertausharjoituksista aiheutuu puolustusvoimille enemmän kustannuksia kuin vapaaehtoisista harjoituksista, koska kertausharjoituksista maksetaan myös reserviläispalkkaa. Sen lisäksi on otettava huomioon puolustusvoimien muut tuet Maanpuolustuskoulutus ry:lle, jolloin kustannusvaikutus kurssivuorokaudelta nousee. Vapaaehtoinen koulutus olisi kuitenkin senkin jälkeen kertausharjoituskoulutusta halvempaa.

Esityksen mukaisesti puolustusvoimat tilaisi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä sotilaallista koulutusta ja maksaisi siitä korvauksia valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti. Tarkan arvion esittäminen edellyttäisi tietoa koulutettavien ja koulutustilaisuuksien määrästä ja koulutuspalvelujen laadusta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävä valtionapu pienisi nykyisestä siltä osin kuin sitä on käytetty sotilaallisen

koulutuksen menoihin. Vähennettävä määrä siirrettäisiin puolustusvoimien toimintamenoihin. Puolustusvoimien antama epäsuora tuki muuttuisi puolustusvoimien sodan ajan reservin koulutusmenoksi.

Puolustusvoimien tilinpäätökseen sisältyisivät tämän jälkeen kaikki sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuvat kustannukset riippumatta siitä, onko kyse kertausharjoituskoulutuksesta, vapaaehtoisista harjoituksista tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämästä sotilaallisesta koulutuksesta. Jos yhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus voisi osittain korvata puolustusvoimien antamaa kertausharjoituskoulutusta, järjestelyä voitaisiin pitää kustannustehokkaana tapana ylläpitää reserviläisten sotilaallista valmiutta.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan kustannuksia lisääisivät lähinnä ehdotukset päätoimisen sihteerin palkkaamisesta ja alueellisten neuvottelukuntien muodostamisesta. Pääsihteerin viran perustamisesta aiheutuva kustannusvaikutus voidaan arvioida noin 60 000 euroksi vuodessa.

Maakuntajoukkojen laskennallinen kustannus, joka kattaisi koulutuksen sekä taloudelliset ja sosiaaliset etuudet arvioidaan noin 160 000 euroksi maakuntakomppaniaa kohden. Koulutus tapahtuu puolustusvoimien reservin koulutuksen kehyksen puitteissa. Jos koulutus toteutettaisiin kertausharjoituksina, kustannusvaikutus olisi yli kaksinkertainen. Vastaavan kokoisen yksikön 15 vuorokauden kertausharjoitus maksaisi noin 336 000 euroa.

Maakuntajoukkojen varustaminen tapahtuu puolustusvoimien varustamissuunnitelman mukaisesti. Tämä vaikuttaa siihen järjestyseen ja aikatauluun, jolla varustaminen toteutetaan.

Esitys voidaan toteuttaa puolustusministeriön hallinnonalan nykyisten määrärahojen sekä valtioneuvoston vuosille 2007—2011 antamien valtiontalouden kehyspäätösten puitteissa. Esitys liittyy vuoden 2008 talousarvioon.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain säätämällä on puolustusvoimien kan-

nalta huomattava merkitys. Alueellisen puolustusjärjestelmän laadullisessa kehittämisessä on muodostettavilla maakuntajoukoilla keskeinen sija. Vapaaehtoisten harjoitusten järjestämisellä on myönteinen vaikutus kansalaisten maanpuolustustahdon ja -taidon säilyttämisessä entisellä korkealla tasolla. Tässä mielessä ehdotuksen kansalaisten sitouttamisesta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja säännökset vapaaehtoisten taloudellisista ja sosiaalisista oikeuksista ovat tärkeitä.

Reserviläisten toimiminen kouluttajina palvelisi sodan ajan tehtävää ja valmiuksia sekä tarjoaisi heille mahdollisuuden osoittaa ja kasvattaa osaamistaan. Se olisi puolustusvoimille kustannustehokasta. Puolustusvoimien henkilökunnan työkuormaa voitaisiin helpottaa. Turvallisuus edellyttäisi joka tapauksessa tarkkaa valvontaa.

Maakuntajoukkoja koulutettaisiin vuosittain keskimäärin 15 vuorokautta. Koulutuksesta olisi 10 prosenttia kertausharjoituksia, 30 prosenttia puolustusvoimien järjestämiä vapaaehtoisia harjoituksia ja 60 prosenttia Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattavaa koulutusta.

Koulutus vaatisi merkittävästi henkilöstöresursseja. Kouluttajiksi soveltuisivat puolustusvoimien sodan ajan koulutusjärjestelmään sijoitetut henkilöt, jotka samalla harjoittelisivat omaa sodan ajan tehtäväänsä.

Ammuntojen vastuullisissa tehtävissä eli johtajina, kouluttajina ja valvojina toimiminen edellyttäisi puolustusvoimien määräysten ja ohjeiden mukaista kelpoisuutta.

Muiden viranomaisten kannalta esityksessä on kiinnitetty huomiota lähinnä vapaaehtoisten mahdollisuuksiin osallistua niihin virkaaputehtäviin, jotka puolustusvoimat lain mukaan antaa poliisille ja pelastusvoimelle. Tältä osin esityksessä ei ole kysymys niin laajasta säätelystä kuin pääesikunnan selvitystyössä vuodelta 2003 oli kaavailtu. Säädetävästä laista saatavien kokemusten perusteella ja vapaaehtoisten erikoiskoulutuksen kehittyessä voidaan järjestelmän laajentaminen ottaa harkittavaksi.

Eri hallinnonalojen valmiustoimintojen kehittämistyössä voidaan ottaa vapaaehtoisten panos entistä paremmin huomioon, vaikka nimenomaisia ehdotuksia tästä ei esitykseen sisälly. Uusien tarpeiden toteuttaminen lain-

säädännössä on vielä perusteellisesti selvitettävä. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen sektori on jo merkittävä kaikissa muissa pohjoismaissa.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kansalaisten turvallisuuden lisäämiseen tähtäävään koulutukseen, valistukseen ja neuvontaan on jatkuvasti lisääntyvää tarvetta, eikä uusien toimijoiden osallistumiselle tähän toimintaan ole estettä. Tarpeettoman päällekkäisyyden välttämiseksi ja turvallisuusasioiden luonteen edellyttämän yhdenmukaisen ja luotettavan viestinnän varmistamiseksi olisi-kin välttämätöntä, että viranomaiset, maanpuolustusjärjestöt ja pelastusalan järjestöt huolehtisivat ainakin opetussisältöjen ja kohderyhmien riittävästä yhteensovittamisesta esimerkiksi keskinäisin yhteistyösopimuksin.

Kansalaisten kiinnostus vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on yhteiskunnalle merkittävä voimavara. Sen huomioon ottaminen on tärkeää sekä yhteiskunnan että vapaaehtoisten itsensä kannalta. Myös alueellista tasa-arvoa voidaan tällöin korostaa, kun maakuntajoukot ovat lähempänä alueen asukkaita kuin puolustusvoimien joukko-osastot.

Lakiehdotus painottuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Uusia uhkia ja kriisinhallintaa (esimerkiksi luonnonkatastrofi, öljyonnettomuus, pandemia) sivutaan ehdotuksessa virka-apua ja muuta avustamistoimintaa koskevan sääntelyn yhteydessä.

Vaikutukset eri sukupuolten kannalta

Esityksellä olisi vaikutuksia myös sukupuolten tasa-arvoon. Erityisesti naisten osuutta on esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksissa korostettu. Osallistuminen puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin tehtäisiin mahdolliseksi naisille, vaikka he eivät olisikaan suorittaneet vapaaehtoista asepalvelusta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäväksi annettaisiin naisten vapaaehtoisen koulutuksen kehittäminen.

Puolustusvoimilla olisi mahdollisuus sitoutumisen perusteella rekisteröidä niin naisia kuin miehiäkin vapaaehtoisen maanpuolustuksen tehtäviin. Poikkeusolojen tehtäviin voitaisiin varata ja sijoittaa myös muita kuin

asepalveluksen suorittaneita naisia jo normaaliaikana.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuville voitaisiin järjestää samantyyppisiä taloudellisia ja sosiaalisia etuuksia kuin asevelvollisuuslain nojalla palvelevillekin.

Puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoi- siin harjoituksiin sekä puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaa- maan koulutukseen ja puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuvat naiset saatetta- siin yhdenvertaiseen asemaan asevelvollis- uuttaan suorittavien kanssa tapaturmien ja palvelussairauksien korvaamisen osalta.

Vaikutukset Ahvenanmaahan ja siellä asuviin kotiseutu-oikeuden omaaviin

Ahvenanmaa on kansainvälisoikeudellisesti demilitarisoitu alue. Alueelle ei saa sijoittaa sotajoukkoja eikä sotilastarkoituksiin käytettäviä laitteita.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 34 kohdan mukaan valtakunnan lain- säädäntövaltaan kuuluvat muun muassa asiat, jotka koskevat puolustus- ja rajavartiolaitos- ta, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusoljen varalta.

Ahvenanmaan itsehallintolain 12 §:n mu- kaan maakunnan kotiseutu-oikeuden omaavat Ahvenanmaan asukkaat ovat vapautettuja asevelvollisuuden suorittamisesta. Tämän vuoksi ehdotettu laki ei tulisi sovellettavaksi Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaalle ei esimerkiksi saisi perustaa maakuntajouk- koja eikä siellä annettaisi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoi- tettua sotilaallista koulutusta. Ahvenanmaan maakunnan asukas voisi halutessaan osallis- tua tässä laissa tarkoitettuun vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan maakunnan ulko- puolella.

Ahvenanmaan maakuntahallituksella ei puolustusministeriölle antamansa lausunnon mukaan ole lakiehdotuksesta huomautetta- vaa.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja – aineisto

Puolustusministeriö asetti 8 päivänä maa-

liskuuta 2005 entisen apulaisoikeuskanslerin, varatuomari Jukka Pasasen johtaman toimi- kunnan valmistelemaan ehdotusta vapaaeh- toisen maanpuolustustyön uudelleenorgani- soinnin edellyttämistä lainsäädäntötoimista. Toimikunnassa olivat edustettuina oikeusmi- nisteriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja ter- veysministeriö, työministeriö, puolustusmi- nisteriö, pääesikunta ja Maanpuolustuskoulu- tus ry.

Työnsä aikana toimikunta kuuli kaikkiaan 27 eri aloja edustanutta henkilöä asiantunti- jana. Toimikunnan ehdotuksia valmistellut sihteeristö on kuullut lisäksi 18 asiantuntijaa. Henkilötietojen rekisteröintiä koskevista sääntelyehdotuksista on valmisteluvaiheessa kuultu tietosuojavaltuutettua henkilötietolain 41 §:n mukaisesti.

Toimikunnan mietintö (Ehdotus vapaaeh- toista maanpuolustusta koskevaksi lainsäädännöksi. Vapaaehtoista maanpuolustustyötä koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan toimi- kunnan mietintö. Komiteamietintö 2006:1) luovutettiin puolustusministerille 16 päivänä helmikuuta 2006.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon otta- minen

Puolustusministeriö pyysi lausunnon toi- mikunnan mietinnöstä seuraavilta tahoilta: ministeriöt, valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Tie- tosuojavaltuutettu, Ahvenanmaan maakunta- hallitus, Helsingin hovioikeus, lääninhalli- tukset, Rajavartiolaitos, Pääesikunta, edus- kuntapuolueet, työmarkkinajärjestöt, puolus- tusvoimien henkilöstöjärjestöt, rauhanjärjes- töt, maanpuolustusjärjestöt, pelastusalan jär- jestöt, Suomen Punainen Risti, vapaa- ehtoisen maanpuolustustyön neuvo ttelukun- ta, maanpuolustustiedotuksen suunnittelu- kunta MTS, tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE sekä turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristö.

Lisäksi puolustusministeriö pyysi erikseen kirjallisen lausunnon oikeustieteen tohtori, professori Kaarlo Tuorilta Helsingin yliopis- tosta.

Puolustusministeriössä 1 päivänä kesäkuu- ta 2006 laadittu lausunnotiivistelmä on jul- kaistu erikseen. Lausunnotkierroksen jälkeen

esitys on jatkovalmisteltu puolustusministeriössä.

Lausunto saatiin yhteensä 47 lausunnonantajalta. Lähes kaikki lausunnonantajat pitivät vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain säätämistä tärkeänä ja tarpeellisena. Kannanotot koskivat etupäässä samoja keskeisiä kysymyksiä, joihin aiemminkin toimikunnan työn aikana oli kiinnitetty huomiota. Näitä olivat sotilaallisen koulutuksen käsite, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen asema ja tehtävät, yhdistymisvapaus, naisten aseman parantaminen, sitoumus- ja varaamisjärjestelmän luominen, vapaaehtoisten käyttäminen virka-aputehtävissä, toimijoiden yhteistyö ja neuvottelukunnan kokoonpano.

Ottaen huomioon MPK ry:n keskeinen asema ja merkitys vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta järjestettäessä, on lausunnonantajien pääosan mielestä asianmukaista, että se muutetaan julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi.

Eräissä lausunnoissa on esitetty, että asevelvollisille annettavaa koulutusta ei voida antaa puolustusvoimien ulkopuolisen tahon hoidettavaksi. Sotilaallisen koulutuksen antaminen, sotilas-aseiden, räjähteiden ja muun materiaalin käyttö sekä asekoulutus pitää rajata puolustusvoimien tehtäväksi. Silloin, kun ne liittyvät puolustusvoimien tilaamaan koulutukseen, niiden tulee olla sotilasviranomaisten johtamia ja valvomia.

Maanpuolustusjärjestöt olivat huolissaan siitä, että laki asettaa puolustusministeriön ja sen avuksi asetettavan neuvottelukunnan vastuulle kaiken vapaaehtoisen maanpuolustuksen ohjauksen ja valvonnan. Tällä puututaan yhdistysten vapautteen järjestää toimintaansa haluamallaan tavalla. Lisäksi ehdotettu ohjaus ja valvonta koskisivat vain MPKY:n jäsenjärjestöjä, ei muita maanpuolustuksen piirissä toimivia järjestöjä. Esitettiin, että puolustusministeriön toimialaan kuuluisi jatkossa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaus ja valvonta.

Maanpuolustusjärjestöt totesivat, että mietinnössä ei ollut määritelty yksiselitteisesti mitä sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan. Mietinnöstä ei selvinnyt, millainen koulutus on vapaaehtoisesti järjestettynä sallittua ja mikä voidaan toteuttaa vain puolustusvoimien toimin. Tiukasti tulkiten ehdotettu laki

heikentää reserviläisten nykyisiä toimintamahdollisuuksia. Järjestöt esittävät, että sotilaallisella koulutuksella tulisi tarkoittaa vain sellaista koulutusta, joka tapahtuu puolustusvoimien aseilla, ampumaravikkeilla tai räjähteillä.

Sisäasiainministeriöllä ei ole huomauttamista esitettyyn mahdollisuuteen käyttää maakuntajoukkoja puolustusvoimien virka-apuosastoissa. Ministeriö korostaa kuitenkin, että pelastustoiminnan menestyksellinen johtaminen ja suorittaminen edellyttävät, että siihen käytettävien voimavarojen saatavuus, toimintavalmius ja käyttö on kaikissa tapauksissa suunniteltu ja sovittu. Tämä koskee myös tilanteita, joissa pelastustoimintaan osallistuu vapaaehtoisia maakuntajoukkoja.

Jos vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvia henkilöitä tulee virka-avun ulkopuolella osallistumaan viranomaisten tukemiseen esimerkiksi etsinnöissä ja suuronnettomuuksissa, eräissä lausunnoissa tuotiin esille, että toiminnan tulisi tapahtua vapaaehtoisen pelastuspalvelun koordinoiman toiminnan kautta.

Naisten osallistumismahdollisuuksien lisäämistä kannatettiin lausunnoissa yleisesti. Naisten osuus vapaaehtoisen maanpuolustuksen kokonaiskentässä on edelleen kasvanut. Esitettiin, että naisten kouluttautumiseen, sitoutumiseen ja poikkeusolojen tehtäviin varaamiseen liittyviä järjestelyjä ei jätettäisi mahdollisten jatkoselvitysten varaan.

Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että maakuntajoukkoihin vapaaehtoisesti sitoutuville määrätään velvollisuuksia, mutta näiden sitoutuneiden suhdetta työnantajaan ei määritellä ollenkaan. Niissä ehdotettiin vastaavaa menettelyä kuin on kertausharjoituksissa.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen asevelvollisuuslaiksi, joka annetaan eduskunnalle samanaikaisesti. Esitysten samanaikainen käsitteleminen on tarkoituksenmukaista, koska sotilaallisen koulutuksen antamista puolustusvoimissa koskeva lainsäädäntö uudistuisi kokonaisuudessaan. Lakien on tarkoitus myöskin tulla voimaan samanaikaisesti.

Voimassa olevan asevelvollisuuslain va-

vapaaehtoista maanpuolustusta koskevat säännökset siirretään vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaan uuteen lakiin. Esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen 18 ja 40 §:ssä on viittaus ehdotettuun asevelvollisuuslakiin. Asevelvollisuuslaissa olisivat perussäännökset asevelvollisrekisteristä, jonne esitetään

perustettavaksi osarekisteri maanpuolustuskoulutukseen ja muuhun toimintaan sitoumuksen antaneista vapaaehtoisista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2008 talousarvioesitykseen. Esityksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat puolustusministeriön pääluokkaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoituksesta.

Laissa säädettäisiin viranomaisten valvonnassa ja ohjauksessa järjestettävästä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, jolla kehitetään kansalaisten ja viranomaisten valmiuksia osallistua yhteiskunnan tukemiseen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää maanpuolustuskykyä.

Kansalaisten maanpuolustustahto ja halukkuus vapaaehtoistoimintaan ovat vahvuuksia, jotka tulisi ohjata palvelemaan sotilaallisen puolustusvalmiuden lisäksi uusiin uhkiin varautumista ja arjen turvallisuutta. Lain pääpaino olisi vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja koulutukseen osallistuvien henkilöiden aseman järjestämisessä.

2 §. Sotilaallinen koulutus. Pykälään otettaisiin nimenomainen säännös siitä, mitä tässä laissa tarkoitetaan sotilaallisella koulutuksella. Siihen kuuluisi kolme olennaista elementtiä: koulutuksen tavoitteena olisi kehittää sotilaallisia taitoja ja joukon yhteistoimintaa siten, että joukko voisi toimia sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa; koulutusta annettaisiin puolustusvoimien itse järjestämänä taikka sen johtamana tai ohjauksessa; sekä koulutusta annettaisiin puolustusvoimien kalustolla ja välineillä.

Sotilaallista koulutusta voisivat antaa myös maanpuolustusjärjestöt nykyisessä laajuudessa, mutta tällöin koulutuksen on tapahduttava puolustusvoimien ohjauksessa. Puolustusvoimien antamasta merkittävästä sotilaallisesta koulutuksesta säädettäisiin 17 §:n 3 momentissa ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antamasta sotilaallisesta koulutuksesta 20 §:ssä.

Sotilaallisen koulutuksen yksiselitteinen määrittäminen on osoittautunut vaikeaksi. Lainvalmistelun kuluessa määrittelyä on esitetty rakennettavaksi esimerkiksi koulutuk-

sessä käytettävien aseiden ja muun välineistön pohjalle, sotilaallisiin käskyvaltasuhteisiin tai arvomerkkien käyttämiseen.

Erään määrittelyn mukaan sotilaallista koulutusta on puolustusvoimien sotilaskalustolla ja välineillä annettava joukkojen koulutus sodan ajan joukkokokoonpanossa. Sotilaallinen koulutus on myös määritelty puolustusvoimien aseilla, ampumaravikkeilla ja räjähdysaineilla tapahtuvaksi harjoitteluksi. Eräessä määrittelyssä tuohon välineluetteloon on lisätty taisteluvälineet, johtamisjärjestelmät ja erikoiskulkuvälineet. Edelleen sotilaallisesta koulutuksesta on katsottu olevan kysymys, kun koulutetaan sodanajan joukkoihin sijoitettua henkilöstöä, jolloin koulutus tähtää yksittäisen sotilaan toimintaan johdetun joukon osana.

Puolustusvoimissa annetaan sellaista koulutusta, joka ei juuri eroa muussa yhteiskunnassa annettavasta koulutuksesta. Kaikkea sotilaille annettavaa koulutusta ei voida luokitella yksinomaan sotilaalliseksi (esimerkiksi ensiapu, suunnistus, kartanluku, maastomittaukset, räjäytystyöt, sukeltaminen, laskuvarjohyppy, itsepuolustuskoulutus ja viestitys). Samalla on korostettu sitä, että monet sotilaiden käyttämät viestintä- ynnä muut välineet voivat olla myös siviilikäytössä. Puolustusvoimat voi monella alalla kulkea rinnan siviilielämän kanssa.

Koulutuksen tavoitteet ovat erottava tekijä puolustusvoimissa ja toisaalta muussa yhteiskunnassa annettavan koulutuksen välillä. Jos pääpaino on selvästi sotilaallisten valmiuksien tehostamisessa, kysymys on sotilaskoulutuksesta.

2 luku. Organisaatiota koskevat säännökset

Luvussa on säännökset viranomaisten johdosta ja valvonnasta, vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnasta sekä yhteistoimintasopimuksista.

3 §. Viranomaisten johto ja valvonta. Puolustushallinnon keskeisten viranomaisten puolustusministeriön ja puolustusvoimien pääesikunnan toimialaan tulisi kuulumaan myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen joh-

taminen, ohjaus ja valvonta. Ehdotuksessa korostetaan puolustusministeriölle kuuluvaa velvollisuutta maanpuolustustoimintojen yhteensovittamisessa.

Pykälän 1 momentin mukaan puolustusministeriön toimialaan kuuluisi vapaaehtoisen maanpuolustuksen ohjaus ja valvonta sekä eri hallinnonalojen toimien yhteensovittaminen.

Valtioneuvoston ohjesäännön 16 §:n mukaan puolustusministeriön toimialaan kuuluu muun muassa puolustuspolitiikka, sotilaallinen maanpuolustus ja kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen. Puolustusministeriön tehtäviin kuuluu puolustusministeriöstä annetun asetuksen (375/2003) 1 §:n 5 kohdan mukaan muun muassa asevelvollisuusjärjestelmä, sotilaskoulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustustyö.

Puolustusministeriön työjärjestyksen (585/2003) mukaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen perusteita ja ohjausta koskevat asiat kuuluvat ministeriön puolustuspoliittiselle osastolle. Ministeriön yhteydessä toimii turvallisuus- ja puolustusasiain komitea, josta on annettu erillinen asetus (288/2003). Komitea avustaa puolustusministeriötä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittista ministerivaliokuntaa kokonaismaanpuolustusta koskevissa asioissa.

Puolustusministeriöllä on lainsäädäntö- ja budjettitoimivaltansa puitteissa tärkeä merkitys vapaaehtoisen maanpuolustuksen johtamisessa. Tähän tehtävään liittyy myös ministeriön valvontavalta toimialallaan tapahtuvasta toiminnasta, josta puolustusministeriö kantaa parlamentaarisen vastuun.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 5 a kohdan mukaan puolustusvoimien tehtävänä on tukea vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Pykälän 6 kohdan mukaan puolustusvoimilla on velvollisuus antaa tarvittaessa virka-apua sekä 6 a kohdan mukaan velvollisuus osallistua pelastustoimintaan.

Puolustusvoimista annetun lain 3 §:n mukaan puolustusvoimat on hallinnollisesti puolustusministeriön alainen ja 6 §:n mukaan sen johtoesikuntana ja ylempänä hallintoviranomaisena on pääesikunta. Aluehallintoviranomaisina ovat tällä hetkellä puolustusvoimista annetun asetuksen (667/1992) mukaan sekä maanpuolustusalueen että sotilasläänin

esikunnat. Maanpuolustusalueista luovutaan vuoden 2007 lopussa.

Pykälän 2 momentin mukaan pääesikunnan tehtäviin tulisi kuulumaan vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen kuuluvien sotilaiden tehtävien johto sekä muun toiminnan ohjaus, tukeminen ja valvonta. Näiden asioiden hoitaminen on kuulunut pääesikunnan henkilöstöesikunnalle ja erityisesti sen asevelvollisuusosastolle. Käytännön työssä tärkeä merkitys on sotilasläänien esikunnilla ja tulevaisuudessa perustettavilla uusilla aluetoimistoilla. Niillä olisi asevelvollisuusasioissa itsenäistä ratkaisovaltaa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että rajavartiolaitos voisi osallistua vapaaehtoisen maanpuolustuksen edistämiseen. Rajavartiolain 25 §:ssä on säännös rajavartiolaitoksen tehtävistä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla. Pykälän 2 momentin mukaan rajajoukkoja voidaan puolustusvalmiuden vaatiessa liittää puolustusvoimiin ja 3 momentin mukaan rajavartiolaitos voi osallistua vapaaehtoisen maanpuolustuksen edistämiseen.

Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia tukea vapaaehtoista maanpuolustusta on pidettävä tärkeänä erityisesti niillä alueilla, missä puolustusvoimien läsnäolo on vähäistä. Rajavartiolaitoksen koulutustehtävään voidaan liittää vapaaehtoisten koulutusta, jolloin vapaaehtoiset tulevat pääosin kuulumaan rajajoukkoihin.

4 §. Neuvottelukunta. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 5 a kohdan nojalla on annettu asetus vapaaehtoisen maanpuolustustyön neuvottelukunnasta. Se on puolustusministeriön alainen vapaaehtoisen maanpuolustustyön kehittämistä seuraava, suosituksia tekevä ja ohjaava toimielin.

Neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto, ja sen jäsenet ovat edustaneet eri kansalaisryhmiä ja erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä. Neuvottelukuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kymmenen muuta jäsentä.

Kokemukset neuvottelukunnan toiminnasta ovat olleet hyviä. Valtioneuvoston selonteossa VNS 6/2004 vp esitetyn mukaisesti sen roolia tulee vahvistaa. Neuvottelukunnan aseman korostamiseksi ehdotetaan, että siitä säädettäisiin laissa ja että sen toiminta olisi osa vapaaehtoisen maanpuolustustyön parlamentaarista valvontaa.

Neuvottelukunnan nimeksi ehdotetaan pykälän 1 momentissa vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukuntaa. Uutena tehtävänä ohjauksen ja kehittämisen lisäksi olisi laissa mainittu vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteensovittaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvosto asettaisi neuvottelukunnan eduskunnan kulloiseksikin toimikaudeksi. Eduskunnassa vallitsevat parlamentaariset voimasuhteet olisi otettava neuvottelukunnan kokoonpanossa huomioon, vaikka jäsenten ei välttämättä tulisi olla kansanedustajia. Neuvottelukunnan asettaminen kuuluisi valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 20 kohdan mukaan yleisistunnolle ja yksittäisten jäsenten vaihto puolustusministeriölle.

Neuvottelukunnalle olisi tarkoitus ottaa päätoiminen sihteeri ja tarpeellinen määrä avustajia. Nykyisen neuvottelukunnan käytössä on kaksi sivutoimista sihteerää.

Keskeisten toimijoiden kuten ministeriöiden, pääesikunnan ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen edustus neuvottelukunnassa voitaisiin taata pysyvien asiantuntijoiden kautta. Neuvottelukunta voi niin harkitessaan itse asettaa työvaliokunnan neuvottelukunnan jäsenistä. Tästä voidaan ottaa määräys asetukseen.

Pykälän 3 momentissa uudeksi toimielimeksi ehdotetaan alueellisia ja toimialakohtaisia neuvottelukuntia. Alueellisia neuvottelukuntia voitaisiin asettaa sotilaslääneihin ja toimialakohtaisia tarvittaessa puolustushaaroihin.

Alueelliset neuvottelukunnat tukisivat myös lääninhallitusten varautumisen yhteensovittamistehtävää. Puolustushaarojen neuvottelukunnat puolestaan voisivat koordinoida valtakunnallista koulutusta.

Neuvottelukunnissa olisi otettava huomioon parlamentaariset voimasuhteet ja niissä olisi myös edustus eri hallinnonalojen viranomaisista, puolustusvoimista sekä keskeisistä maanpuolustus- ja muistakin alalla toimivista järjestöistä. Näin voitaisiin alueellisesti sopia viranomaisten ja järjestöjen kesken yleisistä toiminnan tavoitteista, työnjakokysymyksistä ja resurssien käytöstä. Käytännössä sotilaslääneihin on jo asetettu tällaisia yhteistyöelimiä, joiden toiminta on nyt tarkoitus virallistaa ja saattaa ne osaksi neuvottelukun-

nan toimintaa.

Neuvottelukunnan ja alueellisten neuvottelukuntien toiminnasta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Siinä säädettäisiin muun muassa neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä.

5 §. Yhteistoimintasopimukset. Puolustusministeriö ja pääesikunta sekä maanpuolustusjärjestöt allekirjoittivat 21 päivänä joulukuuta 1998 yhteistoimintasopimuksen, johon liittyi myös sisäasiainministeriö. Sopimus on sittemmin 14 päivänä joulukuuta 2001 uudistettu. Sen on korvannut 14 joulukuuta 2005 allekirjoitettu Maanpuolustuskoulutus ry:n peruskirja.

Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutus ry:n kesken on vuosittain laadittu tulosopimukset, joihin on kirjattu puolustusvoimien tuki yhdistykselle ja sen toiminnan kehittämisenäkymät. Tältä pohjalta voitaisiin kehittää tulossopimusjärjestelmä muidenkin vapaaehtoisessa varautumistoiminnassa mukana olevien viranomaisten ja siihen halukkaiden järjestöjen kesken.

Sopimusjärjestelmä on käytännössä osoittanut tarkoituksenmukaiseksi tavaksi järjestää vuosittain yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä. Sen soveltamista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on pidettävä hyvänä hallintomallina. Tämän vuoksi asiasta ehdotetaan otettavaksi säännös lakiin. Ohjauksen vahvistamiseksi toisena sopimuskumppanina olisi jäljempänä 16 §:ssä ehdotetun mukaisesti puolustusministeriö.

Sisällöltään yleisluonteisena säännös mahdollistaisi sopimusjärjestelmän laajentamisen muutenkin eri viranomaisten ja maanpuolustusjärjestöjen kesken. Esimerkkinä voidaan mainita Maanpuolustuskoulutus ry:n ja Suomen pelastusalan keskusjärjestön välillä 15 joulukuuta 2004 solmittu kumppanuussopimus.

Kansalaisten turvallisuuden lisäämiseen tähtäävään koulutukseen, valistukseen ja neuvontaan on jatkuvasti lisääntyvää tarvetta, eikä uusien toimijoiden osallistumiselle tähän toimintaan ole estettä. Keskeisin lähtökohta vapaaehtoisen maanpuolustuksen lainsäädännön ja käytännön toiminnan kehittämisessä on se, että sotilas- ja siviiliorganisaatioiden ja -toimintojen ero pidetään selkeänä.

Tarpeettoman päällekkäisyyden välttämiseksi ja turvallisuusasioiden luonteen edellyttämän yhdenmukaisen ja luotettavan viestinnän varmistamiseksi olisi välttämätöntä, että maanpuolustusjärjestöt ja pelastusalan järjestöt huolehtisivat ainakin opetussisältöjen ja kohderyhmien riittävästä yhteensovittamisesta.

Tärkeää on myös, että järjestöjen tasavertaista yhteistyötä tuetaan ja siihen rohkaitaan tarjoamalla kaikille yhtäläiset mahdollisuudet kansalaisten turvallisuuden ja valmiuden vahvistamiseen.

3 luku. **Maanpuolustuskoulutusyhdistys**

Ehdotetussa 3 luvussa olisi säännökset Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä ja sen tehtävistä (6 – 7 §), jäsenistä (8 §), toimielimistä ja niiden tehtävistä (9 – 10 §), toiminnan rahoituksesta (11 §), hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän vahingonkorvausvastuusta (12 §), menettelystä julkisia tehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellisesta virkavastuusta (13 §), yhdistyslain soveltamisesta (14 §), tilintarkastuksesta ja kirjanpidosta (15 §) sekä taloudenpidon valvonnasta (16 §).

6 §. Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus. Maanpuolustusjärjestöt perustivat vuonna 1993 koulutukselliseksi yhteistyöelimeksi Maanpuolustuskoulutus ry:n, jonka toiminta on käytännössä osoittautunut tarpeelliseksi. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen lakisäätöistä järjestämistä valmisteltaessa on Maanpuolustuskoulutus ry:n merkitys korostunut. Yleisperusteluissa mainituilla perusteilla ehdotetaan, että Maanpuolustuskoulutus ry:stä muodostettaisiin julkisoikeudellinen yhdistys, jota koskevat säännökset sijoitetaan lakiin omaksi luvukseksi. Sitä on perusteltu muita lukuja yksityiskohtaisemmin.

Maanpuolustuksesta huolehtiminen kuuluu perinteisesti valtion eli julkisen vallan tehtäviin. Myös tätä tukeva vapaaehtoinen koulutus, jonka järjestämistä varten Maanpuolustuskoulutus ry alun perin perustettiin, on eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä katsottu julkiseksi tehtäväksi (OAdno 2029/4/99). Merkityksellistä on puolus-

tuusvoimien ja puolustusministeriön jäsenyyden yhdistyksessä, puolustusvoimien henkilöstön osallistuminen kyseisen koulutuksen tukemiseen liittyviin, puolustusvoimien järjestämiin ja johtamiin toimintoihin ja tilaisuuksiin virkatehtävänä sekä sisäasiainministeriön osallistuminen edellä mainittuun toimintaan. Yhdistys puolestaan johtaa, toteuttaa ja valvoo vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta, jonka päämääränä on asianomaisten viranomaisten ohjauksessa kouluttaa tehtävänsä hallitsevia miehiä ja naisia puolustusvoimien ja myös muiden viranomaisten poikkeusolojen organisaatioihin.

Lainsäädännöllisesti Maanpuolustuskoulutus ry:n asemaa on mahdollista lähestyä siten, että se säilytettäisiin oikeudelliselta luonteeltaan yksityisoikeudellisena yhdistyksenä, jolle on tässä laissa annettu hoidettavaksi julkinen hallintotehtävä tai -tehtäviä. Laki ehdotukseen on valittu toinen vaihtoehto eli ehdotetaan muodostettavaksi siitä julkisoikeudellinen yhdistys.

Yhdistyksen tehtävä myös siviilikoulutusta antavana merkittävänä toimijana tulee selvästi esille. Tärkeää on, ettei yhdistyksen sotilais- ja siviilitehtäviä sekoiteta keskenään. Yhdistyksen on toimittava tiiviissä yhteistyössä muiden koulutusta antavien toimijoiden kanssa. Yhdistyksen järjestämän sotilaallisen koulutuksen ohjaus kuuluisi puolustusvoimille ja siviilikoulutuksen ohjaus muille hallinnonaloille.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan Maanpuolustuskoulutus ry muutettavaksi julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi nimeltään Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPKY, joka toimisi valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena olisi 2 momentin mukaan maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen, valistuksen ja tutkimuksen keinoin. Valtakunnallisen toiminnan ohella Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä voisi olla alueellisia ja paikallisen tason yksiköjä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen alueelliset koulutus- ja tukiyksiköt on suunniteltu sijoitettaviksi erillisiin toimintakeskuksiin, joiden valmistelu on vireillä puolustusministeriössä. Toimintakeskuksia voisivat olla esimerkiksi puolustusvoimien, pelastusviran-

omaisten, kuntien tai muiden yhteisöjen toimitilat ja harjoitusalueet. Toimintakeskusten avulla voitaisiin tiivistää eri viranomaisten ja järjestöjen välistä yhteistoimintaa. Ne voisivat olla myös vapaaehtoisen järjestökentän käytössä.

Koska yhdistyslakia ei ilman nimenomaista viittausta sovelleta julkisoikeudellisiin yhdistyksiin, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen oikeustoimikelpoisuuden osalta ehdotetaan 3 momentissa, että yhdistyksen kelpoisuudesta saada nimiinsä oikeuksia ja velvollisuuksia ja tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata olisi voimassa, mitä yhdistyslain 6 §:n 1 momentissa säädetään rekisteröidystä yhdistyksestä.

7 §. Tehtävät. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisista hallintotehtävistä ja sen muusta, lähinnä vapaan yhdistystoiminnan piiriin kuuluvasta jäsenoiminnasta. Viimeksi mainitun osalta kyse on ennen muuta informatiivisesta sääntelystä, koska kyseisten tehtävien hoitaminen ei ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen hallintotehtävän hoitamista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisista hallintotehtävistä, joiden antamista yhdistykselle voidaan pitää perustuslaissa tarkoitettulla tavalla tarkoituksenmukaisena.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä olisi maanpuolustusta koskevan vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen järjestäminen sekä yleinen tiedotus- ja valistustoiminta maanpuolustukselle myönteisten arvostusten ja asenteiden ylläpitämiseksi. Momentin 2 kohdan mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys kehittäisi naisten osallistumismahdollisuuksia ja 3 kohdan mukaan ohjaisi, tukisi ja sovittaisi yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustusko ulutusta. Näin se toimisi yhteistyöjärjestönä ja jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutuksen kokoajana.

Siltä osin kuin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen edellä mainitut tehtävät korvaisivat tai täydentäisivät viranomaisten vastaavaa lakien toimeenpanoon liittyvää toimintaa, kysymys olisi julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviä on siten tarkasteltava perustuslain 124 §:n vaatimusten mukaisesti. Koska toiminnan kohteena ovat pääsääntöisesti yk-

sittäiset kansalaiset, järjestömuotoinen Maanpuolustuskoulutusyhdistys soveltuu sille kaavailtuihin julkisiin tehtäviin hyvin täydentäen varsinaista viranomaistoimintaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää yhteistyössä puolustusvoimien kanssa reserviläisille sotilaallista koulutusta, jonka tavoitteena olisi tukea puolustusvoimia antamalla reserviläisten valmiutta ylläpitävää ja kehittävää koulutusta. Kurssit täydentäisivät puolustusvoimien antamaa koulutusta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus ei korvaisi eikä syrjäyttäisi asevelvollisuuslain mukaista sotilaskoulutusta, vaan täydentäisi ja tukisi sitä merkittävällä tavalla. Sotilaallisen koulutuksen antamisen suhdetta perustuslain 124 §:ään arvioidaan lähemmin 4 luvun johdannossa ja 17 §:n yhteydessä.

Naisten osuutta vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa on edelleen kehitettävä, joten naisten osallistumismahdollisuuksien kehittäminen ehdotetaan sisällytettäväksi yhdistyksen lakisäätöihin tehtäviin.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys olisi myös jäsenjärjestöjensä koulutustoiminnan yhteistyöjärjestö. Tässä ominaisuudessa se voisi opastaa jäsenjärjestöjään niiden järjestäessä maanpuolustuskoulutusta sekä sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen järjestämää koulutusta. Kyse olisi ennen muuta koulutuksen koordinoinnista, koska Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestöt ovat itsenäisiä yhdistyksiä.

Yhteistyöjärjestöluonteesta johtuen Maanpuolustuskoulutusyhdistys myötävaikuttaisi siihen, että vapaaehtoista maanpuolustusta koskevat näkökohdat otettaisiin huomioon myös viranomaistoiminnassa eri yhteyksissä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lähinnä informatiivisessa tarkoituksessa maininta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen muista kuin 1 momentissa säädetyistä tehtävistä, joiden osalta kyse on siis vapaasta yhdistystoiminnasta. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi siten edelleenkin sääntöjensä mukaisella tavalla huolehtia esimerkiksi liikuntakoulutuksesta sekä antaa muuta tarpeellista turvallisuus-, varautumis- ja johtamiskoulutusta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviä suhteessa jäsenjärjestöihin ei olisi tarkoitus muuttaa. Maanpuolustuskoulu-

tusyhdistys myös tekisi maanpuolustusta koskevia aloitteita ja toimisi muutoinkin maanpuolustuksen hyväksi.

Turvallisuuskoulutus valmentaisi selviytymään normaaliolojen vaara- ja häiriötilanteissa. Koulutuksessa opetettaisiin peruskansalaistaitoja, kuten ensiapua, alkusammutusta, itsepuolustusta ja suunnistusta. Varautumiskoulutukseen kuuluisi muun muassa kuntien ja muiden siviiliviranomaisten tukeminen. Koulutusaiheita olisivat esimerkiksi ensintä, joukkomajoitus ja – muonitus sekä suojeleasiat. Johtamis- ja kouluttajakoulutuksessa puolestaan olisi mahdollisuus kehittää niitä tietoja ja taitoja, joiden avulla kurssilaiset pystyisivät johtamaan organisaationsa toimintaa normaali- ja poikkeusoloissa. Johtamiskoulutus olisi tarkoitettu ensisijaisesti reservin johtajille ja muissa johtotehtävissä toimiville ja sitä järjestettäisiin ensi sijassa yhdistyksen omiin tarpeisiin tavoitteena valmentaa maanpuolustuspiireihin kurssien ja harjoitusten kouluttajia. Koulutus on järjestettävä yhdessä muiden toimijoiden kanssa ottaen huomioon muille viranomaisille kuuluvat tehtävät ja velvollisuudet.

8 §. Jäsenet. Lakiin ehdotetaan perussäännöstä yhdistyksen jäsenistä. Jäsenenä voisi olla ainoastaan valtakunnallisia järjestöjä. Ehdotuksen mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kokous voi hyväksyä jäseneksi sellaisen valtakunnallisen yhdistyksen, jonka toimialaan tai tehtäviin maanpuolustuksen edistäminen kuuluu tai läheisesti liittyy. Nämä seikat ovat todennettavissa hakijayhdistyksen säännöistä ja käytännön toiminnasta.

Yhdistyksen oikeudellisen statuksen muuttaminen ei sinänsä vaikuttaisi nykyisten jäsenten asemaan. Maanpuolustuskoulutus ry:n jäsenenä jo nykyään olevat yhdistykset voisivat ilman eri toimenpiteitä jatkaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäseninä.

Maanpuolustuskoulutus ry:n jäseniä 1 päivänä tammikuuta 2006 ovat Kadettikunta ry, Maanpuolustuskiltojen Liitto ry, Maanpuolustusnaisten Liitto ry, Reserviläisliitto ry, Reserviläisurheiluliitto ry, Sininen Reservi ry, Sotilaskotiliitto - Soldathemsförbundet ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Rauhanurvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry sekä Naisten Valmiusliitto ry. Viimeksi

mainittuun kuuluu puolestaan kymmenen jäsenjärjestöä.

9 §. Toimielimet. Pykälän 1 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimielimiä olisivat yhdistyksen kokous ja hallitus. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä olisi myös toiminnanjohtaja. Muista toimielimistä ja niiden tehtävistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin muun muassa yhdistyksen keskustuomistosta ja piiritoimistoista sekä viimeksi mainittujen alaisina toimivista koulutus- ja tukiyksiköistä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhdistyksen hallitukseen kuuluisivat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä.

Valtioneuvoston yleisistunto määräisi puheenjohtajan ja neljä jäsentä. Yhdistyksen kokous valitsisi hallituksen muut jäsenet yhdistyksen jäsenjärjestöjen esityksestä. Samoin hallituksen varapuheenjohtaja valittaisiin yhdistyksen kokouksessa.

Kullekin jäsenelle määrättäisiin tai valittaisiin henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet määrättäisiin tai valittaisiin kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voisi olla yhdistyksen kokouksen valitsemana jäsenenä yhtäjaksoisesti enintään kaksi toimikautta.

Koska kyse on julkisoikeudellisesta yhdistyksestä, jonka julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava kielilakia, maamme molempien kansalliskielten edustus hallituksessa on myös huomioitava.

10 §. Toimielinten tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan yhdistyksen kokouksessa hyväksyttäisiin toiminnan ja talouden yleiset periaatteet ja päätettäisiin tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toiminnanjohtajalle sekä mahdollisesta jäsenmaksusta ja sen määrästä seuraavaksi toimintavuodeksi. Edelleen kokouksessa vahvistettaisiin seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio.

Lisäksi valittaisiin varapuheenjohtaja ja ne hallituksen jäsenet, joiden valinta 9 §:n 2 momentin mukaan kuuluu yhdistyksen kokoukselle. Yhdistyksen kokous valitsisi yhden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan. Kokouksessa myös määrättäisiin hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten

sekä tilintarkastajan palkkiot seuraavaksi toimintavuodeksi.

Yhdistyksen kokouksessa päätettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenten ottamisesta ja erottamisesta sekä vahvistettaisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen työjärjestys.

Pykälän 2 momentin mukaan hallituksen tehtävänä olisi valmistella yhdistyksen kokouksessa käsiteltävät asiat sekä panna täytäntöön kokouksen päätökset. Edelleen hallitus ottaisi ja erottaisi toiminnanjohtajan ja muut johtavassa asemassa olevat toimihenkilöt sekä määräisi heidän palkkaetunsa ja toiminnanjohtajalle sijaisen. Lisäksi hallitus käyttäisi muutoinkin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ylintä päätösvaltaa asioissa, jotka eivät 1 momentin mukaan kuuluisi yhdistyksen kokouksen päätösvaltaan.

Pykälän 3 momentin mukaan toiminnanjohtajan tehtävänä olisi johtaa ja kehittää Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja sen toimintaa työjärjestyksen mukaisesti, huolehtia Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen talouden ja varojen hoidosta, valmistella ja esitellä hallituksessa käsiteltävät asiat, panna täytäntöön hallituksen päätökset sekä suorittaa ne muut toimeenpanovaltaan kuuluvat tehtävät, jotka eivät kuulu hallitukselle.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella yhdistyksen kokouksen ja hallituksen tehtävistä. Asetuksessa säädettäisiin muun muassa yhdistyksen ja sen hallituksen kokousten koollekutsumisesta ja niiden päätöksenteosta.

11 §. Toiminnan rahoitus. Nykyisen MPK ry:n vuosibudjetti on noin kaksi miljoonaa euroa, josta noin 1,5 miljoonaa on tullut puolustusministeriön kautta valtion talousarvios- ta. Loppuosa tuloista koostuu pääosin koulutukseen osallistumisesta kerättävistä maksuista (noin kymmenen euroa/päivä/osallistuja).

Suuri merkitys yhdistyksen taloudelle on kuitenkin ollut puolustusvoimien epäsuoralla tuella. Tämä tarkoittaa, että puolustusvoimat on antanut muun muassa kalustoa, kasarmeja ja henkilöstöä yhdistyksen käyttöön korvauksetta. Epäsuoran tuen laskennallinen arvo (noin 1,4 miljoonaa euroa vuodessa) vastaa lähes valtion talousarvion kautta suoraan saa-

tavaa rahoitusta. Epäsuoran tuen antamisesta on päättänyt sotilasläänin tai joukko-osaston komentaja alueellaan. Puolustusvoimien alueiden ja toimitilojen käytön edellytykset on jatkossa tarpeen määrittellä nykyistä tarkemmin.

Jos muulle kuin viranomaiselle annetaan lailla julkisia hallintotehtäviä, tulee niiden hoitaminen tulostavoitteinen ja vastuineen sekä rahoitus ja varat samoin kuin valvonta ja muu seuranta erottaa selkeästi organisaation muusta toiminnasta. Tämän jaottelun tulisi näkyä selvästi laissa.

Tarkoituksena on tehdä toiminnan rahoituksesta mahdollisimman läpinäkyvää. Tämän vuoksi valtion talousarvioon ehdotetaan 1 momentissa otettavaksi määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettäisiin valtionavustusta sille 7 §:n 1 momentissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin.

Valtionavustusta ei myönnettäisi puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusvarat olisi säilytettävä erillään yhdistyksen muun toiminnan varoista.

Pykälän 2 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävään valtionavustukseen sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001). Valtionapuviranomaisena toimisi puolustusministeriö.

Yhdistykselle ei myönnettäisi valtionapua muihin kuin 7 §:ssä säädettyihin julkisiin hallintotehtäviin. Näiden tehtävien hoitamisesta aiheutuviin kustannuksiin myönnettävän valtionavustuksen mitoituksessa otettaisiin vähentävänä tekijänä puolustusvoimien yhdistykseltä tilaamista palveluksista suorittamat maksut. Yhdistyksen säännöissä määräytyt muut tehtävät rahoitettaisiin muutoin kuin valtionavustuksella.

Puolustusministeriön Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myöntämän valtionavustuksen käsittelyssä otettaisiin huomioon valtion talousarvioon ja valtion tilinpäätökseen liittyvät menettelyt. Valtion talousarvioon otettaisiin toiminnalle asetettavat tavoitteet. Siirtomenojen vaikuttavuudesta ja valtionavustuksella rahoitetun toiminnan tuloksellisuudesta tulisi raportoida valtion tilinpäätöskertomuksessa ministeriön toimialan toiminnan

tuloksellisuuden kuvauksessa sekä tiliviraston toimivan ministeriön tilinpäätöksessä tiliviraston valtionapujen vaikuttavuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustoiminnan rahoitukseen käytettäisiin suoritemaksuista ja mahdollisista jäsenmaksuista kertyviä tuloja sekä muita tähän tarkoitukseen osoitettuja varoja.

Pykälän 4 momentin nojalla Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi periä suoritteistaan maksuja. Suoritteiden maksullisuuden ja maksujen suuruuden yleisten perusteiden osalta noudatettaisiin, mitä valtion maksupöytäkirjoissa (150/1992) säädetään. Maksuista säädetäisiin tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

12 §. Hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän vahingonkorvausvastuu. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yhdistyslaissa säädetyn lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän olisi korvattava vahinko, joka on aiheutettu Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, sen jäsenelle tai muulle rikkomalla Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä annettuja säännöksiä. Tällaisen vahingon korvaamiseen sovellettaisiin muutoin yhdistyslain säännöksiä. Yhdistyslain 39 §:n mukaan edellä nimetyt henkilöt ovat velvollisia korvaamaan vahingon, jonka he ovat toimissaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaneet yhdistykselle. Sama koskee yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla yhdistyksen jäsenelle aiheutettua vahinkoa.

Hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän sovellettaisiin 2 momentin nojalla muutoin mitä vahingonkorvauslain 4 luvussa työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään. Säännös koskisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimihenkilöitä toiminnanjohtajaa myöten, sillä he ovat yksityisoikeudellisessa työsuhteessa. Vahingonkorvauslain mukaan työntekijän työssään virheellä tai laiminlyönnillä aiheuttamasta vahingosta seuraavaa korvausta voidaan kohduttaa ottamalla olosuhteet huomioon. Jos syyksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava.

13 §. Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan

säädettäväksi keskeisten hallinto-oikeudellisten säädösten soveltamisesta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaan ja 2 momentissa puolestaan yhdistyksen hallituksen jäsenten, toimihenkilöiden ja työntekijöiden rikosoikeudellisesta virkavastuusta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa olisi 1 momentin mukaan noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja arkistolakia (831/1994).

Lainsäädännön toimivuuden kannalta on tärkeää, että lainsäätäjät osoittaa selvästi, milloin jokin tehtävä on julkisen tehtävän hoitamista ja miltä osin siihen liittyy julkisen vallan käyttöä. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tässä laissa säädettyihin tehtäviin ei liity julkisen vallan käyttöä käsitteen perinteisessä merkityksessä eikä varsinaista hallintomenettelyä hallintoasiain käsittelyineen. Tässä laissa tarkoitettuihin tehtäviin ei ole kysymys kenenkään etuja, oikeuksia tai velvollisuuksia koskevasta päätöksenteosta.

Tiedotus- ja valistustoiminnassa on kyse ennen muuta julkisen palvelutehtävän luonteisesta toiminnasta, kun taas sotilaallista koulutusta voidaan pitää luonteeltaan tosiasiallisena toimintana. Tällöin perusoikeuksien ja oikeusturvan näkökulmasta korostuvat ennen muuta edellä mainittua tehtävää hoitavan henkilön ammattitaito ja sille asetettavat vaatimukset.

Julkisen vallan ja julkisen tehtävän käsitteiden välillä on eroa. Esimerkiksi hallintolakia sovelletaan soveltamisalasäännöksensä (2 §:n 3 momentti) mukaan julkisoikeudellisiin yhdistyksiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä, kun taas viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan viranomaisella, johon lakia sovelletaan, tarkoitetaan myös muun muassa lain nojalla julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä niiden käyttäessä julkista valtaa. Toisaalta esimerkiksi vahingonkorvausoikeudellisessa oikeuskäytännössä julkisen vallan käyttöksi on katsottu myös neuvonnan antaminen sikäli kuin kyseinen neuvontavelvollisuus perustuu lakiin, vaikkei neuvontaa perinteisessä mielessä ole pidetty suorana puuttumisena jonkun etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

siin. Kielilakia taas ei soveltamisalasäännöksenä (3 §) perusteluiden mukaan lainkaan sovelleta julkisoikeudellisiin yhdistyksiin (HE 92/2002 vp, s. 66).

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (ks. esimerkiksi PeVL 42/2005 vp, s. 3). Hallinnon yleislakeja samoin kuin kielilakia sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää ja yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. Julkista valtaa käyttävän henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta puolestaan säädetään rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa.

Näin ollen lakiin ei perustuslakivaliokunnan edellä mainitun lausunnon mukaan enää nykyisin ole välttämätöntä perustuslain 124 §:n takia sisällyttää viittaussäännöstä hallinnon yleislakeihin. Sääntelyn selkeyden vuoksi se on valiokunnan mukaan sinänsä kuitenkin edelleenkin mahdollista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lakiin otetaan nimenomainen säännös kaikkien edellä mainittujen säästöjen soveltamisesta.

Kielilain vaatimuksista johtuen väestön tarpeet tulisi ottaa tasapuolisesti huomioon esimerkiksi tiedotus- ja valistustoiminnassa. Sotilaallisen koulutuksen järjestämisen osalta on kuitenkin huomioitava, että se pääsääntöisesti tapahtuu varuskunnissa ja että kielilain 39 §:n 1 momentin mukaan puolustusvoimien joukko-osastojen kieli on suomi ja 3 momentin mukaan puolustusvoimien komento-kieli on suomi. Tällä hetkellä yksi joukko-osasto on ruotsinkielinen.

Hallintolain 3—11 luvun säännökset tulevat sovellettavaksi vain silloin, kun julkisen hallintotehtävän hoitamisessa on kysymys hallintoasioiden käsittelystä ja hallintopäätösten tekemisestä. Tästä seuraa, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen osalta hallintolain merkitys rajoittuisi lähinnä hallintolain 2 luvussa tarkoitettujen hyvän hallinnon perusteiden noudattamiseen. Näin ollen yhdistyksen tulisi esimerkiksi valistus-, tiedotus- ja

koulutustoimintaansa liittyvässä neuvonnassa menetellä hallintoviranomaisen tavoin ja noudattaa hyvää hallintoa, johon kuuluu esimerkiksi asianmukainen käyttäytyminen ja velvollisuus vastata kirjallisiin tiedusteluihin pääsääntöisesti kirjallisesti ja ilman aiheeton-ta viivytystä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki puolestaan koskisi julkisten tehtävien hoitamisen yhteydessä syntyneitä tai niiden hoitamiseen muutoin liittyviä asiakirjoja. Näin ollen Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi myös joutua tekemään hallintopäätöksiä asiakirjojen luovutusta koskevissa asioissa. Muutoksenhausta näihin päätöksiin säädetään tarkemmin julkisuuslaissa.

Arkistolain 1 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan laki koskee muita yhteisöjä, toimielimiä ja henkilöitä niiden suorittaessa julkista tehtävää lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella siltä osin kuin niille tämän tehtävän johdosta kertyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitettuja asiakirjoja.

Siltä osin kuin on kysymys tässä laissa tarkoitettujen julkisten tehtävien ulkopuolelle jäävästä toiminnasta, kuten yhdistystoiminnasta tai sisäisestä toiminnasta, ei tarvetta hallinto-oikeudellisten säästöjen soveltamiseen ole.

Välillisen julkisen hallinnon toimintaan kohdistuu rikosoikeudellinen virkavastuu julkista valtaa käytettäessä tai julkisia tehtäviä hoidettaessa. Rikosoikeudellisia vastuukysymyksiä arvioidaan siten samoin perustein kuin jos kyseessä olisi viranomaisten toiminta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valistus- ja tiedotustoiminnassa on kuitenkin olennaista, että valistus- ja tiedotustyössä ei esimerkiksi levitetä virheellistä tai lainvastaista tietoa. Virheellisestä valistustyöstäkin voi siten välillisesti aiheutua vahinkoa.

Koska julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa heikentää yksittäisen kansalaisen oikeusasemaa, lain 2 momenttiin ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenet ja sen toimihenkilöt sekä työntekijät hoitaisivat yhdistykselle tämän lain mukaisesti annettuja julkisia hallintotehtäviä ja

kosoikeudellisella virkavastuulla.

14 §. *Yhdistyslain säännösten soveltaminen.* Yhdistyslain 2 §:n 2 momentin mukaan yhteisöön, joka on lailla tai asetuksella järjestetty erityistä tarkoitusta varten, yhdistyslakia sovelletaan vain sikäli kuin niin erikseen säädetään. Yhdistyslakia ei siten voida osakkaan soveltaa lainsäädäntötoimin perustettuihin yhdistyksiin, ellei tällaisesta sovellettavuudesta ole erikseen säädetty.

Ehdotettuun lakiin ja sen nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen sisällytettävien nimenomaisten säännösten lisäksi pykälässä ehdotetaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen sovellettavaksi yhdistyslain säännöksiä. Sovellettaviksi tulisivat yhdistyslain säännökset rekisteröidyn yhdistyksen jäsenten henkilökohtaisen vastuun rajoituksesta (6 §:n 2 momentti), yhdistyksen kaksikielisuudesta (9 §), jäsenluettelosta (11 §), jäseneksi liittymisestä (12 §), yhdistyksestä eroamisesta (13 §), yhdistyksestä erottamisesta ja erottamismenettelystä (14–15 §), yhdistyksen kokouksesta (20 §), kokouksusta (24 §), esteellisyydestä yhdistyksen kokouksessa (26 §), pöytäkirjan laatimisesta (31 §), päätöksen moitteenvapaisuudesta, nitättömyydestä ja täytäntöönpanokiellosta (32–34 §), hallituksesta (35 §:n 1 ja 2 momentti), yhdistyksen nimenkirjoittajista (36 §), hallituksen jäsenen ja toimihenkilön esteellisyydestä (37 §) ja vahingonkorvausvelvollisuudesta (39 §).

Seikoista, joista yhdistyslain 8 §:n mukaan on mainittava yhdistyksen säännöissä, ehdotetaan mahdollisuutta säätää valtioneuvoston asetuksella. Siinä säädettäisiin esimerkiksi yhdistyksen kotipaikasta ja kaksikielisuudesta sekä nimenkirjoitusoikeudesta.

15 §. *Tilintarkastus ja kirjanpito.* Yleensä yhdistysten kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuudesta säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997) ja tilintarkastuslaissa (939/1994). Tilintarkastukseen viitataan myös yhdistyslain 38 §:ssä. Jotta ei jäisi tukinnanvaraiseksi, miltä osin ja missä määrin kyseiset lait koskisivat Maanpuolustuskoulutusyhdistystä, lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös kirjanpitolaian ja tilintarkastuslain soveltamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kirjanpitoon ja tilin-

päätökseen sovellettaisiin, mitä kirjanpitolaissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilintarkastajista ja heidän valinnastaan sekä varatilintarkastajasta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallinnon ja tilien tarkastamista varten tulisi olla kaksi tilintarkastajaa, jotka ovat joko Keskuskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia (KHT) tai tilintarkastusyhteisöjä tai julkishallinnon ja – talouden tilintarkastajia (JHTT). Tilintarkastajista toisen valitsisi yhdistyksen kokous ja toisen määräisi puolustusministeriö. Kummallekin tilintarkastajalle ehdotetaan valittavaksi tai määrättäväksi myös varatilintarkastaja. Edelleen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tilintarkastukseen ehdotetaan sovellettavaksi edellä mainitun lisäksi muilta osin, mitä tilintarkastuslaissa säädetään.

16 §. *Taloudenpidon valvonta.* Pykälän 1 momentin mukaan puolustusministeriö ohjaisi ja valvoisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen taloudellista toimintaa ja vahvistaisi vuosittain varojen käyttösuunnitelman. Valtionavustusviranomaisen eli puolustusministeriön ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tekisivät tulossovituksen tulostavoitteineen.

Pykälän 2 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys laatisi valtionavustuksen rahoitettavan toimintansa ja taloutensa tuloksellisuuden tukemiseksi monivuotisen toiminta- ja taloussuunnitelman sen mukaan kuin puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tulisi laatia kuvaus sille myönnettyjen siirtomenojen vaikuttavuudesta ja niillä rahoitetun toiminnan toiminnallisesta tuloksellisuudesta. Tuloksellisuutta koskevien tietojen tulisi sisältää myös vertailut vahvistettuihin tulostavoitteisiin. Tarkempia säännöksiä tässä tarkoitettusta toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja kuvaksesta annettaisiin puolustusministeriön asetuksella.

Koska Maanpuolustuskoulutusyhdistys saisi ehdotetun 11 §:n 1 momentin nojalla toimintansa rahoitukseen valtionavustusta, se kuuluisi tämän johdosta valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan ja valtiontilintarkastajien eräistä tarkastus- ja tiedonsaantioikeuksista annetun lain (630/1988) 1 §:n 1 momentin nojalla mainittujen valvontaviran-

omaisten valvontavaltaan.

Koska Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rahoituksesta merkittävä osa tulisi julkisista varoista, pykälän 3 momenttiin ehdotetaan asian merkittävyyden korostamiseksi otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys olisi 7 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtäviensä osalta valtioneuvoston tarkastajien ja valtioneuvoston tarkastusviraston valvonnan ja tarkastuksen alainen.

4 luku. **Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus**

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. Kansalaisten maanpuolustusvelvollisuuden täyttämiseksi puolustusvoimissa annettavaa sotilaskoulutusta on pidettävä sellaisena lainkohdassa tarkoitettuna tehtävänä, josta on säädettävä lain tasolla.

Luvun 17 §:ssä säädetään sotilaallisen koulutuksen antamisesta. Sotilaallinen koulutus määritellään lain 2 §:ssä. Eduskunnan puolustusvaliokunta on mietinnössään 1/2004 vp linjannut, että sotilasaseilla ja asejärjestelmillä tapahtuva koulutus suoritettaisiin aina puolustusvoimien henkilöstön valvonnassa ja että sotilasaseet säilytettäisiin puolustusvoimien varastoissa.

Ehdotuksen 18 § koskee voimassa olevassa asevelvollisuuslaissa mainittuja puolustusvoimien vapaaehtoisia harjoituksia ja 19 § muiden kuin reserviläisten osallistumista tällaisiin harjoituksiin. Niille vapaaehtoisille miehille ja naisille, jotka eivät ole suorittaneet varusmies- tai vapaaehtoista asepalvelusta, avautuu näin mahdollisuus vapaaehtoiseen koulutuksen saamiseen.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle voitaisiin antaa myös valtiovallalle muuten kuuluvia tehtäviä. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen koulutus- ja tukiyksikön antamista sotilaallisesta koulutuksesta säädettäisiin 20 §:ssä. Ehdotuksen 17 § ja 21 §:ssä on kysymys ammuntojen johtajina ja kouluttajina toimivien valtuuksista. Lain 22 §:ssä säädettäisiin sotilaallista koulutustoimintaa koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta.

17 §. Sotilaallisen koulutuksen antaminen.

Edellä on todettu, että perustuslain 124 § koskee hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaisille. Sotilaskoulutuksen antaminen kuuluu julkisena toimintana lainkohdan piiriin. Vaikka julkinen hallintotehtävä voidaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, se ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita myös sotilaskoulutukseen sisältyy, voidaan kuitenkin antaa vain viranomaisille.

Pykälän 1 momentin mukaan puolustusvoimat voisi antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille järjestämällä harjoituksia ja muita koulutustilaisuuksia. Lisäksi puolustusvoimat voisi hankkia koulutuspalveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä siten kuin siitä erikseen näiden kesken sovitaan. Esimerkiksi maakuntajoukkojen tarvitsemaa koulutusta voitaisiin hankkia vain Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Maakuntajoukoista säädetään 2. lakiehdotuksessa.

Koulutusta voitaisiin antaa henkilölle, joka on täyttänyt 18 vuotta. Ikävaatimus on sama kuin ehdotetun uuden asevelvollisuuslain 2 §:n mukainen varusmiespalveluksen suorittamisen alaikäraja. Lisäksi on huomattava, että Suomea sitovassa lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnaisessa pöytäkirjassa lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (SopS 31/2002) on kielletty alle 18-vuotiaiden käyttö sotilastehtävissä. Tämä rajoitus ehdotetaan ulotettavaksi myös vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sotilaallisen koulutuksen osalta.

Varusmiespalveluksessa olevien sotilaallista koulutusta ei voisi myöskään antaa puolustusvoimien ulkopuolisen tahon hoidettavaksi.

Sotilaallisen koulutuksen antamisen, sotilasaseiden, räjähteiden ja muun materiaalin käytön sekä asepalveluksen on perinteisesti katsottu olevan puolustusvoimien tehtäviä. Silloin, kun ne liittyisivät puolustusvoimien tilaamaan koulutukseen, niiden tulee olla sotilasviranomaisten johtamia ja valvomina.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 5 kohdan nojalla annetussa puolustusministeriön päätöksessä vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisesta säädetään, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukemiseksi järjestettävä puolustusvoimien ase- ja am-

pumakoulutus annetaan puolustusvoimien aseilla ja ampumatarvikkeilla ja sen henkilökunnan johtamana.

Puolustusvoimilla olisi aina aseellisen koulutuksen osalta valvonta- ja ohjausvastuu. Tarkoituksena ei olisi muuttaa muita yhteiskunnan varautumisjärjestelmiä ja niihin liittyvää koulutusta.

Pykälän 2 momentin säännöksessä on kysymys sellaisen sotilaallisen koulutuksen antamisesta, johon liittyy puolustusvoimien aseiden, ampumatarvikkeiden ja räjähteiden käyttöä.

Puolustusvoimien aseiden ja taisteluvälineiden käyttö voisi tapahtua niin kuin nytkin vain puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla voimassaolevien käskyjen ja määräysten mukaisesti. Ampuma- ja räjäytysharjoitusten turvallisuudesta vastaavana johtajana on oltava puolustusvoimien palkattuun sotilashenkilöstöön kuuluva tai sellaisessa tehtävässä ollut henkilö. Tällöin toiminnan on tapahduttava puolustusvoimien voimassa olevien ohjesääntöjen ja varomääräysten mukaisesti.

Puolustusvoimat voisi kuitenkin erityisistä syistä oikeuttaa palveluksessaan olleen henkilön, jolla on virassaan ollut pätevyys ammuntojen johtamiseen, toimimaan niin sanottujen kouluammuntojen johtajana.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan selvitystyön yhteydessä pääesikunta on eri yhteyksissä ehdottanut, että reserviläisiä voitaisiin ottaa puolustusvoimien palvelukseen kouluttamaan reserviläisjoukkoa. Tällaiset kouluttajat voitaisiin asemansa puolesta rinnastaa puolustusvoimissa sotilastehtävissä palveleviin. Ehdotettu vaihtoehto ei sovi yhteen määräaikaiseen sotilashenkilökuntaan sovellettavien järjestelyjen kanssa, joten sitä ei ole tämän lakiehdotukseen otettu.

Vaihtoehtona on esitetty, että tällaista ase-koulutusta voitaisiin antaa vain puolustusvoimissa. Kouluammuntoja ajatellen järjestelmä olisi kuitenkin tarpeettoman hankala ja toimisi käytännössä nykyistä huonommin.

Sotilaallisen koulutuksen ydinalueella on tehtäviä, joiden voidaan katsoa kuuluvan sillä tavoin sotilaallisen koulutuksen ydinalueelle, että on asianmukaista rajata ne yksinomaan puolustusvoimien tehtäviksi. Tällaisia tehtäviä voivat olla perusyksikköä suurempien

joukkokokonaisuuksien sotilaallinen harjoittelu, joukkojen operaatioihin valmentautuminen ja raskailla aseilla tapahtuvien taisteluumuntonojen järjestäminen. Nämä on pykälän 3 momentissa rajattu yksinomaan puolustusvoimien tehtäviksi.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkempia säännöksiä sotilaallisen koulutuksen käytännön järjestämisestä voitaisiin antaa puolustusministeriön asetuksella.

18 §. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset. Voimassa olevan asevelvollisuuslain 7 §:n 3 momentin mukaan asevelvolliset voivat kertausharjoitusten lisäksi suorittaa vapaaehtoisia harjoituksia puolustusvoimissa.

Säännös ehdotetaan nyt siirrettäväksi pykälän 1 momenttiin. Puolustusvoimat kutsuisi vapaaehtoisin harjoituksiin osallistujat. Heihin sovellettaisiin tuolloin muualla laissa annettuja sotilasta koskevia säännöksiä. He tulisivat olemaan esimerkiksi iköslain 45 luvun sotilasrangaistussäännösten alaisia, mikä edellyttää sanotun luvun 27 §:n täydentämistä.

Vapaaehtoisten harjoituksissa pidettäisiin yllä varusmiespalveluksessa saatuja sotilaallisia tietoja ja taitoja, koulutettaisiin asevelvollisia vaativampiin tehtäviin, perehdyttäisiin asevelvolliset maanpuolustuksessa tapahtuneisiin muutoksiin ja harjoitettaisiin joukkokokonaisuuksia niille suunnitelluissa kokoonpanoissa. Vapaaehtoisten harjoituksien tarkoitusta koskeva säännös ehdotetaan sijoitettavaksi pykälän 2 momenttiin.

Rajavartiolain 25 §:ssä säädetään, että rajavartiolaitos antaa sotilaskoulutusta vain omalle henkilöstölleen, mukaan luettuna siellä palvelevat asevelvolliset ja vapaaehtoisesti asepalvelusta suorittamaan määrättyt naiset. Jotta rajavartiolaitos voisi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, ehdotetaan pykälän 3 momentissa, että myös rajavartiolaitoksessa voitaisiin järjestää vapaaehtoisia harjoituksia. Lisäksi ehdotetaan, että mitä tässä laissa säädetään puolustusvoimista, koskisi soveltuvin osin myös rajavartiolaitosta.

19 §. Osallistumisoikeus vapaaehtoisin harjoituksiin. Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettu laki tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1995. Sen nojalla on jär-

jestetty naisille asepalvelusta yli kymmenen vuoden ajan. Asepalveluksen suorittaneet naiset kuuluvat reserviin.

Myös muiden naisten ja sellaisten miesten, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta, osallistuminen maanpuolustuskoulutukseen tulisi ottaa huomioon nykyistä paremmin.

Tarkoituksena on huomioida yhdenvertaisesti naisten ja niiden miesten, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta esimerkiksi terveydellisistä tai vakaumuksellisista syistä, mahdollisuus osallistua puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen. Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännös.

Puolustusvoimien vapaaehtoiset harjoitukset ovat tärkeä kouluttamismuoto maanpuolustuksesta kiinnostuneille kansalaisille. Myös naiset ovat olleet halukkaita saamaan tällaista koulutusta. Puolustusvoimat saisi täydennykseksi hyvää henkilöstöä, jolla olisi usein eri alojen erityisosaamista.

Tämän vuoksi 1 momentissa säädettäisiin, että naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden lisäksi muutkin 18, mutta eivät 60 vuotta täyttäneet naiset voisivat osallistua puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen. Ikäraja vastaisi miesten reservissä olon yläikärajaa. Edellytyksenä, että asianomainen olisi terveydeltään ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva koulutettavaksi. Osallistuminen harjoituksiin tapahtuisi puolustusvoimien kutsusta.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ovat toisinaan olleet kiinnostuneita myös miehet, jotka eivät ole eri syistä suorittaneet varusmiespalvelusta. Pykälän 1 momentin mukaan miehet, jotka ovat terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan koulutukseen sopivia, voisivat samoin edellytyksin kuin vastaavassa asemassa olevat naiset osallistua vapaaehtoiseen harjoitukseen. Ikärajat olisivat miestenkin kohdalla vähintään 18 ja enintään 59 vuotta.

Tehtävät voisivat olla 2 momentin mukaan erityisosaamista vaativia esimerkiksi lääkin-
tätehtäviä. Lisäksi 2 momentissa luetellaan huolto-, terveydenhoito-, viestitys-, koulutus-, toimisto- ja muut vastaavat tehtävät. Viimeksi mainittu tarkoittaa muun muassa aisti-ilmaavallontaan, kalustohuoltoon,

kuljetuksiin, logistiikkaan ja virka-apuun sekä niiden kouluttamiseen ja johtamiseen liittyviä tehtäviä. Sotilaskodin perustaminen joukkoon vaatii useita erilaisia valmiuksia.

Käytännössä sellaiset naiset ja miehet, jotka eivät ole saaneet sotilaskoulutusta, voitaisiin sijoittaa harjoituksissa vain aseettomiin tehtäviin siihen saakka, kunnes heidän koulutuksensa mahdollistaa sijoituksen myös aseellisiin tehtäviin.

20 §. *Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus.* Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa kehitettäisiin muodostamalla sen piiriorganisaatioon erillisiä koulutus- ja tukiyksiköitä, joita varten rekrytoitaisiin omia kouluttajia.

Puolustusvoimien ja yhdistyksen suunnitelmiana on ollut mahdollisuus maakuntajoukkojen ja muiden muodostelmien kouluttamiseen sotilas- tai siviiliviranomaisten tilauksesta. Maanpuolustuskoulutusyhdistys saisi siten luvan kouluttaa myös perusyksiköitä ja niitä pienempiä sotilasjoukkoja.

Koska reserviläisjärjestöjen harjoittelussa voidaan nykyisin esimerkiksi käyttää asepukea ja ulkoasultaan sotilasaseen kaltaista puoliautomaattikivääriä, olisi varmistuttava siitä että kaikki tällainen toiminta tapahtuu lain sallimissa rajoissa.

Pykälän 1 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestäisi puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulutusta, ei kuitenkaan 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua merkittävää sotilaallista koulutusta, sekä muuta yksittäisten henkilöiden sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta yli 18-vuotiaille. Tarvittaessa se voisi koskea myös pelastustoiminnassa tarvittavia valmiuksia koskevaa erikoiskoulutusta.

Maanpuolustusjärjestöt voivat antaa maanpuolustuksen liittyvää koulutusta nykyisessä laajuudessa siten kuin niiden säännöissä määrätään. Toisaalta osaa sotilaallisesta koulutuksesta voidaan antaa vain puolustusvoimissa tai sen tilaamana Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kursseilla.

Kun sotilaallisen koulutuksen käsite ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä, ehdotetaan pykälän 1 momentissa, että järjestöt voivat sopia Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kanssa muiden kuin edellisessä virkkeessä tarkoitettujen koulutustehtävien jakautumi-

sesta niiden kesken. Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen alle 18-vuotiaalle ei olisi sallittua, kuten 17 §:ssä on aikaisemmin perusteltu.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että sotilaallisen koulutuksen järjestäminen tapahtuisi puolustusvoimien ohjeistamalla tavalla. Käytännössä ohjeistus voi tapahtua etukäteen koulutustilaisuuden tai muun koulutussuunnitelman hyväksymisen yhteydessä, mutta puolustusvoimien edustajalla on myös oikeus olla läsnä koulutusta seuraamassa. Toiminnassa olisi soveltuvin osin noudatettava annettuja ohjesääntöjä ja muita pysyväismääräyksiä.

Valmistelussa on ollut harkittavana kysymys työturvallisuuslain (738/2002) soveltamisalan laajentamisesta vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen. Vapaaehtoinen maanpuolustus on lähtökohtaisesti harrastustoimintaa, joka jo tällä perusteella jää työturvallisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle mainitun lain 2 §:n 2 momentin nojalla. Myös puolustusvoimissa tapahtuva sotilaallinen harjoitus ja koulutus ja niihin välittömästi liittyvä työ rajautuvat nykyisellään saman lain soveltamisalan ulkopuolelle sen 6 §:n nojalla. Tässä suhteessa laissa ei tehdä eroa asepalvelustaan suorittavien ja vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuvien välillä. Työsuojelupiirit viime kädessä ratkaisevat, mikä toiminta kuuluu työturvallisuuslain alaisuuteen.

Puolustusvoimien ohjeistamalla tavalla järjestettävässä vapaaehtoisessa sotilaallisessa harjoituksessa tai koulutuksessa turvallisuuskysymykset tulisivat otetuiksi huomioon suoraan puolustusvoimien omissa varomääräyksissä. Näin ollen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuvien oikeusturva ei edellyttäisi työturvallisuuslain soveltamisalan laajennusta, josta ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös työturvallisuuslakiin.

21 §. Kouluttajat *Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämässä sotilaallisessa koulutuksessa.* Puolustusvoimien tuesta vapaaehtoiselle maanpuolustuskoulutukselle annettujen nykyisten ohjeiden mukaan tehtävään valmennettu reserviläinen voi toimia Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry:n kurssien sotilaallisten jaksojen kouluttajana.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys onkin rekrytoinut omia kouluttajia eläkkeellä olevien (evp) upseerien ja opistoupseerien sekä pitkälle koulutettujen reserviläisten joukosta. He ovat päteviä huolehtimaan ammunta- ja muusta koulutuksesta.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että puolustusvoimat voisi oikeuttaa tällaisen henkilön toimimaan kouluttajana edellä mainituissa tilaisuuksissa. Samalla hänelle voitaisiin myöntää lupa harjoituksissa tarvittavien puolustusvoimien taisteluvälineiden käyttöön.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin viittaus 17 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään ammuntojen ja vastaavan koulutuksen johtamisesta.

22 §. Koulutuksesta ilmoittaminen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestöt ovat yhdistyslain alaisia kansalaisjärjestöjä. Niiden toiminnassa on otettava huomioon mainitun lain 3 §:n säännös, jonka mukaan sotilaallisesti järjestetyt yhdistykset on kielletty. Tämä koskee yhdistystä, joka on katsottava jäseniltä vaadittavan kuuliaisuuden ja joukkomuodostelmiin jakautumisen perusteella taikka aseellisen varustautumisen vuoksi kokonaan tai osittain sotilaallisen tapan järjestetyksi.

Nykyisten perinteisten maanpuolustusjärjestöjen organisaatio on tältä osin lainmukaisessa kunnossa. Toisaalta sotilaskoulutuksen antamiseen liittyvän julkisen intressin vuoksi järjestöjen toiminnan tulisi olla yhteiskunnallisesti läpinäkyvää. Järjestökentässä tarvitaan valmiutta uuden tyyppiseen ajatteluun erityisesti yhteistyön lisäämiseksi ja toimintojen yhtenäistämiseksi. Eduskunnan puolustusvaliokunnan mietinnössä nro 1/2004 vp katsotaan, että puolustusvoimien ja kansalaisjärjestöjen yhteistyössä vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämiseksi tulee pyrkiä aitoon kumppanuuteen.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys, joka on koulutuksellinen yhteistyöjärjestö, on vuosittain laatinut koulutuskalentereja vapaaehtoisten koulutustapahtumista. Yhdistyksen koulutustoimintaan on sotilaallisen koulutuksen ohella kuulunut arjen turvallisuuteen, siviilialan varautumiseen sekä johtamis- ja kouluttamistaitojen antamiseen tähtäävät koulutushaarat.

Pykälän 1 momentin mukaan Maanpuolus-

tuskoulutusyhdistyksen tulisi ilmoittaa järjestämästään 20 §:ssä tarkoitetusta koulutuksesta vuosittain puolustusvoimille. Puolustusvoimien kanssa laaditussa koulutussuunnitelmassa voitaisiin sopia niistä ilmoituksista, jotka Maanpuolustuskoulutusyhdistys lähettäisi jäsenjärjestöjensä vastaavasta koulutustoiminnasta. Ilmoitusvelvollisuutta täydentäisi puolustusvoimille ehdotettu oikeus saada Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä ja sen jäsenjärjestöiltä tietoja niiden antamasta sotilaallisesta koulutuksesta.

Yhdistyksille asetettu ilmoitusvelvollisuus ja puolustusvoimien tiedonsaantioikeus eivät merkitsisi sellaista perustuslain 13 §:n 2 momentissa säädetyn yhdistymisvapauden rajoitusta, ettei niistä voisi lailla säätää. Näin siksi, että ilmoitusvelvollisuudella ja tiedonsaantioikeudella ei kajottaisi yksilölle kuuluvaan yhdistymisvapauteen eikä puututtaisi yhdistysten oikeuteen järjestää toimintansa haluamallaan tavalla tai muutenkaan vaikuttaa yhdistymisvapauden normaaliin käyttöön. Säännöksessä olisi lisäksi tarkkarajaisesti määritelty ilmoitusvelvollisuuden ja tiedonsaantioikeuden sisältö samoin kuin ne viranomaiset ja yhdistykset, joihin puheena oleva oikeus ja velvollisuus kohdistuisivat. Sotilaskoulutuksen antamiseen liittyvän julkisen intressin vuoksi ja järjestöjen toiminnan avoimuuden takaamiseksi ilmoitusvelvollisuutta voitaisiin pitää perusteltuna.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuus ei koskisi jäsenyhdistysten yksittäisiä koulutustapahtumia, vaan ainoastaan niiden koulutustoimintaa yleensä. Tavanomainen kilpailu-, urheilu- ja valistustoiminta sekä järjestöjen sisäisiä asioita koskeva koulutus jäisi niin ikään ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle.

Reserviläisjärjestöjen kilpailu- ja urheilutoimintaa varten on perustettu erillinen Reserviläisurheiluliitto ry, joka on liikuntalajissa (1054/1998) tarkoitettu liikuntajärjestö. Sillä on yhteistoimintaa muun muassa Suomen Ampumaurheiluliiton kanssa ja sen jäsenyhdistykset rinnastetaan ampumaseuroihin, joilla on siihen viranomaisen lupa.

5 luku. **Muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta**

Luvussa on säännökset puolustusvoimien antamaan virka-avusta ja muusta viranomaisen avustamiseen liittyvästä vapaaehtoistoinnasta. Virka-apua koskevat ehdotukset eivät ole niin merkittäviä kuin aikaisemmissa selvityksissä on kaavailtu.

Edelleen tässä luvussa on yleissäännös vapaaehtoisjärjestöjen valistus- ja liikuntatoiminnasta sekä ehdotukset varautumistoimintaa ja valmiustehtäviä koskeviksi säännöksiksi. Säännösehdoitukset varautumistoiminnasta ja valmiustehtävistä antaisivat valtioneuvostolle toimivaltuuksia velvoittaa järjestöjen jäseniä avustamaan viranomaisia.

23 §. Osallistuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 6 ja 6 a kohdan mukaan puolustusvoimien tehtäviin kuuluu virka-avun antaminen yleisen järjestyksen voimassa pitämiseksi ja osallistuminen pelastustoimintaan.

Eduskunnan puolustusvaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp on pidetty perusteltuna mahdollisuutta käyttää maakuntajoukkoja myös virka-aputehtävissä varusmiesten asemesta. Tällä ei olisi tarkoitus puuttua esimerkiksi sotilas- ja pelastusviranomaisten väliseen työnjakoon ja vastuisiin. Vapaaehtoisten käyttö tapahtuisi aina poliisin tai pelastustoimen viranomaisen johdolla ja ohjauksessa.

Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 1 §:n mukaan puolustusvoimien on annettava virka-apua muun muassa henkilön etsimiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi, liikenteen ohjaamiseksi sekä henkilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi. Virka-apua annetaan lain 2 §:n mukaan vain, milloin poliisin voimavarat ovat riittämättömät tehtävän suorittamiseen tai milloin siihen tarvitaan poliisilta puuttuvaa erityishenkilöstöä tai -välineistöä. Sanottuun lakiin ehdotetaan nyt lisättäväksi erillinen viittaus-säännös.

Pelastuslain 6 §:n mukaan puolustusvoimat ovat pelastusviranomaisten ohella velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan siten kuin niiden tehtävistä toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään. Meripelastuslain 4 §:n mukaan puolustusvoimat osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tar-

joamalla käytettäväksi sille kuuluvaa erityisasiantuntemusta, henkilöstöä ja kalustoa. Vaarallisiin tehtäviin asevelvollisia ei saa käyttää.

Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 6 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan puolustusvoimien tehtävistä pelastustoiminnassa säädetään puolustusvoimia koskevassa erityislainsäädännössä ja menettelytavoista puolustusvoimien osallistumisessa pelastustoimintaan sovitaan puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön välisessä sopimuksessa.

Pykälän 1 momentin nojalla puolustusvoimat voisi käyttää 6 luvun mukaisen sitoumuksen antaneita henkilöitä puolustusvoimista annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuihin pelastustehtäviin samoin kuin annettaessa virka-apua poliisille puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetun lain mukaan.

Säännöksen mukaan puolustusvoimat voisi siis käyttää edellä mainittuja tehtäviä varten myös maakuntajoukkoihin kuuluvia henkilöitä. Käytännössä voi esiintyä ongelmia siinä, miten muilla hallinnonaloilla suhtaudutaan tällaisen henkilöstön käyttökelpoisuuteen. Näin voitaisiin kuitenkin varusmiesten käyttöä vastaavasti vähentää ja keskittyä heidän osaltaan varsinaisen koulutuksen antamiseen.

Puolustusvoimien antaessa poliisille virka-apua ja käyttäessä virka-avun antamiseen mahdollisesti vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvia henkilöitä poliisi vastaisi aina tilanteen yleisjohdosta. Tämä sisältyy jo virka-avun käsitteeseen, mutta käy myös nimenomaisesti ilmi puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetun lain 4 §:n 5 momentista, 5 §:n 2 ja 3 momentista sekä 5 a §:n 1 momentista.

Kunkin virka-aputehtävän vaativuudesta riippuu, voidaanko virka-avun antamiseen käyttää varusmiehiä tai vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvia henkilöitä, vai onko siihen käytettävä puolustusvoimien henkilökuntaa.

Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 5 a §:n 3 momentin mukaan puolustusvoimat vastaa ammattitaidosta ja perehdyttämisestä. Mainitun lain 4 §:n 5 momentin mukaan terrorismin torjuntaan liittyvän voimakeinojen käyttöä edellyttävän vir-

ka-avun yhteydessä voimakeinoja saa käyttää vain puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva sekä se, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että virka-apuosastoa johtaisi aina puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö, tavallisesti upseeri, mutta itse toiminta olisi poliisi- tai pelastusviranomaisen johdossa. Vapaaehtoisista koostuva joukko ei itsenäisesti päättä tehtävässä käytettävistä voimakeinoista, vaan päätöksen tekee virka-apua pyytänyt viranomainen, jonka johdossa ja valvonnassa toiminta tapahtuu.

Käytännön syistä on pelastuslain 44 §:ssä säädetty, että alueella toimivaan palokuntaan kuuluva henkilö voi johtaa pelastustoimintaa, kunnes pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen. Huomionarvoista on myös se, että onnettomuustilanteisiin saattaa liittyä vaaratekijöitä, jotka edellyttävät ammatillista koulutusta ja erityisvälineistöä sekä muitakin erityistoimenpiteitä.

Pykälän 3 momentissa suljettaisiin perustuslain 124 §:n oikeusperiaatteen mukaisesti pois vapaaehtoisten käyttö tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

24 §. Muu avustamistoiminta. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2004 (VNS 6/2004 vp) käsitellään väestön suojaamista ja pelastustoimintaa sekä vapaaehtoistoiminnan kehittämistä näillä aloilla.

Viranomaiset voisivat pitkäkestoisissa ja laajoissa onnettomuuksissa käyttää vapaaehtoisen maanpuolustustyön kautta saatavilla olevia resursseja. On tärkeätä, että virka-apuja muut avustustehtävät ovat toimintaviranomaisten johdon ja ohjauksen alaista toimintaa ja että toiminnan muodoista, menettelytavoista ja vastuuasioista sovitaan yhteistyösopimuksissa.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla on tarvetta käyttää vapaaehtoisia järjestöjä apuna pelastustoimen tehtävissä. Maakuntajoukkojen osallistumista pelastustoiminnan tehtäviin voidaan pitää myönteisenä voimavaramahdollisuutena, kun tämä osallistuminen tapahtuu aina toimialan viranomaisen johdolla ja ohjauksessa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen pää-

tehtävänä olisi koulutus. Maanpuolustusko-
lutusyhdistyksen vapaaehtoisten käyttäminen
pelastustehtäviin on mahdollista vain sellä-
sissa pelastustoimintaan liittyvissä tukitehtä-
vissä kuin pelastustoiminnan joukkojen huolto,
metsäpalojen sammutustyöhön osallistuminen,
öljyntorjunta, ensiavun antaminen ja myrsky-
vahinkojen yksinkertaiset raivaus- ja avustustehtävät,
joissa kaikissa perustason työvoiman tarve voi
joissakin tilanteissa olla suuri.

Jos vapaaehtoiseen maanpuolustukseen
osallistuvia henkilöitä tulee virka-avun ulko-
puolella osallistumaan viranomaisten tuke-
miseen esimerkiksi etsinnöissä ja suuronnet-
tomuuksissa, tapahtuisi se vapaaehtoisen pel-
lastuspalvelun eli Vapepan koordinoitun
toiminnan kautta ilmoittautumalla Vapepan
hälytysryhmäksi.

Pykälä olisi viittaussäännös pelastuslain
7 §:n, meripelastuslain 6 §:n ja poliisilain
45 a §:n 1 momentin säännöksiin vapaaeh-
toistoinnasta edellä mainituilla hallin-
nonaloilla. Viimeksi mainittua pykälää on
tarkoitus täydentää viittaussäännöksellä va-
paaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun
lakiin.

Pelastuslain 7 §:ssä mainitaan vapaaeh-
toiset henkilöt ja organisaatiot, meripelastuslain
6 §:ssä vapaaehtoiset yhdistykset ja muut yhe-
teisöt sekä poliisilain 45 a §:ssä vapaaehtois-
järjestöt. Näissä lajeissa on yksityiskohtaisesti
säädetty muun muassa avustamistoimeen
määräämisestä, vahingonkorvauksista, palk-
kioista ja tapaturmien korvaamisesta.

Lisäksi ihmisiä voidaan velvoittaa pelastus-
lain 46 §:n ja meripelastuslain 10 §:n nojalla
osallistumaan pelastustoimintaan. Pelastus-
toiminnan johtajalla on oikeus määrätä palo-
paikalla oleva työkykyinen henkilö avustama-
an pelastustoiminnassa, jos se on välttä-
mätöntä ihmisen pelastamiseksi tai onnetto-
muuden torjumiseksi. Tehtävästä on oikeus
kieltäytyä vain pätevistä syistä. Vastaavan-
laisesta avustamisvelvollisuudesta säädetään
poliisilain 45 §:ssä.

Pelastuslain 9 §:n 1 momentin mukaan pel-
lastusviranomaiset sekä muut 6 §:ssä tarkoi-
tetut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pel-
lastustoimeen kuuluvia tehtäviä tai virka-
aputehtäviä, ovat velvollisia laatimaan yhe-
toistoinnassa keskenään tarpeelliset pelas-

tustoimen suunnitelmat. Näiden viranomais-
ten ja yhteisöjen tulee antaa pelastusviran-
omaisille selvityksiä pelastustoimintaan käy-
tettävissä olevista voimavaroistaan.

Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston
asetuksen 7 §:n mukaan vapaaehtoisen pel-
lastustoimen yksiköt ja alalla toimivat järjestöt
huolehtivat niistä pelastustoimen tehtävistä,
jotka on pelastusviranomaisten kanssa sovittu
ja suunniteltu. Vapaaehtoisten pelastustoi-
men yksiköiden ja alalla toimivien järjestöjen
osallistumisen pelastustoimen lakisääteisiin
viranomastehtäviin tulisi perustua sunni-
telmien pohjalta tehtyihin sopimuksiin pel-
lastusviranomaisten ja vapaaehtoisten toimijoi-
den kesken.

Pelastuslain 7 §:n valtuutussäännös kohdis-
tuu pelastustoimen lakisääteisistä tehtävistä
vastaaviin viranomaisiin. Säännöksellä ei pel-
rusteta vapaaehtoisille toimijoille toimival-
tuutta ottaa hoitaakseen pelastustoimen laki-
sääteisiä tehtäviä. Päätösvalta siitä, an-
netaanko vapaaehtoisille toimijoille pelastus-
toimen lakisääteisiä tehtäviä vai ei, mille va-
paaehtoisorganisaatiolle tehtäviä annetaan ja
mitä nämä tehtävät ovat, kuuluu aina pel-
lastusviranomaisille.

25 §. Järjestöjen muu toiminta. Kysymyk-
sessä on eri maanpuolustusjärjestöjen tehtä-
viä ja toimintamuotoja koskeva ohjelmapy-
kälä. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuk-
sen tukemisen lisäksi järjestöt ovat ilmoitta-
neet keskeiseksi tehtäväkseen jäsentensä pel-
ruskentäkelpoisuuden ylläpitämisen. Siinä
on kysymys ampumataidosta, maastossa liik-
kumisesta ja siellä elämisen perustaidoista,
riittävän hyvästä fyysisestä kunnosta ja soita-
laan perustaidoista.

Muita tärkeitä toimintamuotoja ovat maan-
puolustustahdon ylläpito, tiedotus- ja valis-
tustoiminta sekä veteraaniperinteen ylläpito.
Kansalaisjärjestöjen valistustoimintaa voi-
daan käyttää apuna muun muassa kouluissa
annettavassa turvallisuuspolitiikan opetuk-
sessa. Vapaaehtoista maanpuolustustyötä te-
kevät järjestöt ja niiden laaja jäsenkunta pitä-
vät osaltaan yllä kansalaisten maanpuolustus-
tahtoa ja -taitoja.

26 §. Varautumistoiminta. Ehdotetun
säännöksen mukaan puolustusvoimat ja muut
viranomaiset voivat toimialallaan sopia
Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjär-

jestöjen kanssa niiden jäsenille suunnatusta varautumistoiminnasta. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi ensiapukoulutukseen ja suojelutehtäviin liittyvä toiminta. Niihin liittyen järjestöjen jäseniä voidaan tarvittaessa kutsua avustamaan viranomaisia näiden varautumistoiminnassa. Asian laadusta johtuen ehdotus on varsin yleisluontoinen sisältäen lähinnä valtuutuksen tarvittavan sopimusmenettelyn luomiseen.

Varautumistoiminnalla tarkoitetaan sen varmistamista, että viranomaisten tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman hyvin myös poikkeusoloissa. Esimerkkinä varautumistoiminnasta voidaan mainita valmiussuunnitelmat, poikkeusoloja varten tehdyt tekniset ja rakenteelliset etukäteisvalmistelut, koulutus ja harjoitukset sekä tilojen ja kriittisten resurssien varaukset. Varautumiseen kuuluu keskeisesti myös varautumista koskevien ohjeiden antaminen.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla toimii monia erilaisia järjestöjä, mikä mahdollistaa erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten osallistumisen vapaaehtoistoimintaan. Sisäasiainministeriön johdolla tapahtuvasta pelastusalaan liittyvästä koulutuksesta, mukaan lukien väestönsuojelu, säädetään erikseen pelastusopistosta annetussa laissa (1165/1994).

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on merkittävää se, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisessa voidaan hyödyntää järjestöjen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen voimavaroja ja osaamista. Valtakunnallisesti tärkeä rooli on Suomen Punaisella Ristillä, jolla on Suomen Punaisesta Rististä annetussa laissa (238/2000) säädettyjä viranomaisten tukitehtäviä sekä normaali- että poikkeusoloissa.

Suomen Punainen Risti on lisäksi vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhdysjärjestö ja koordinoi toimia yleisen pelastustoiminnan osalta. Suomen Meripelastusseura ry puolestaan koordinoi vapaaehtoista meri- ja järvi- ja järvipelastusta ja Suomen Ilmailuliitto ry vapaaehtoista ilmapelastusta.

27 §. Valmiustehtävät. Valmiuslain (1080/1991) 40 a §:ssä on asetettu viranomaisille velvoitteita varautua poikkeusoloihin jo normaaliaikana. Vastaavat säännökset sisältyvät myös ehdotettuun uuteen valmiuslakiin (komiteanmietintö 2005:2).

Jokaisen 18–67 -vuotiaan Suomen kansalaisen tulee kykyjensä mukaan osallistua poikkeusolojen tehtäviin.

Naisten maanpuolustusjärjestöt ovat esittäneet puolustusministeriölle, että asepalvelusta suorittamattomia naisia tulisi voida sijoittaa puolustusvoimien sodan ajan tehtäviin ja muiden viranomaisten poikkeusolojen tehtäviin.

Puolustusvalmiuden vaatiessa asevelvolliset ja asepalveluksen suorittaneet naiset kutsutaan palvelukseen asevelvollisuuslain mukaisesti. Asevelvollisuuslain säännökset olisivat ensisijaisia, kun on kyse reserviläisten määräämisestä palvelukseen poikkeusoloissa.

Ehdotuksessa uudeksi asevelvollisuuslaiksi olisivat säännökset myös palveluksessa olevan asevelvollisen määräämisestä puolustusvoimien ulkopuoliseen tehtävään ja reserviläisten määräämisestä palvelukseen suuronnettomuus- ja muussa vakavassa tilanteessa.

Pykälän 1 momentti koskisi 19 §:ssä tarkoitettuja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sitoutuneita naisia ja miehiä, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta tai vapaaehtoista asepalvelusta. Valtioneuvoston yleisistunto voisi päättää, että puolustusvoimat voisi määrätä heidät asevelvollisten tapaan ylimääräiseen harjoitukseen tai liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen valmiuden niin vaatiessa. Edellytyksenä olisi, että heillä pitäisi olla poikkeusolojen tehtävä varten vapaaehtoisesti hankittu koulutus tai ammatin kautta hankittu erityisosaaminen ja he olisivat antaneet puolustusvoimille 28 §:ssä tarkoitetun sitoumuksen.

Pykälän 2 momentin säännös koskisi maanpuolustusjärjestöjen jäsenten varaamista heille soveltuviin tehtäviin eri organisaatioissa. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi jatkaa toimintaansa valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa ja huolehtia osasta puolustusvoimien ja muiden viranomaisten tarvitsemista koulutus- ja tukipalveluista.

Järjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistoimintaa tulisi edelleen tiivistää. Näin välttäisiin saman henkilön varaaminen useaan kriisijaksolle tehtävään. Toisaalta varmistettaisiin varatun henkilön nopea saatavuus hänelle ajateltuihin tehtäviin. Esimerkiksi Sotilaskotiliitto ry on sopinut puolustusvoimien kanssa, että se mahdollisissa poikkeusoloissa

huolehtisi puolustusvoimien sotilaskoti- ja kanttiinitoiminnasta. Tehtävän hoitaminen edellyttää, että tehtäviin koulutettu henkilöstö on tarvittaessa liiton käytettävissä.

6 luku. **Sitoutumista koskevat säännökset**

Luvun säännökset sitoutumisesta tarkoittavat vapaaehtoisten sitouttamista osallistumaan vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja erityisesti maakuntajoukkojen erilaisiin tehtäviin. Sitoutuminen, kuten asevelvollisuuskin, voi koskea vain Suomen kansalaisia. Heitä voitaisiin sijoittaa niihin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukiyksiköihin, jotka on tarkoitettu toimimaan myös kriisikana.

Puolustusvoimat hyödyntää henkilöstöä valitessaan reserviläisten vapaaehtoista sitoutumishalukkuutta ja alueellista osaamista. Yksittäisiin harjoituksiin ja maanpuolustusjärjestöjen toimintaan osallistuminen ei edellytä asianomaiselta mitään nimenomaista sitoutumista.

Ehdotettu 28 § koskee asianomaisen sitoutumista vapaaehtoistoimintaan, 29 § sitoumuksen hyväksymistä ja 30 § sitoumuksen ja sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttamista. Luvussa on lisäksi säännös sitoutumisen suhteesta varaamis- ja sijoittamisjärjestelmään.

28 §. Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta antaa määräaikainen sitoumus kokonaismaanpuolustuksen tehtävissä palvelemisesta. Tällaisia tehtäviä ovat osallistuminen puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamille kurseille sekä osallistuminen virkaapuun, jota puolustusvoimat antaa, ja osallistuminen ylimääräiseen harjoitukseen ja liikkekannallepanon aikaiseen palvelukseen. Samassa yhteydessä sitoumuksen tekijä antaisi suostumuksensa rekisteröidä ja käsitellä henkilötietojaan.

Sitoumus annettaisiin puolustusvoimille. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaisi sitoumuksen Maanpuolustus-

koulutusyhdistykselle.

Sitoumus voitaisiin antaa vähintään kahdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Sen uusimista ei rajoitettaisi. Sitoumuksen tekijän olisi kuitenkin oltava vähintään 18 ja enintään 60 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Pykälän 2 momentin säännöksen mukaan ilmoittautumisen voisi tehdä puolustusvoimille suoraan — nykyisin sotilasläänin esikunnille ja vastaisuudessa aluetoimistoille — tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kautta. Sijoittaminen ei olisi automaattista vaan tapahtuisi puolustusvoimien oman harkinnan ja tarpeen mukaan.

29 §. Sitoumuksen hyväksyminen. Pykälän 1 momentin mukaan puolustusvoimat hyväksyisi harkintansa mukaan 28 §:n 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin tai sen jäsenjärjestön tehtäviin sitoutuvan henkilön sitoumuksen hyväksyisi vastavasti Maanpuolustuskoulutusyhdistys. Sitoumuksen sanamuodosta ja sen tekemisen tekniluonteisista yksityiskohdista säädettäisiin tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

Puolustusvoimat voisi 2 momentin nojalla tarkastaa sitoumuksen antaneen henkilön terveydentilan tai määrittää palveluskelpoisuuden siten kuin asevelvollisuuslaissa säädetään. Palveluskelpoisuuden määrittämistä varten sitoumuksen antaneen henkilön olisi ilmoitettava puolustusvoimille tarpeelliset tiedot terveydentilastaan. Erikseen on selvitettävä turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) soveltuvuus vapaaehtoisiksi pyrkiviin henkilöihin.

Pykälän 3 momenttiin sisältyy valituskielto sitoumuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Kun tällainen toimenpide ei sinänsä rajoita osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, vaan siinä on kysymys vain asianomaisen sitoutumisesta pitempiaikaiseen palvelukseen, tällainen valituskielto ei merkitse sellaista oikeusturvan kaventamista, että sitä ei voisi lailla säätää. Ehdotuksen suhdetta perustuslain 21 §:ään käsitellään jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen 4. jaksossa.

Perustelemisvelvoitteen nimenomainen sisällyttäminen päätökseen, jolla sitoutumisil-

moitus hylätään, on tarkoituksenmukaista, koska päätöksiin ei saisi hakea muutosta valittamalla. Perustelemisvelvoite lisäisi myös toiminnan avoimuutta.

30 §. Sitoumuksen ja sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttaminen. Sitoumuksen antaneella olisi 1 momentin nojalla oikeus peruuttaa sitoumus. Peruutus tulisi voimaan kuukauden kuluessa peruutusilmoituksesta. Koska sitoumuksen antaminen perustuu vapaaehtoisuuteen, peruuttamisen syytä ei olisi rajoitettu eikä niitä tarvitsisi ilmoittaa.

Peruuttaminen voisi tapahtua missä vaiheessa tahansa. Peruuttaminen olisi kielletty ainoastaan valmiuslain 2 §:ssä tarkoitettujen poikkeusolojen aikana. Siten haluttaisiin varmistaa viranomaisten tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Poikkeusoloja ovat valmiuslain mukaan Suomeen kohdistuva aseellinen hyökkäys ja sota sekä sodan jälkitila. Lisäksi tulevat kysymykseen muun muassa Suomen alueellisen koskemattomuuden vakava loukkaus ja maahan kohdistuva sodanuhka, vieraiden valtioiden välinen sota tai sodanuhka ja sellainen sodanuhka merkitsevä vakava kansainvälinen jännitystilä, joka edellyttää välttämättömiä toimenpiteitä Suomen puolustusvalmiuden kohottamiseksi. Edellytyksenä on, että tilanteen hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksyjä eli puolustusvoimat tai Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi yksipuolisesti peruuttaa sitoumuksen hyväksymisen, jos asianomainen henkilö ei ole selvästi täyttänyt hänelle kuuluvia velvollisuuksiaan tai toimii olennaisesti vastoin niitä taikka jos häneltä havaitaan puuttuvan keskeiset toimintaan osallistumiseen vaadittavat edellytykset.

Pykälän 3 momentin säännöksen sisältämän valituskiellon mukaan päätökseen, joka koskee sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttamista, ei saisi hakea muutosta valittamalla. Valitusoikeuden rajoittamisen suhteen viitataan lakiehdotuksen 29 §:n 3 momentin perusteluihin.

31 §. Varaaminen ja sijoittaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että puolustusvoimat voisi varata ja sijoittaa hyväksytyt

sitoumuksen antaneen henkilön puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon mukaisiin tehtäviin.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen jäsenjärjestöt voisivat esittää puolustusvoimille varattavaksi toiminnassaan mukana olevaa henkilöstöä heille soveltuviin tehtäviin. Tästä päätäisi valmiuskysymyksistä vastuussa oleva sotilasviranomainen, tavallisimmin sotilaslääkärin esikunta.

Varaamisella tarkoitetaan kansalaisten varaamista eri turvallisuustilanteissa tarvittaviin organisaatioihin viranomaisten tarpeiden mukaisesti, jolloin kukin viranomainen vastaa omasta varaamisenmenettelystään. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista asepalvelusta suorittamattomien naisten varaamista ja sijoittamista puolustushallinnon poikkeusolojen tehtäviin jo normaaliaikana. Osa henkilöstöstä on voimassa olevan asevelvollisuuslain 17 ja 19 §:n nojalla vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun asetuksen (635/1968) perusteella vapautettu asevelvollisuuden suorittamisesta sodan aikana.

Esimerkkinä henkilöiden varaamisesta poikkeusolojen tehtäviin voidaan mainita voimassa olevan valmiuslain 22 §, jonka nojalla valtioneuvosto voi väestön terveydenhuollon turvaamiseksi määrätä, että jokainen Suomessa asuva, joka on täyttänyt 17 mutta ei 65 vuotta ja joka toimii terveydenhuollon alalla tai on saanut koulutusta tällä alalla taikka on muuten sopiva tämän alan tehtäviin, on velvollinen suorittamaan lain tarkoituksen saavuttamiseksi tarpeellisia tehtäviä, joihin hän koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella pystyy.

Terveydenhuollon ammattihenkilöstön varaamisesta poikkeusolojen tehtäviin 25 päivänä syyskuuta 1998 annetun sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen mukaan henkilöstöä varataan puolustusvoimien tehtäviin, poikkeusolojen yleiseen terveydenhuoltoon ja väestönsuojelutehtäviin. Vastuu tällaisen henkilöstön varaamisesta on kunnallisella viranomaisella.

Sitoutuminen tässä laissa tarkoitettuun vapaaehtoistoimintaan ei 2 momentin mukaan estäisi henkilön varaamista muualla laissa tarkoitettuihin tehtäviin.

7 luku. Velvollisuudet ja oikeudet

Sitoumuksen antaneiden henkilöiden velvollisuuksista on kysymys ehdotuksen 32 §:ssä. Siihen liittyy velvollisuus huolehtia henkilökohtaiseen käyttöön uskotuista varusesineistä (33 §). Taloudellisista ja sosiaalista etuuksista sekä niiden mahdollisesta takaisinperinnästä säädetään 34—36 §:ssä ja vahingonkorvausoikeudesta ja -vastuusta 37 §:ssä.

Erillistä sanktiojärjestelmää koskevaa säännöstä lakiehdotukseen ei sisälly. Rikoslain 45 luvun 27 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi vapaaehtoisia harjoituksia koskevalle säännöksellä. Kannustusjärjestelmää koskevat 38 §:n ja kansainvälisoikeudellista asemaa 39 §:n säännökset.

32 §. Sitoutuneiden henkilöiden velvollisuudet. Pykälän 1 momentin säännös koskee vapaaehtoiseen koulutukseen ja virka-aputehtävään hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön velvollisuutta noudattaa saamaansa palveluskutsua tai vastaavaa muuta määräystä. Asianomaisen on kutsua noudatettava, jollei laillista estettä ole. Jos harjoitus tapahtuu työaikana, olisi tarvittaessa esitettävä työnantajan kirjallinen suostumus.

Laillisella esteellä tarkoitettaisiin lähinnä oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 28 §:ssä tarkoitettua laillista estettä. Esteeksi katsottaisiin siten joukkoliikenteen keskeytyminen, vakava sairaus tai se, ettei henkilö ole saanut työntekoa ajaltaan vapautusta työstä.

Maakuntajoukkoihin otettaisiin ensisijaisesti sitoumuksen antaneita henkilöitä. Poissaoloa reservin vapaaehtoisista harjoituksista ei ole käytännössä pidetty rikoslain 45 luvussa tarkoitettuna sotilasrikoksena. Yleisin sanktio olisi, että puolustusvoimat voi 30 §:n 2 momentin mukaisesti peruuttaa sitoumuksen hyväksymispäätöksen.

Maanpuolustusjärjestöt ovat esittäneet tutkittavaksi, voitaisiinko työnantajat velvoittaa suorittamaan korvausta ansionmenetyksestä vapaaehtoisin harjoituksiin osallistuville henkilöille. Tämän toivomuksen sisällyttäminen lakiehdotukseen vaatii perusteellisen valmistelun kuin mikä tässä yhteydessä on ollut mahdollista.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön on suoritet-

tava hänelle annetut tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä. Tehtävän suorittamiseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä on tällöin noudatettava. Asianomainen ei menettelyllään ja käyttäytymisellään saa aiheuttaa vahinkoa tai haittaa harjoituksen toimeenpanolle tai muihin siihen osallistuville henkilöille.

Pykälän 3 momentin säännös koskee hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön vaitiolovelvollisuutta palvelusasioissa. Vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään yleisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Mainitun lain 4 §:n 2 momentin mukaan mitä viranomaisesta säädetään, koskee myös lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätioitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa.

Lain 23 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt.

Mitä 23 §:n 1 momentissa säädetään, koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa taikka viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiannotehtävää hoitavan palveluksessa taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain perusteella annetun luvan nojalla, jollei laista tai sen perusteella annetusta luvasta muuta johdu.

Vaitiolovelvollisuus on myös sillä, jolle viranomaisen on ilmoittanut julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän salassapitosäännöksen osoittamissa rajoissa tietoja, jotka ovat yleisöltä salassa pidettäviä. Asianomainen, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asianosaisaseman perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään.

33 §. Henkilökohtaiseen käyttöön uskotut

varusteet. Ehdotetun 1 momentin mukaan puolustusvoimat voi luovuttaa hyväksytyt sitoumuksen antaneelle henkilölle tämän henkilökohtaisia varusteita, ei kuitenkaan puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita eikä räjähteitä. Puolustusvoimien olisi varmistettava, ettei puolustusvoimien välineistöä luovuteta ulkopuolisille eikä sitä käytetä kuin puolustusvoimien omassa toiminnassa.

Huostaan saatuja esineitä on säilytettävä huolellisesti sitoumusajan loppuun, jolloin ne on palautettava takaisin. Puolustusvoimien sotilaspuvuista ja virkapuvuista annetun asetuksen (136/1997) 6 §:n mukaan henkilöllä, joka osallistuu vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen liittyvään puolustusvoimien johtamaan harjoitukseen tai paraatiin, on oikeus siinä käyttää sotilaspuvua.

Ampuma-asetlain 17 §:n 4 kohdan mukaan sanottu laki ei koske puolustusvoimien järjestämiä, sen palveluksessa olevan johdolla tapahtuvia vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön liittyviä harjoituksia ja kilpailuja.

Eduskunnan puolustusasiainvaliokunta on mietinnössään nro 2/1994 vp käsitellessään hallituksen esitystä nro 46/1994 vp puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta kiinnittänyt huomiota niin sanottujen MPS puoliautomaattikiväärien maahantuontiin ja markkinointiin. Kysymyksessä ei ole sotilasase, vaan urheiluammunta- ja metsästysase, jota käytetään reserviläisjärjestöjen kilpailuja harrastustoiminnassa, mutta ei vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa. Tällainen koulutus onkin valiokunnan mukaan organisoitava siten, ettei sille asetettuja tavoitteita vaaranneta muuhun toimintaan tarkoitettujen aseiden välitystoiminnalla.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa lakia valmisteltaessa on selvitetty edellisessä kappaleessa mainittua asiaa. Sisäasiainministeriön poliisiosaston ilmoituksen mukaan puoliautomaattikivääreille on myönnetty aikaisemman ampuma-aseista ja ampumatarpeista annetun asetuksen (34/1933) ja nyt ampuma-asetlain mukaiset asianmukaiset luvat ampumaurheilu- ja harrastusperusteella. Reserviläisurheiluliitto r.y. on lausunnossaan todennut, että reserviläisyhdistyksillä on mahdollisuus sääntöjensä mukaisesti harrastaa ampumatoimintaa sekä omistaa tähän tarkoitukseen aseita. Tässä mielessä yhdistykset

ovat ampuma- ja metsästysseuroihin rinnastettavia yhdistyksiä.

Pykälän 2 momentin säännös koskee asianomaisen velvollisuutta korvata varusteille aiheutunut vahinko.

34 §. Taloudelliset etuudet. Ehdotetun uuden asevelvollisuuslain 103 §:n mukaan palvelusta suorittavalla asevelvollisella on oikeus maksuttomaan majoitukseen, muonitukseen ja vaatetukseen ja 108 §:n nojalla terveydenhuoltoon. Vastaavat säännökset ovat myös voimassa olevassa asevelvollisuuslaissa. Asevelvolliselle suoritettavista matkakorvauksista on lisäksi annettu puolustusministeriön päätös asevelvolliselle suoritettavista matkakorvauksista (152/1987). Vapaaehtoisiin harjoituksiin osallistuville maksetaan päivärahaa asevelvollisen ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan naisen päivärähasta annetun puolustusministeriön asetuksen (1200/2001) nojalla.

Tarkoitus on, että vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sitoutuneille ja muillekin vapaaehtoisille henkilöille voitaisiin tietyistä, lähinnä maakuntajoukkoihin liittyvistä tehtävistä järjestää samantyyppiset taloudelliset edut kuin asevelvollisuuslain nojalla palveleville. Vapaaehtoisille ei kuitenkaan maksettaisi asevelvolliselle muulta kuin vakinaisen väen palvelusajalta suoritettavasta palkkauksesta annetussa laissa (294/1953) tarkoitettua reserviläispalkkaa.

Puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 §:ssä tarkoitettuun virkaputehtävään tai 27 §:ssä tarkoitettuun valmiustehtävään osallistuvalla henkilöllä olisi oikeus 1 momentin 1 kohdan mukaan vastikkeettomaan sotilasmajoitukseen, muonitukseen ja vaatetukseen. Hänelle voitaisiin 2 kohdan nojalla maksaa päivärahaa, joka olisi vähintään varusmiehelle maksettavan pienimmän päivärahan suuruinen. Lisäksi hänellä olisi 3 kohdan mukaan oikeus saada valtion järjestämä matka palvelusalueelle sekä palvelusalueelta kotiuttamispaikkaan tai korvausta itse järjestämänsä matkan kustannuksista.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen omaan koulutukseen ja myös sen jäsenjärjestöjen koulutukseen osallistuvalla ei olisi edellä

mainittuja etuja.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimien itse järjestämä tai Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaama maanpuolustuskoulutus olisi siihen osallistuvalla maksutonta. Järjestöjen antamasta koulutuksesta perittävistä maksuista päättää kukin järjestö itsenäisesti.

Päivärahan määrästä ja maksamismenettelystä sekä matkakustannusten korvaamisesta säädetäisiin 3 momentin nojalla tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

Voimassa olevan asevelvollisuuslain soveltamisesta annetun asetuksen (53/1951) 88 §:n 3 momentin mukaan puolustusministeriö määrää vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuville asevelvollisille annettavista luontoisista muista eduista. Vapaaehtoisista harjoituksista annetun puolustusministeriön päätöksen (236/1994) nojalla vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuvalla reserviläisellä on reserviläispalkkaa ja päivärahaa lukuun ottamatta samat etuudet kuin kertausharjoituksessa olevalla reserviläisellä. Asevelvollinen on oikeutettu saamaan vapaan matkan tai korvauksen matkakustannuksista reservin kertausharjoitukseen ja ylimääräiseen palvelukseen sekä sieltä palatessaan (asetus asevelvollisuuslain soveltamisesta 108 §).

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisesta annetun puolustusministeriön päätöksen mukaan puolustusvoimien materiaalin tuki vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta järjestävälle taholle voi käsittää majoitus-, muonitus-, varustamis- ja kuljetuspalveluja.

Puolustusministeriö on 5 päivänä helmikuuta 1999 antanut yleisohjeen vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta ja sen toteuttamisesta sekä pääesikunta puolestaan 12 helmikuuta 2004 hallinnollisen ohjeen puolustusvoimien tätä varten annettavasta materiaalisesta tuesta.

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kouluttajakurssille osallistuvalla naiselle maksetaan matkakustannusten sekä majoitus- ja ateriakustannusten korvaus, jos asianomaiselle ei ole annettu maksutonta majoitusta tai muonitusta (puolustusministeriön päätös naisten vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen korvauserusteista, puolustusministeriön määräyskokoelma, nro 74/30.8.1994).

Viranomaisten avustamistehtäviin osallistuneiden etuudet määräytyisivät asianomaisen erityislainsäädännön mukaisesti, esimerkiksi pelastuslain 12 luvussa olevien palkkiota ja korvausta koskevan 79 §:n säännöksen nojalla. Jos vapaaehtoinen on määrätty kuulumaan puolustusvoimien virka-apuosastoon, hänelle maksaa korvauksen puolustusvoimat. Tästä voidaan säätää tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

35 §. Sosiaaliset etuudet. Asevelvollisen ja tämän omaisen taloudellisista ja sosiaalisista etuuksista sekä työ- ja virkasuhteen jatkumisesta säädetään sotilasavustuslaissa (781/1993), asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetussa laissa (1309/1994) ja palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetussa laissa (570/1961).

Palveluksen liittyvissä sosiaaliturvaa koskeissa asioissa asevelvollisella on oikeus tarvittaessa saada asiantuntevaa apua. Asevelvollisena palvelleelle korvataan palveluksessa aiheutuneet ruumiinvammat ja sairaudet sotilastapaturmalain mukaan. Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvilla ei vastaavaa turvaa nykyisin ole, vaan koulutuksen järjestäjien on huolehdittava riittävästä vakuutusturvasta.

Terveys- ja huollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) nojalla puolustusvoimat järjestää terveydenhuoltovastuullaan olevien henkilöiden terveydenhuollon. Puolustusvoimien terveydenhuoltovastuulla ovat asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla puolustusvoimissa ja rajavartiolaitoksessa palvelevat palvelusaikanaan sekä sotilasvirkaan koulutettavat opiskelijat. Puolustusministeriö voi päättää, että terveydenhuoltopalveluja annetaan erityisestä syystä myös muille kuin puolustusvoimien terveydenhuoltovastuulla oleville henkilöille.

Tavoitteena on saattaa puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin sekä sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen ja puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuva yhdenvertaiseen asemaan asevelvollisuutta suorittavien kanssa tapaturmien ja palvelussairauksien korvaamisen osalta. Erikseen selvitettäväksi jää kysymys asevel-

vollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetun lain ulottaminen koskemaan myös vapaaehtoisia.

Tapaturmien korvaamisesta on säännöksiä valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (449/1990), sotilastapaturmalaisissa, virkatehtävissä apuna olleelle henkilölle eräissä tapauksissa suoritettavasta tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (625/1967), eräissä vapaaehtoisissa töissä sattuvien tapaturmien korvaamisesta annetussa laissa (408/1942) ja taisteluvälineiden siviilihenkilölle aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetussa laissa (1213/1990).

Edellä mainitut säädökset eivät tällä hetkellä varsinaisesti koske vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Vaikka viimeksi mainittu katsottaisiin soveltuvan myös vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuville aiheutuviin tapaturmiin, korvausta ei sen mukaan olisi käytännössä mahdollista saada muusta kuin taisteluvälineiden aiheuttamista tapaturmista. Vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuttaessa tapaturmia voi kuitenkin aiheutua muistakin syistä vastaavalla tavalla kuin asepalvelustaan suorittaville, joille korvataan palveluksessa aiheutuneet ruumiinvammat ja sairaudet sotilastapaturmalain mukaan.

Sotilastapaturmalla tarkoitetaan sotilastapaturmalain 2 §:n mukaan tapaturmaa, joka on aiheuttanut vamman tai sairauden asevelvollisuuden suorittamiseen liittyvässä tarkastuksessa tai valintakokeessa, sotilasopetuslaitoksen pääsykokeessa taikka näihin välittömästi liittyvällä matkalla, palvelukseen astumiseen ja siitä kotiuttamiseen sekä vapaa-aikaan ja lomiin välittömästi liittyvillä matkoilla, palveluksessa, palveluspaikalla tai siihen kuuluvalla alueella taikka palveluksen edellyttämällä matkalla taikka palveluspaikan ulkopuolella vietetyllä palvelusajaksi laskettavalla vapaa-ajalla, isyysvapaalla ja lomalla.

Palvelussairaudella puolestaan tarkoitetaan sotilastapaturmalain 3 §:ssä ammattitautilain (1343/1988) mukaiseksi ammattitaudiksi katsottavaa sairautta, muuta sairautta, jos se todennäköisesti on palveluksesta aiheutunut sekä muuta sairautta tai vammaa, jos se todennäköisesti on palveluksen olennaisesti pahentama.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan

puolustusvoimien vapaaehtoisiiin harjoitukseen ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä olisi oikeus terveydenhuoltoon siten kuin terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että puolustusvoimien vapaaehtoisiiin harjoitukseen ja valvomiin ammuntoihin sekä sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen ja 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuneilla olisi oikeus saada korvausta tapaturmasta ja palvelussuhdesairaudesta sotilastapaturmalain mukaan.

Sosiaalisten etujen osalta soveltamisala olisi laajempi kuin taloudellisia etuja koskevassa 34 §:ssä. Oikeudesta sotilastapaturmalain mukaiseen korvaukseen säädetään 7. lakiehdotuksessa.

Lakisäateisen tapaturma- ja palvelussuhdesairauskorvauksen sekä oikeusavun saaminen kytketään tässä muuhun kuin harrastusluontoiseen yhdistystoimintaan osallistumiseen. Ensiksi mainittujen korvausten saamisen edellytykset määräytyvät sotilastapaturmalaisissa säädettyjen perusteiden mukaisesti. Jottei koulutukseen tai harjoitukseen osallistuvan henkilön oikeudelliseen asemaan kuitenkaan tässä suhteessa jäisi aukkoja, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen jäsenjärjestöjen olisi 2 momentin mukaan muuten huolehdittava, että niiden järjestämään koulutukseen tai harjoitukseen osallistuvalla on riittävä vakuutusurva.

36 §. Takaisinperintä. Aiheettomasti maksetun 34 §:ssä tarkoitetun etuuden määrä voitaisiin 1 momentin nojalla periä takaisin. Päivärahasta ei saisi periä enempää kuin palkasta lain mukaan saadaan ulosmitata. Ulosottolain (37/1895) 6 §:n 1 momentin mukaan velallisen palkasta on jätettävä ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa siitä, mitä palkasta tulee ulosmittauksen ja seuraavan palkanmaksupäivän väliselle ajalle. Velalliselta ei kuitenkaan saa ulosmitata enempää kuin kolme neljäsosaa siitä palkan osasta, joka ylittää palkan suojaosuuden. Suojaosuudesta säädetään palkan suojaosuudesta ulosmittauksessa annetussa asetuksessa (1031/1989).

Pykälän 2 momentin mukaan takaisinperintää aloitettaessa on asianomaista kuultava, jolloin takaisin perittävä määrä ja takaisinperinnän peruste on hänelle ilmoitettava asianomaiselle. Takaisinperinnän perusteen ilmoittamisella tarkoitetaan sitä, että päätöksessä todetaan se suoritus, josta takaisinperintä johtuu. Takaisinperittävänä määränä on takaisinperintää aloitettaessa ilmoitettava se kokonaisuus, joka etuuden saaneelta peritään. Takaisinperinnästä annettuun päätökseen haetaan muutosta hallinnollisessa järjestyksessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pykälässä tarkoitetun saatavan vanhentumisajasta. Jos takaisinperintää ei ole pantu vireille kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana aiheuton etuuden määrä on maksettu, oikeus takaisinperintään olisi menetetty.

Takaisinperinnän vanhentumisajaksi ehdotetaan kolme vuotta, joka olisi yhtä pitkä kuin viranhaltijan palkkasaatavan vanhentumisaika. Myös valtion virkamieslaissa (750/1994) valtion saatavan takaisinperintää ja virkamiehen palkkasaatavaa koskevat vanhentumisajat ovat kolme vuoden pituisia. Maksetut korvaukset tuskin nousevat ulosmittauksen suojamääräyksiä korkeammiksi.

37 §. *Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien yhteydessä sattuneesta vahingosta.* Vahingonkorvauslain 3 luvun säännösten perusteella työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssään kolmannelle aiheuttaa (1 §:n 1 momentti). Sama vastuu on julkisyhteisöllä riippumatta siitä, onko virhe tai laiminlyönti aiheutunut julkista valtaa käytettäessä vai ei (1 §:n 2 momentti ja 2 §:n 1 momentti). Korvausvelvollisuus on myös muulla yhteisöllä, joka hoitaa julkista tehtävää (2 §:n 1 momentti). Yhteisöllä on korvausvastuu kuitenkin vain, mikäli toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu (2 §:n 2 momentti).

Jos joku suorittaa viranomaisen määräyksestä laissa määrättyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä ja tätä tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa

vahinko a, on se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan, velvollinen korvaamaan vahingon (1 §:n 3 momentti). Varusmiestä on pidetty julkisoikeudellisessa oikeussuhteessa olevana työnsuorittajana, josta julkisyhteisö voi joutua vahingonkorvausvastuuseen.

Asevelvollisuuslain nojalla annetun tai muun vastaavan määräyksen perusteella valtion palveluksessa olevalla henkilöllä on vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sama vastuu kuin virkamiehellä ja työntekijällä. Valtion omaisuuden vahingoittamisesta tai hukkaamisesta he ovat kuitenkin pääsääntöisesti vastuussa. Sotilas on velvollinen korvaamaan vahingosta määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Erityisasemassa ovat pykälän 3 momentin mukaan ne sotilaat, jotka ovat tuottaneet vahingon ollessaan vastuussa sotaväen aluksesta tai ilma-aluksesta.

Edellä sanottu merkitsee myös mahdollisuutta vahingonkorvauksen sovitteluun huomioon ottaen muun muassa vahingon suuruus, teon laatu ja vahingon aiheuttajan asema. Jos hänen viakseen jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta tuomita. Tahallisen rikoksen ollessa kyseessä pääsääntönä on täyden korvauksen tuomitseminen. Valtion oikeus regressioon vahingonaiheuttajalta on 4 luvun 3 §:n mukaan niin ikään rajoitettu.

Vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä vastaavat tällä hetkellä yksityisoikeudelliset yhdistykset. Yleisellä tasolla lähtökohtana on pidetty, että vapaaehtoisessa toiminnassa tekijät vastaavat aiheuttamastaan vahingosta. Jos toiminta on organisoitu oikeushenkilön muotoon, on sillä ensisijainen vastuu vahingoista. Oikeuskäytäntöä on esimerkiksi urheiluseurojen toiminnasta.

Puolustusvoimista annettua lakia muutettiin vuonna 1994 lisäämällä siihen vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemista koskeva velvoite. Lainmuutokseen johtaneen hallituksen esityksen nro 46/1994 vp perusteilla todetaan, että aseiden käyttö tapahtuu aina puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvan johdolla ja että puolustusvoimat vastaa toiminnassa tapahtuneista vahingoista. Laissa asiasta ei erikseen säädetä ja perustelutkin ovat hyvin niukat.

Valtion isännänvastuun ulottaminen myös vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa oleviin henkilöihin edellyttää säännöksen ottamista tähän lakiin. Vahingonkorvauslakia ei näin ollen tarvitsisi muuttaa.

Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja valvomien ammuntojen sekä sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaaman koulutuksen sekä puolustusvoimien virka-aputehtävän tai valmiustehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaisi 1 momentin mukaan valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä ja sen jäsenjärjestöillä on isännänvastuu niiden itsensä järjestämästä koulutuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuun puolustusvoimiin liittyvään koulutukseen ja avustamistoimintaan osallistuvan korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

38 §. Kannustusjärjestelmä. Osallistuminen vapaaehtoiseen koulutukseen, virka-apu- tai avustamistehtäviin voitaisiin ottaa huomioon ylennyksiä ja muuta vastaavaa kannustusta harkittaessa.

Vapaaehtoisia koskevasta kannustusjärjestelmästä voitaisiin ehdotuksen mukaan antaa tarkempia säännöksiä pääesikunnan määräyksellä.

Kannusteina voisivat olla esimerkiksi mahdollisuus kouluttautua vaativimpiin normalli- ja poikkeusolojen tehtäviin ja eteneminen vapaaehtoisorganisaatiossa. Tässä yhteydessä olisi otettava huomioon vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuvat lain 19 §:ssä tarkoitetut naiset ja miehet.

Lisäksi on otettava huomioon reserviin ja nostoväkeen kuuluvien osalta sotilas- ja palvelusarvoista annettu tasavallan presidentin asetus (283/2000). Toisaalta Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi päättää yhdistyksen tehtävissä kunnostautuneen henkilöstön kannustusjärjestelmästä.

Julkisen arvonannon osoituksista annetun lain (1215/1999) 2 §:n mukaan voidaan tasavallan presidentti asetuksella säätää valtion viranomaisen päätöksellä myönnettävistä julkisen arvonannon osoituksista kuten kunniamerkeistä ja ansiomerkeistä. Tasavallan presidentti on aikaisemmin antanut vastaa-

vanlaiset asetukset muun muassa Suomen Reserviupseeriliiton ansiomitalista (283/1981), kiltansiomitalista (731/1981), Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien liiton ansiorististä (665/1982) ja Kadettikunnan ansiomitalista (1153/1990).

39 §. Kansainvälisoikeudellinen asema. Vapaaehtoisten palvelusvelvollisuus koskisi 1 momentin mukaan vain Suomen alueella tapahtuvaa toimintaa, jollei puolustusvoimien virka-aputehtävä esimerkiksi raja-alueilla Pohjois-Suomessa muuta vaatisi.

Maakuntajoukkoihin sitoutuneet voisivat osallistua Pohjoismaiden ja Viron kanssa erikseen sovittavalla tavalla näissä maissa järjestettäviin koulutustilaisuuksiin ja harjoituksiin.

Maakuntajoukoissa palvelevat voidaan rinnastaa sotilaisiin, jotka ovat tässä ominaisuudessa kansainvälisoikeudellisten säännösten alaisia. Muiden vapaaehtoisten aseman selkiennyttämiseksi on 2 momentissa tarpeen säätää, että he toimiessaan puolustusvoimien apuna olisivat samanlaisessa kansainvälisoikeudellisessa asemassa kuin vastaavissa tehtävissä palvelevat sotilaat. Laillisiksi taistelijoina määritellään sotavankien kohtelusta 12 päivänä elokuuta 1949 tehdyssä Geneven sopimuksessa (SopS 8/1955) muun muassa asevoimiin liitettyjen vapaaehtoisjoukkojen jäsenet, jotka käyttävät asepukeutua tai muuten näkyvää tunnusta. Ruotsissa on tällaisten henkilöiden oikeudellisesta asemasta säädetty erillinen asetus 1990:12.

8 luku. Rekisteröiminen

Luvun säännökset koskevat sekä puolustusvoimien että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ylläpitämiä rekistereitä.

40 §. Rekisteröiminen asevelvollisrekisteriin. Henkilötietolaissa lähdetään siitä, että viranomaisten pitämistä henkilörekistereistä säädetään yksityiskohtaisesti asianomaista viranomaista koskevassa lainsäädännössä. Tämä koskee muun muassa rekisterien tietosisältöä ja käyttötarkoitusta sekä tallennettavien tietojen vastaanottamista, käyttöä ja luovuttamista.

Asevelvolliset rekisteröidään asevelvollisrekisteriin, josta säädetään voimassa olevan asevelvollisuuslain 9 a luvussa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että tiedot henkilöistä, jotka 28 §:n 2 momentissa tarkoitettu tavoin ilmoittautuvat puolustusvoimille ja antavat 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen osallistumisesta puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin, merkittäisiin ehdotetun uuden asevelvollisuuslain 10 luvussa tarkoitettuun asevelvollisrekisteriin. Rekisteröintiin sovellettaisiin asevelvollisuuslain 10 luvun säännöksiä, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Ehdotetun uuden asevelvollisuuslain 10 luvussa säädetään muun muassa niistä tiedoista, joita rekisteröivästä rekisteriin saadaan tallettaa ja mitä tietoja rekisterinpitäjä voi saada viranomaisilta, yhteisöltä ja yksittäisiltä henkilöiltä.

Pykälän 2 momentin mukaan sitoumusta koskevat tiedot poistettaisiin rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun henkilö ei enää kuulu reserviin eikä varareserviin. Tiedot 19 §:ssä tarkoitettua henkilön sitoumuksesta poistettaisiin viimeistään vuoden kuluttua sitoumusajan päättymisestä.

Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sitoutuneiden henkilöiden rekisteröiminen puolustusvoimien pitämään asevelvollisrekisteriin on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi. Pääosa henkilöistä on jo merkitty asevelvollisrekisteriin, mutta tärkeää on myös rekisteröidä ne sitoumuksen antaneet vapaaehtoiset, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta tai vapaaehtoista asepalvelusta. Rekisteriä käytettäisiin apuna rekrytoitaessa vapaaehtoisia avustustehtäviin sekä koulutuksen ja tehtävien suunnittelussa ja järjestämisessä.

Sitoumuksen antaneiden palvelusturvallisuuden kannalta on välttämätöntä, että heistä on viranomaisten käytettävissä riittävät tiedot.

41 §. Rekisteröiminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteriin. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi 1 momentin nojalla pitää yhdistyksen tehtävään sitoumuksen antaneista sekä koulutukseen osallistuneista henkilörekisteriä. Rekisteriin saataisiin 7, 27 tai 28 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten tallettaa henkilön perustietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äi-

dinkieli, kansalaisuus, ammatti, koulutus, perheoikeudellinen asema, ala-ikäisten huoltoa koskevat tiedot, kotikunta, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, sotilasarvo, aselaji, koulutushaara, voimassa olevia lupia ja oikeuksia koskevat tiedot, ajokortti, erityisosaaminen, harrastustiedot, käytettävyyss tiedot, jäsenyys maanpuolustusjärjestössä ja huomionosoitukset.

Henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin 2 momentin mukaan henkilötietolakia ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia jollei tässä laissa toisin säädetäisi.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös tietojen poistamisesta rekisteristä. Sen mukaan sitoumusta koskeva tieto poistettaisiin rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun sitoumusaika on päättynyt.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen tietoluokkien sisällöstä ja rekisterin pitämisestä.

42 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä säädetäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen oikeudesta saada tietoja asevelvollisrekisteristä ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tietojen antamisesta tietyille viranomaisille.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys tarvitsee tehtäviensä hoitamista varten tietoja puolustusvoimien ylläpitämästä asevelvollisrekisteristä. Ehdotetun asevelvollisuuslain 100 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan asevelvollisen perustietoja voitaisiin luovuttaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen järjestämistä varten.

Pykälässä säädetäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen oikeudesta saada tällaisia tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin rekisterinpitäjän oikeudesta saada asevelvollisrekisteristä asevelvollisen perustietoja. Perustietoja ovat ehdotetun asevelvollisuuslain 97 §:n 1 momentin mukaan täydellinen nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, siviilisääty, ammatti, syntymäkotikunta, kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka, väestökirjanpitokunta, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto ja sotilasarvo.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimille ja pelastusviranomaisille voitaisiin

antaa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvan perustietoja sekä tietoja henkilön sijoituksesta poikkeusolojen tehtävään sijoitettavuuden arvioimiseksi.

Tiedot olisi 3 momentin mukaan oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla joko maksutta tai tietojen niin sanottuihin irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan. Irrottamiskustannuksella tarkoitetaan tietojen teknisen irrottamisen ja siirron kustannuksia, mutta ei tietojen keruusta ja ylläpidosta syntyviä kustannuksia tai viranomaisen yleiskustannuksia.

Teknisellä käyttöyhteydellä tarkoitettaisiin sekä tietojen luovutusta niin sanotussa kon-kielissä muodossa että tietojen muuta teknisin menetelmin tapahtuvaa luovuttamista, kuten verkkoyhteyden avulla toteutettua ~~se-~~lailukäyttöä. Teknistä käyttöyhteyttä käytettäessä olisi kuitenkin huolehdittava riittävästä tietoturvan tasosta niin, että tietojen vastaanottaja esittää selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Tiedot olisi suojattava asiattomalta pääsylvä ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

9 luku. Erinäiset säännökset

Luku koskee vapaaehtoisen maanpuolustuksen valvontaan liittyvää pääesikunnan toimintakertomusta. Lain voimaantulosta ja sen edellyttämän siirtymävaiheen toimenpiteistä säädetään tässä luvussa.

43 §. Toimintakertomus. Puolustusministeriö on parlamentaarisessa vastuussa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Tämän vastuun toteuttamiseksi ministeriö tarvitsee tietoja alalla tapahtuvasta toiminnasta. Säännöksessä ehdotetaan, että pääesikunnan on vuosittain annettava ministeriölle tätä koskeva kertomus. Tarkoitus on, että kertomus käsitellään myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnassa.

Toimintakertomus sisältäisi tietoja ja tilastoja esimerkiksi toiminnan painopisteistä ja kehityksestä, koulutustilaisuuksista ja koulutuksen toteutumisesta, alueellisesta ja kansainvälisestä toiminnasta, yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa, jäsenistöstä, hallintoelimitystä, valmiustoiminnasta sekä taloude-

ta.

Pääesikunnalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valvonnan suorittamista varten tarpeellisia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Käytännössä nykyinen yhdistys MPK ry on laatinut oman vuosikertomuksensa.

44 §. Voimaantulo. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2008, jotta käytännön toimenpiteille uusitun vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän käynnistämiseksi jäisi riittävästi aikaa. Voimaantulo on näin tahditettu tapahtuvaksi rinnan puolustusvoimien uuden johtamis- ja hallintojärjestelmän sekä maakuntajoukkojen perustamisen kanssa. Valtioneuvoston selonteon nro 6/2004 vp mukaan järjestelmän tulisi olla toimintavalmis vuoden 2008 alussa.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

45 §. Siirtymäsäännös. Pykälän 1 momentin säännöksen mukaan tämän lain voimaan tullessa Maanpuolustuskoulutus ry:n jäseninä olevat yhdistykset voisivat ilman eri hakemusta siirtyä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäseniksi. Siirtymisestä olisi ilmoitettava Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Koska Maanpuolustuskoulutusyhdistys jatkaa MPK ry:n toimintaa, sille siirtyisivät 2 momentin mukaan kaikki viimeksi mainitun yhdistyksen varat ja velat sekä oikeudet ja velvoitteet. Myös henkilöstö siirtyisi 3 momentin nojalla Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen palvelukseen entisin etuuksin ja velvoittein.

1.2. Laki puolustusvoimista

2 §. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 5 a kohdassa säädetään, että puolustusvoimien tehtävänä on tukea vapaaehtoisista maanpuolustusta. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettavan lain 3 §:n mukaan puolustusvoimien tehtävät lisääntyisivät niin, että sen tulee jatkossa myös ohjata ja valvoa vapaaehtoisista maanpuolustusta.

Tämän vuoksi ehdotetaan puolustusvoimista annetun lain täydentämistä nykyistä la-

jemmalla viittauksella vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettavaan lakiin Puolustusvoimien tehtäväksi ehdotetaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukemisen lisäksi sen ohjaamista ja valvomista siten kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa säädetään. Lisäksi puolustusvoimien tulee muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohottavaa toimintaa.

4 §. Pykälässä säädetään puolustusvoimien kokoonpanosta. Maakuntajoukkojen asemasta puolustusvoimissa ja niiden tehtävistä ei ole voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 6/2004 vp todetaan, että sotilaallista maanpuolustusta ja sitä tukevaa vapaaehtoista maanpuolustusta organisoimaan uudelleen ja tässä tarkoituksessa muodostetaan erityisiä maakuntajoukkoja, jotka kuuluvat puolustusvoimien sodan ajan joukkoihin. Eduskunnan puolustusvaliokunnan mukaan maakuntajoukot muodostaisivat osan puolustusvoimien alueellisista joukoista. Sotilaallisia yksiköitä ei näin voisi kuulua vapaaehtoisjärjestöihin, vaan ainoastaan puolustusvoimiin.

Pykälän 4 momentin 5 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi erillinen maininta maakuntajoukoista. Se olisi perustelua, koska maakuntajoukot muodostettaisiin muista puolustusvoimien joukosta eroavalla tavalla.

Maakuntajoukot kuuluvat puolustusvoimien alueellisiin joukkoihin paikallispuolustusta varten. Niiden tehtäväksi tulisi lisäksi viranomaisia tukevia tehtäviä kuten virka-avun antamista, jolloin varusmiehet vapautuvat varsinaiseen koulutukseen. Maakuntajoukoista ei kuitenkaan ole perusteltua tehdä normaalioloissa ympäri vuorokaudisessa nopeassa valmiudessa olevia virka-aputoimijoita.

Maakuntajoukkojen tehtävät liittyisivät puolustusvoimien sodan ajan tehtäviin. Maakuntajoukkoja valmistaudutaan käyttämään myös yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa viranomaisten tukena, puolustusvoimien virka-aputehtävissä ja vaativissa virka-aputehtävissä normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toisen viranomaisen pyynnöstä.

4 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi siitä

lailla 228/2000 kumotun 4 a §:n tilalle uusi 4 a §, jossa säädettäisiin maakuntajoukoissa palvelevista henkilöistä. Maakuntajoukkoihin on tarkoitus rekrytoida kotiseutunsa puolustamiseen sitoutuneita vapaaehtoisia reserviläisiä.

Maakuntajoukkojen päätehtävänä olisi lisätä puolustusvoimien suorituskykyä ja reserviläisten sotilaallisia taitoja sekä parantaa puolustusvoimien valmiutta virka-avun antamisessa. Ne muodostettaisiin puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanoon sisältyviksi joukoiksi vapaaehtoisista reserviläisistä. Puolustusvoimat valitsisi maakuntajoukkoihin sijoitettavat reserviläiset, kouluttaisi ja varustaisi joukot sekä suunnittelisi maakuntajoukkojen käytön ja vastaisi niiden käytöstä eri turvallisuustilanteissa.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.3. Rajavartiolaki

25 §. *Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännöksellä rajavartiolaitoksen osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen ja muuhun vapaaehtoistoimintaan.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.4. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta

3 §. Naisten asemaa vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa on tarkoitus kehittää. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin säännös siitä, että naisten osallistumisesta vapaaehtoisiin harjoituksiin ja koulutukseen sekä muuhun vapaaehtoistoimintaan säädetään laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Ehdotus on lisätty lainkohdan uudeksi 2 momentiksi, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.5. Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille

3 §. Pykälään lisättävän uuden 3 momentin mukaan käyttää lainkohdan 1 momentissa mainitulla tavalla apuna myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitetun sitoumuksen antaneita henkilöitä ja muitakin tällaiseen tehtävään määrättyjä, lähinnä maakuntajoukkoihin kuuluvia vapaaehtoisia.

5 §. Virka-apuosastoa johtaisi pykälän 2 momentin mukaan sen päälliköksi määrätty sotilasvirassa palveleva henkilö tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan. Vapaaehtoisia ei kuitenkaan voida käyttää tehtävissä, johon sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä kuten vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ehdotetun lain 23 §:ssäkin mainitaan.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.6. Poliisilaki

Poliisilaissa on erityissäännös yleisestä vapaaehtoistoiminnasta. Se on annettu poliisilain 45 a §:n 1 momentissa.

45 a §. *Vapaaehtoistoiminta.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus mahdollisuuteen käyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuja henkilöitä apuna etsintätehtävissä, pelastus- ja meripelastustoimen tehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Muutos liittyy vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lakiehdotuksen 24 §:n viittaussäännökseen, joka koskee hallintoa avustavaa vapaaehtoistoimintaa.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.7. Sotilastapaturmalaki

1 §. *Oikeus korvaukseen.* Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettavan lain 35 §:n 1 momentin mukaan puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdis-

tykseltä tilaamaan koulutukseen sekä valmius- tai puolustusvoimien virka-aputehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus saada korvausta valtion varoista sotilastapaturmalain mukaisesti.

Tämän vuoksi ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan sanotussa laissa tarkoitettuun korvaukseen on oikeutettu myös vapaaehtoisena palveleva henkilö siten kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 35 §:ssä säädetään. Yksityiskohtien osalta viitataan viimeksi mainitun lainkohdan perusteluihin.

Viranomaisten avustamiseen muutoin osallistuneiden osalta voisivat tulla kuitenkin sovellettaviksi eri aloja koskevat erityissäännökset, esimerkiksi pelastuslain 80 §:n säännös pelastustoiminnassa ja väestösuojelussa sattuneen tapaturman korvaamisesta.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.8. Työturvallisuuslaki

6 §. *Soveltamisalan rajoitus.* Pykälän mukaan puolustusvoimissa tapahtuva sotilaallinen harjoitus ja koulutus ja niihin välittömästi liittyvä työ rajautuvat lain soveltamisalan ulkopuolelle. Työturvallisuuslaissa ei myöskään tehdä eroa asepalvelusta suorittavien ja vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuvien välillä. Lakia ei sen 2 §:n 2 momentin mukaan sovelleta tavanomaiseen harrastustoimintaan, jollaisesta on kysymys Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen jäsenjärjestöjen pitämien kurssien osalta.

Pykälään on tarkoitettu lisätä uusi 2 momentti, jonka mukaan työturvallisuuslakia ei sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain nojalla osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä puolustusvoimien virka-aputehtävään. Näistä ehdotetaan säädettäväksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettavan lain 17—19 sekä 20 §:n 1 momentissa ja 23 §:ssä.

Säännöstä ehdotetaan samalla kielellisesti selvennettäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan työturvallisuuslakia ei edelleenkään sovellettaisi puolustusvoimien tai rajavartiolaitos-

toksen palveluksessa olevan henkilön, asevelvollisen tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan sotilaalliseen harjoitukseen ja koulutukseen sekä siihen välittömästi liittyvään työhön, jonka pääasiallinen tarkoitus on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen. Puolustusvoimien ohjesääntöjen ja varomääräysten laatimisessa on otettu huomioon myös turvallisuusnäkökohdat.

Voimaantulosäätös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.9. Rikoslaki

45 luku. Sotilasrikoksista

Soveltamisala

27 §. *Sotilaat.* Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ehdotetun lain 18 §:n mukaan puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin kutsuttuihin henkilöihin sovelletaan heidän palveluksessa ollessaan muualla laissa olevia sotilasta koskevia säännöksiä. Tämä on tärkeää erityisesti johtotehtäviin määrättävien vapaaehtoisten vastuun järjestämiseksi.

Pykälässä olevaa sotilasrikosten soveltamisalaa koskevaa säännöstä tulisi vastaavasti täydentää lisäämällä sotilaan määritelmään uusi 2 a kohta, jonka mukaan sotilaalla tarkoitetaan myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 4 luvun 17 §:ssä tarkoitettua ammuntojen johtajaa, 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa.

Muut kuin varusmiespalveluksen tai asepalveluksen suorittaneet, joita tarkoitetaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ehdotetun lain 19 §:ssä, eivät ole saaneet sotilaallista koulutusta eikä heitä voida siten pitää sotilaina. Heihin ei voida myöskään soveltaa rikoslain 45 luvun säännöksiä sotilasrikoksista.

Sotilasrikosten soveltamisalaa voidaan rikoslain 45 luvun 29 §:n mukaan asetuksella rajoittaa. Tämän nojalla on annettu asetus sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta (1153/2000). Sen 3 §:ään voitaisiin lisätä esimerkiksi rajoitus, jonka

mukaan vapaaehtoiisiin sovellettaisiin vain rikoslain 45 luvun palvelus- ja vartiorikoksia (1—8 §) sekä sotilaan sopimatonta käyttäytymistä (18 §) koskevia säännöksiä.

Toiminnan vapaaehtoinen luonne huomioon ottaen on tosin oletettavaa, että harjoituksiin osallistuvat henkilöt ovat hyvin motivoituneita eikä harjoituksiin juurikaan liittyisi ongelmia kurin ja järjestyksen suhteen. Toisaalta koulutus voi käsittää harjoituksia, joihin liittyy vaarallisenä pidettävää toimintaa, jolloin täsmällinen käskyjen ja ohjeiden noudattaminen olisi erityisen tärkeää.

Sotilaskurinpitolaki (331/1983) ei sovellu lyhytaikaisissa harjoituksissa palvelevien henkilöiden kuririkkomusten käsittelyyn, koska lain 10 §:n 2 momentin mukaan asiaa ei saa käsitellä kurinpitomenettelyssä, jos rikoksen tehnyt ei enää ole rikoslain 45 luvun alainen. Riittävänä toimenpiteenä on pidettävä sitä, että puolustusvoimat vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 30 §:n 2 momentin mukaisesti voi tällöin peruuttaa asianomaisen sitoumuksen hyväksymispäätöksen.

Vakavammat sotilasrikokset voidaan vapaaehtoisten osalta käsitellä sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) mukaisesti tuomioistuimissa. Tarkoituksena on, että syytteen nostamisesta päättäisi sotilaslääänissä sijaitsevan aluetoimiston päällikkö. Tätä koskeva sääntely valmistellaan puolustusvoimista annetun lain uudistamisen yhteydessä.

Lisäksi muutettaisiin lakiteknisistä syistä myös momentin 2 kohtaa poistamalla sen lopulta muutoin virheelliseen kohtaan jäävä ”sekä”-sana.

Voimaantulosäätös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

1.10. Laki valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta

1 §. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain säätäminen edellyttää myös valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain (1224/1990) muuttamista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeuskansleri ei yleensä käsittele sellaisia

eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvia asioita, jotka koskevat puolustusministeriötä (valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatoimien laillisuuden valvontaa lukuun ottamatta), puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettua kriisinhallintahenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä.

Kun vapaaehtoinen maanpuolustus liittyy olennaisesti puolustusministeriön ja puolustusvoimien toimintaan ja tehtäviin, lainkotohan ehdotetaan lisättäväksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu Maanpuolustuskoulutusyhdistys. Eduskunnan oikeusasiamiehen toimialaan tulisi siten ensisijaisesti kuulumaan myös ehdotettuun Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen kohdistuva laillisuusvalvonta.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan, alueellisten ja toimialakohtaisten neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä (1. lakiehdotuksen 4 §), Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimielimistä ja niiden tehtävistä sekä yhdistyksen kokouksen ja hallituksen tehtävistä (1. lakiehdotuksen 9 ja 10 §). Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin asioista, joista yhdistyslain mukaan määrätään yhdistyksen säännöissä, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisterin tietoluokkien sisällöstä ja rekisterin pitämisestä (1. lakiehdotuksen 14 ja 41 §).

Puolustusministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminta- ja taloussuunnitelmasta, kuvaksesta sille myönnettyjen siirtomenojen vaikuttavuudesta ja niillä rahoitetun toiminnan tuloksellisuudesta ja maksuista sekä sitoumuksen sisällöstä ja sen tekemisestä, päivärahan määrästä ja maksamisenmenettelystä sekä matkakustannusten korvaamisesta (1. lakiehdotuksen 11, 16, 29 ja 34 §). Lisäksi puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä

vapaaehtoisen koulutuksen käytännön järjestämisestä (1. lakiehdotuksen 17 §).

Pääesikunta voisi 1. lakiehdotuksen 38 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä vapaaehtoisten kannustusjärjestelmästä.

Samassa yhteydessä tullaan tarkistamaan myös puolustusvoimien ajokorteista sekä sotilas- ja virkapuvuista annetut asetukset (667/1993 ja 136/1997) ja asevelvollisuusasetuksen 63 §:n säännös sotilaspaspassista.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. lakiehdotuksen 44 §:stä ilmenevin perustein 1 päivänä tammikuuta 2008.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Vapaaehtoinen maanpuolustus on 1990-luvulta lähtien ajan myötä kehittynyt voimakkaasti asiaa koskevan lainsäädännön vähäisyydestä huolimatta. Vaikka toiminta onkin saavuttanut yhteiskunnassa vakiintuneen aseman, on uutta lainsäädäntöä kehitettäessä perustuslain vaikutukset otettava huomioon.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lakiehdotuksen kannalta keskeisiksi perustuslailliseksi kysymyksiksi ovat nousseet etenkin sotilaallisen koulutuksen antaminen julkisena tehtävänä (124 §) ja vapaaehtoisjärjestöille ehdotettu ilmoitusvelvollisuus yhdistymisvapauden näkökulmasta (13 § 2 momentti). Edelleen ehdotusta on arvioitava perustuslain 21 §:n (oikeusturva), 119 §:n (valtionhallinto) ja 127 §:n (maanpuolustusvelvollisuus) kannalta.

Suhde maanpuolustusvelvollisuuteen

Ehdotetussa laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on kyse vapaaehtoisuuteen perustuvasta toiminnasta, jonka tarkoitus on täydentää nykyistä maanpuolustusta koskevaa järjestelmää. Se ei merkitse muutosta nykyiseen maanpuolustusvelvollisuuteen, minkä vuoksi ehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain 127 §:n kanssa.

Sotilaallisen koulutuksen antaminen

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tällaisen julkisen tehtävän antaminen viranomaiskoneiston ulkopuolelle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa ja muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä voidaan antaa kuitenkin vain viranomaisille. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt merkittävänä julkisen vallan käyttönä itsensäseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja ja puuttumista muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (esimerkiksi PeVL 42/2005 vp, PeVL 48/2005 vp ja PeVL 55/2005 vp).

Ehdotuksessa laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on lähdetty siitä, että sotilaskoulutuksen antaminen sinänsä kuuluu julkisena toimintana lainkohdan piiriin. Puolustusvoimien ensisijaisiin tehtäviin kuuluu sotilaskoulutuksen antaminen (puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 5 kohta). Eräs koulutusmuoto olisi järjestää ehdotetussa laissa mainittuja vapaaehtoisia harjoituksia. Lisäksi puolustusvoimat voisi hankkia koulutuspalveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Perinteisillä maanpuolustusjärjestöillä olisi myös omaa koulustoimintaa.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain 4 luvussa ja sen perusteluissa on vapaaehtoisten koulutus ehdotettu porrastettavaksi siten, että merkittävä sotilaskoulutus kuten joukkojen kouluttaminen ja raskasaseamunnat rajataan yksinomaan puolustusvoimien tehtäväksi. Lisäksi puolustusvoimien aseilla ja ampumatarvikkeilla annettava koulutus olisi järjestettävä puolustusvoimien henkilökunnan johdolla. Näistä syistä ehdotus ei olisi ongelmallinen merkittävää julkisen vallan käyttöä koskevan rajoitteen näkökulmasta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen muuttaminen julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi merkitsisi sille uutta asemaa välillisen valtiotuhallinnon organina, joka osaltaan hoitaisi julkista tehtävää. Puolustusvoimat voisi tilata yhdistykseltä koulutuspalveluja. Yhdistyksen antama sellainen koulutus, jossa pääpaino

olisi sotilaallisten valmiuksien antamisesta tai niiden parantamisesta, edellyttäisi puolustusvoimien ohjausta. Tätä täydentäisi se, että yhdistyksen käyttämien kouluttajien olisi tapauskohtaisesti oltava puolustusvoimien auktorisoimia.

Koulutuksessa on kyse tosiasiallisesta toiminnasta. Tällöin perustuslain 124 §:ssä asetettujen vaatimusten näkökulmasta korostuu kouluttajan ammattitaito. Käytännössä kouluttajat tulisivat olemaan lähinnä evp-henkilöstöä ja pitkälle koulutettuja reserviläisiä. Kouluttajiksi hyväksyminen olisi puolustusvoimien tehtävänä, joten sääntely ei olisi ongelmallinen perustuslain kannalta. Koska yhdistykseltä hankittavia koulutuspalveluja ei ehdoteta käytettäväksi varusmiespalvelustaan suorittavien asevelvollisten kouluttamiseen, kyseessä ei olisi perustuslain kannalta ongelmallinen puolustusvoimien tehtävien yksityistäminen.

Sotilaallisen koulutuksen käsite ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Ehdotuksen mukaan myös perinteisillä maanpuolustusjärjestöillä olisi sääntöjensä mukainen oikeus edellä mainituin rajoituksin kouluttaa omia jäseniään. Lakiehdotuksessa on lähdetty siitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen jäsenjärjestöt voisivat sopia koulustehtävien jakautumisesta niiden kesken. Kun järjestöissä annettavan koulutuksen tulisi olla yhteiskunnan kannalta läpinäkyvää, ehdotukseen sisältyy velvoite Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ilmoittaa tällaisesta koulustoiminnasta sotilasviranomaisille.

Suhde yhdistymisvapauteen

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lakiehdotuksen 22 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta on arvioitava perustuslain 13 §:n 2 momentissa säädetyn yhdistymisvapauden kannalta. Tähän perusoikeuteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Tarkempia säännöksiä yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan pykälän 3 momentin mukaan lailla.

Perustuslaki kieltää sellaiset yhdistysautonomian loukkaukset, jotka samalla kajoavat yksilölle kuuluvaan yhdistymisva-

pauteen. Suomessa yhdistysautonomiia ei toisaalta kuitenkaan ole ymmärretty siten, että yhdistystoiminnasta ei voitaisi lainkaan antaa lain tasoisia säännöksiä. Perusoikeuksia voidaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön nojalla (PeVM 25/1994 vp) jopa rajoittaa, mikäli rajoitus perustuu lakiin ja on tarkkarajainen, rajoitusperuste on hyväksyttävä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima eikä rajoitus ulotu perusoikeuden ytimeen.

Viranomaisvalvonta, jota ilmoitusvelvollisuudella ja tietojensaantioikeudella käytännössä toteutetaan, on julkisen vallan käyttöä, jonka tulee perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan perustua lakiin. Yhdistyksillä ei ole yleistä velvollisuutta antaa toiminnastaan tietoja ulkopuolisille, vaan viranomaisten tietojensaantioikeuden ja yhdistysten ilmoitusvelvollisuuden on perustuttava lakiin, jossa on selvästi määritelty oikeuden sisältö ja yksilöity viranomaiset, joille tuo oikeus kuuluu (ks. PeVL 6/1988 vp).

Ehdotuksessa lähdetään siitä, että 22 §:llä ei puututtaisi yhdistymisvapauden ytimeen eli yhdistysten oikeuteen järjestää toimintansa haluamallaan tavalla eikä muutenkaan vaikutettaisi yhdistymisvapauden normaaliin käyttöön. Puolustusvoimien kannalta tietojensaantioikeus sitä vastoin olisi merkityksellinen muun muassa sen oman toiminnan suunnittelun ja budjetoinnin kannalta, koska vapaaehtoinen maanpuolustus sitoo myös puolustusvoimien voimavaroja. Olennainen tieto olisi ennen muuta se, kuinka paljon ja millaista tukea puolustusvoimilta edellytetään, ei niinkään se, millaisia järjestöjen harjoitukset yksityiskohdiltaan ovat. Tietojensaantioikeus olisi merkityksellinen myös koulutuksen toteutuman seuraamisen kannalta. Kysymys on sellaisista tarkoituseristä, jotka ovat sopusoinnussa perustuslain 13 §:n 2 momentin kanssa.

Siirtymäsäännöksen mukaan Maanpuolustuskoulutus ry:n jäseninä olevat yhdistykset voisivat ilman eri hakemusta siirtyä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäseniksi. Säännöksen sanamuoto ei rakentuisi pakkojäsenyyteen vaan turvaisi perustuslain 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun niin sanotun negatiivisen yhdistymisvapauden eli oikeuden olla kuulumatta yhdistykseen.

Valituskiellot

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lakiehdotuksen 29 §:n 3 momentin ja 30 §:n 3 momentin valituskielloja on arvioitava perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen ratkaistavaksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Ehdotettu laki koskee vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa. Näin ollen myös tässä laissa tarkoitettu sitoutuminen olisi vapaaehtoinen toimenpide. Kenelläkään ei toisaalta olisi subjektiivista oikeutta tulla sitoutetuksi tässä laissa tarkoitettuun toimintaan. Sitoumusilmoituksen hylkääminen tai sitoumuksen peruuttaminen ei estäisi henkilöä osallistumasta yksittäisiin maanpuolustusjärjestöjen harjoituksiin ja muuhun vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan.

Näin ollen sitoutumisilmoituksen hylkäämisellä tai sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttamisella ei olisi sellaisia henkilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin ulottuvia haitallisia vaikutuksia, jotka tulisi olla mahdollista saattaa muutoksenhakuelimen tutkittavaksi.

Neuvottelukunnat

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Muutoin valtionhallinnon yksiköistä voidaan säätää asetuksella. Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettulle vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnalle ja alueellisille neuvottelukunnille ei ehdoteta annettavaksi toimivaltaa julkisen vallan käyttöön. Niiden toiminnasta on mahdollista antaa ehdotetuilla tavoin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella, mikä on sopusoinnussa perustuslain 119 §:n 2 momentin kanssa.

Lainsäädäntövallan delegointi

Perustuslain 80 §:n mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia tässä perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto. Luvussa 2 luetellaan 1. lakiehdotukseen sisältyviä asetuksella säädettäväksi ehdotettuja asioita.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen kuin ministeriö voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrättyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuuden tulee lisäksi olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Pääsikunta voisi 1. lakiehdotuksen 38 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä vapaaehtoisten kannustusjärjestelmästä. Kyseessä olisi lähinnä tekninen ja vain yksityiskohtia koskeva sääntely, johon liittyisi ainoastaan vähäistä harkintavallan käyttöä.

Yhteenveto

Ehdotettu laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ei sisällä säännöksiä, jotka olisivat ristiriidassa perustuslain kanssa. Esitys voidaan siksi käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisesti tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Laki sisältää kuitenkin ehdotuksia, joiden suhdetta perustuslakiin on syytä tarkastella. Hallitus esittää, että lakiehdotuksesta hankittaisiin sen vuoksi perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään viranomaisten valvonnassa ja ohjauksessa järjestettävästä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, jolla kehitetään kansalaisten ja viranomaisten valmiuksia osallistua yhteiskunnan tukemiseen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää maanpuolustuskykyä.

2 §

Sotilaallinen koulutus

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. Sotilaallista koulutusta annetaan puolustusvoimien kalustolla ja välineillä puolustusvoimien itse järjestämänä taikka sen johtamana tai ohjauksessa.

2 luku

Organisaatiota koskevat säännökset

3 §

Viranomaisten johto ja valvonta

Puolustusministeriön toimialaan kuuluu vapaaehtoisen maanpuolustuksen ohjaus ja valvonta sekä eri hallinnonalojen toimien yhteensovittaminen.

Puolustusvoimien pääesikunnan tehtävänä on vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen kuuluvien sotilaallisten tehtävien johto sekä muun toiminnan ohjaus, tukeminen ja valvonta.

Rajavartiolaitos voi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustuksen edistämiseen.

4 §

Neuvottelukunta

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteensovittamista, ohjaamista ja kehittämistä varten puolustusministeriön apuna ja sen yhteydessä toimii vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunta.

Valtioneuvosto määrää neuvottelukunnan

puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen eduskunnan kulloiseksikin toimikaudeksi. Neuvottelukunnan kokoonpanossa on otettava huomioon eduskunnassa vallitsevat parlamentaariset voimasuhteet.

Neuvottelukunta voi kutsua pysyviä asiantuntijoita sekä asettaa alueellisia tai toimialakohtaisia neuvottelukuntia. Neuvottelukunnan, alueellisten ja toimialakohtaisten neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Yhteistoimintasopimukset

Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvat viranomaiset ja yhteisöt toimivat yhteistoiminnassa puolustusministeriön kanssa. Viranomaiset ja yhteisöt voivat tehdä sopimuksia yhteistoiminnan ehdoista ja menettelytavoista.

3 luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistys

6 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPKY, on julkisoikeudellinen yhdistys, joka toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla myös alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kelpoisuudesta saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata on voimassa, mitä yhdistyslain (503/1989) 6 §:n 1 momentissa säädetään rekisteröidystä yhdistyksestä.

7 §

Tehtävät

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on:

1) järjestää vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvaa sotilaallista koulutusta sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tietoutta ja valistusta;

2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen;

3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta.

Edellä säädettyjen tehtäviensä lisäksi yhdistys voi järjestää turvallisuus-, varautumisen ja johtamis- ja kouluttajakoulutusta sekä tehdä aloitteita ja toimia muutoinkin maanpuolustuksen hyväksi siten kuin sen säännöissä määrätään.

8 §

Jäsenet

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kokous voi hyväksyä jäseneksi sellaisen valtakunnallisen yhdistyksen, jonka toimialaan tai tehtäviin maanpuolustuksen edistäminen kuuluu tai läheisesti liittyy.

9 §

Toimielimet

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimielimiä ovat yhdistyksen kokous ja hallitus. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on toiminnanjohtaja. Muista toimielimistä ja niiden tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Yhdistyksen hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä. Valtioneuvoston yleisistunto määrää puheenjohtajan ja neljä jäsentä. Yhdistyksen kokous valitsee varapuheenjohtajan ja muut jäsenet yhdistyksen jäsenjärjestöjen esityksestä. Kullekin jäsenelle määrätään tai valitaan henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet määrätään tai valitaan kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan niin, että sama henkilö

voi olla hallituksessa yhtäjaksoisesti enintään kaksi toimikautta.

10 §

Toimielinten tehtävät

Yhdistyksen kokouksessa:

- 1) hyväksytään toiminnan ja talouden yleiset periaatteet;
 - 2) päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toiminnanjohtajalle;
 - 3) päätetään mahdollisesta jäsenmaksusta ja sen määrästä seuraavaksi toimintavuodeksi;
 - 4) vahvistetaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio;
 - 5) valitaan hallituksen varapuheenjohtaja sekä ne hallituksen jäsenet, joiden valinta 9 §:n 2 momentin mukaan kuuluu yhdistyksen kokoukselle;
 - 6) valitaan tilintarkastaja ja varatilintarkastaja;
 - 7) määrätään hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten sekä tilintarkastajan palkkiot seuraavaksi toimintavuodeksi;
 - 8) päätetään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenten ottamisesta ja erottamisesta;
 - 9) vahvistetaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen työjärjestys.
- Hallituksen tehtävänä on:
- 1) valmistella yhdistyksen kokouksessa käsiteltävät asiat ja panna täytäntöön kokouksen päätökset;
 - 2) ottaa ja erottaa toiminnanjohtaja ja muut johtavassa asemassa olevat toimihenkilöt, määrätä heidän palkkaetunsa sekä määrätä toiminnanjohtajalle sijainen;
 - 3) käyttää muutoinkin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ylintä päätösvaltaa asioissa, jotka eivät 1 momentin mukaan kuulu yhdistyksen kokouksen päätösvaltaan.
- Toiminnanjohtajan tehtävänä on:
- 1) johtaa ja kehittää yhdistystä ja sen toimintaa työjärjestyksen mukaisesti,
 - 2) huolehtia Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen talouden ja varojen hoidosta;
 - 3) valmistella ja esitellä hallituksessa käsiteltävät asiat;
 - 4) panna täytäntöön hallituksen päätökset;

5) suorittaa ne muut toimeenpanovaltaan kuuluvat tehtävät, jotka eivät kuulu hallitukselle.

Yhdistyksen kokouksen ja hallituksen tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Toiminnan rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta sille 7 §:n 1 momentissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusta ei myönnetä puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusvarat on säilytettävä erillään yhdistyksen muun toiminnan varoista.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävään valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001). Valtionapuviranomaisena toimii puolustusministeriö.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustoiminnan rahoitukseen käytetään suoritmaksuista ja mahdollisista jäsenmaksuista kertyviä tuloja sekä muita tähän tarkoitukseen osoitettuja varoja.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi periä suoritteistaan maksuja. Suoritteiden maksullisuuden ja maksujen suuruuden yleisten ehtojen osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Maksuista säädetään tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

12 §

Hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän vahingonkorvausvastuu

Sen lisäksi, mitä yhdistyslain 39 §:ssä säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän on korvattava vahinko, joka on aiheutettu Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, sen jäsenelle tai muulle tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä rik-

komalla.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, toimihenkilöön ja työntekijään sovelletaan muutoin, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvussa työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään.

13 §

Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja arkistolakia (831/1994).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, toimihenkilöön ja työntekijään sovelletaan heidän hoitaessaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle tämän lain mukaisesti annettuja julkisia hallintotehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

14 §

Yhdistyksen sääntöjen soveltaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä yhdistyksen lain 6 §:n 2 momentissa, 9, 11, 15, 20, 24, 26, 31, 34 §:ssä ja 35 §:n 1 ja 2 momentissa, 36, 37 sekä 39 §:ssä säädetään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asioista, joista yhdistyksen lain mukaan määrätään yhdistyksen säännöissä.

15 §

Tilintarkastus ja kirjanpito

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallinnon ja tilien tarkastamista varten tulee olla kaksi tilintarkastajaa, jotka ovat joko Keskukskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia (KHT) tai tilintarkastusyhteisöjä tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajia

(JHTT). Tilintarkastajista toisen valitsee yhdistyksen kokous ja toisen määrää puolustusministeriö. Kummallekin tilintarkastajalle valitaan tai määrätään myös varatilintarkastaja. Muilta osin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tilintarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä tilintarkastuslaissa (936/1994) säädetään.

16 §

Taloudenpidon valvonta

Puolustusministeriö ohjaa ja valvoo Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen taloudellista toimintaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys laatii valtionavustuksin rahoitettavan toimintansa tulokellisuuden tukemiseksi toiminta- ja taloussuunnitelman sekä kuvauksen sille myönnettyjen siirtomenojen vaikuttavuudesta ja niillä rahoitetun toiminnan tulokellisuudesta. Tarkempia säännöksiä tässä tarkoitettua toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja kuvaksesta annetaan puolustusministeriön asetuksella.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on 7 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtäviensä osalta valtiontilintarkastajien ja valtiontalouden tarkastusviraston valvonnan ja tarkastuksen alainen.

4 luku

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

17 §

Sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä harjoituksia tai hankkimalla palveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä siten kuin siitä erikseen sovitaan.

Vapaaehtoisille annettava varsinainen sotilaallinen koulutus, johon liittyy puolustusvoimien aseiden, ampumatarvikkeiden ja räjähteiden käyttöä, voidaan järjestää tapahtu-

vaksi ainoastaan sotilasviranomaisten johdon alaisena ja voimassaolevien ohjesääntöjen ja varomääräyksiens mukaisesti. Erityisistä syistä puolustusvoimat voi oikeuttaa palveluksessaan olleen henkilön, jolla on virassaan ollut pätevyys ammuntojen johtamiseen, kuitenkin toimimaan 21 §:ssä tarkoitettujen kouluumuntonjohtajana.

Merkittävä sotilaallinen koulutus, kuten joukkojen operaatioihin valmentaminen ja raskailla aseilla tapahtuvien taisteluumuntonjohtaminen, kuuluu kuitenkin yksinomaan puolustusvoimille.

Tarkempia säännöksiä sotilaallisen koulutuksen käytännön järjestämisestä voidaan antaa puolustusministeriön asetuksella.

18 §

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset

Asevelvollisuuslaissa (/) tarkoitettujen kertausharjoitusten ja ylimääräisen palveluksen lisäksi reserviin kuuluvat asevelvolliset ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisesti asepalveluksen suorittaneet naiset voivat osallistua puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin. Heihin sovelletaan palveluksessa ollessa muualla laissa annettuja sotilasta koskevia säännöksiä.

Vapaaehtoisissa harjoituksissa pidetään yllä varusmiespalveluksen aikana saatuja sotilaallisia tietoja ja taitoja, koulutetaan asevelvollisia vaativampiin tehtäviin, perehdytetään asevelvolliset sotilaallisessa maanpuolustuksessa tapahtuneisiin muutoksiin sekä harjoitetaan joukkokokonaisuuksia niille suunnitelluissa kokoonpanoissa.

Rajavartiolaitoksessa voidaan järjestää 2 momentissa tarkoitettuja vapaaehtoisia harjoituksia. Mitä tässä laissa säädetään puolustusvoimista, koskee soveltuvin osin myös rajavartiolaitosta.

19 §

Osallistumisoikeus vapaaehtoiisiin harjoituksiin

Naiset, jotka ovat täyttäneet 18 mutta eivät 60 vuotta ja jotka ovat terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan siihen sopivia, voivat osallistua 18 §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin. Vastaavasti miehet, jotka ovat täyttäneet 18 mutta eivät 60 vuotta ja jotka ovat terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan siihen sopivia, voivat osallistua puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin, vaikka he eivät olisikaan suorittaneet varusmiespalvelusta tai he eivät kuuluisi enää reserviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut henkilöt toimivat harjoituksissa erityisosaamista vaativissa sekä huolto-, terveydenhoito-, viestitys-, koulutus-, toimisto- ja muissa vastaavissa sotilaallista maanpuolustusta tukevissa tehtävissä.

20 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulutusta, ei kuitenkaan 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua merkittävää sotilaallista koulutusta, sekä antaa muuta yksittäisten henkilöiden sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta yli 18-vuotiaille. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi jäsenjärjestöjensä kanssa sopia muiden koulutustehtävien jakautumisesta niiden kesken.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus on järjestettävä puolustusvoimien ohjauksessa noudattamalla annettuja ohjesääntöjä, varomääräyksiä ja muita pysyväismääräyksiä.

21 §

Kouluttajat Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämässä sotilaallisessa koulutuksessa

Puolustusvoimat voi oikeuttaa kouluttajiksi 20 §:ssä tarkoitettuihin tilaisuuksiin henkilöitä, joilla on riittävä koulutus ja kokemus ammuntojen ja vastaavan koulutuksen järjestämisessä ja jotka katsotaan tehtävään muuten sopiviksi. Samalla heille voidaan myöntää lupa harjoituksissa tarvittavien puolustusvoimien taisteluvälineiden käyttöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ammuntojen ja vastaavan koulutuksen johtamisesta säädetään 17 §:n 2 momentissa.

22 §

Koulutuksesta ilmoittaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen on ilmoitettava järjestämästään 20 §:ssä tarkoitettua koulutuksesta sekä sen jäsenjärjestöjen vastaavasta koulutustoiminnasta vuosittain asianomaiselle sotilasviranomaiselle sen mukaan kuin laadittavassa koulutussuunnitelmassa sovitaan. Puolustusvoimilla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten edellä mainituilta yhdistyksiltä tietoja niiden koulutustoiminnasta.

Ilmoitusvelvollisuus ei koske tavanomaista kilpailu-, urheilu- tai valistustoimintaa eikä järjestöjen sisäisiin asioihin liittyvää koulutusta ja valmennusta.

5 luku

Muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta

23 §

Osallistuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin

Puolustusvoimat voi käyttää 6 luvun mukaisen sitoumuksen antaneita henkilöitä puolustusvoimista annetun lain (402/1974) 2 §:ssä tarkoitettuihin pelastustehtäviin sekä annettaessa virka-apua poliisille puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain

(781/1980) mukaan.

Virka-apuosaston johtajana toimii puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö.

Edellä tarkoitettuja henkilöitä ei kuitenkaan voida käyttää tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

24 §

Muu avustamistoiminta

Vapaaehtoisten henkilöiden ja organisaatioiden käyttämisestä pelastustoimen ja meripelastustoimen tehtävissä sekä poliisin apuna säädetään pelastuslain (468/2003) 7 §:ssä, meripelastuslain (1145/2001) 6 §:ssä ja poliisilain (493/1995) 45 a §:ssä.

25 §

Järjestöjen muu toiminta

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen jäsenjärjestöt voivat sääntöjensä mukaisella tavalla järjestää turvallisuusasioita koskevia valistustilaisuuksia ja huolehtia liikuntakoulutuksesta sekä antaa muuta tarpeellista varautumis- ja johtamiskoulutusta omalla toimialallaan.

Vapaaehtoiset maanpuolustusjärjestöt ylläpitävät maanpuolustustahtoa ja -taitoa sekä veteraaniperinteitä.

26 §

Varautumistoiminta

Puolustusvoimat ja asianomainen muu viranomaisorganisaatio voivat sopia Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen jäsenjärjestöjen kanssa niiden jäsenille suunnatusta varautumistoiminnasta. Siihen liittyen järjestöjen jäseniä voidaan tarvittaessa kutsua avustamaan viranomaisia näissä tehtävissä.

27 §

Valmiustehtävät

Valtioneuvoston yleisistunto voi päättää, että puolustusvoimat voi määrätä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuun ylimääräiseen harjoi-

tukseen ja liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen myös 19 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä, joilla on poikkeusolojen tehtävää varten vapaaehtoisesti hankittu koulutus tai ammatin kautta hankittu erityisosaaminen ja jotka ovat antaneet puolustusvoimille 28 §:ssä tarkoitettua sitoumuksen, vaikka he eivät olisikaan suorittaneet varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista asepalvelusta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys jatkaa toimintaansa valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa

6 luku

Sitoutumista koskevat säännökset

28 §

Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin

Suomen kansalainen voi antaa puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18 vuotta ja enintään 60 vuotta täyttänyt.

Henkilöt, jotka haluavat antaa 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen, voivat ilmoittautua joko puolustusvoimille tai Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, jonka on ilmoitettava näistä henkilöistä puolustusvoimille.

29 §

Sitoumuksen hyväksyminen

Puolustusvoimat hyväksyy harkintansa mukaan 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys hyväksyy vastaavasti 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua sitoumuksen. Sitoumuksen sisällöstä ja sen tekemisestä säädetään tarkemmin

puolustusministeriön asetuksella.

Puolustusvoimat voi tarkastaa sitoumuksen antaneen henkilön terveydentilan tai määrittää palveluskelpoisuuden siten kuin asevelvollisuuslaissa säädetään. Palveluskelpoisuuden määrittämistä varten sitoumuksen antaneen henkilön on ilmoitettava puolustusvoimille tarpeelliset tiedot terveydentilastaan.

Sitoumuksen hylkäämistä koskeva puolustusvoimien tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen päätös on perusteltava. Päätöksestä, joka koskee sitoumuksen hyväksymistä tai hylkäämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla.

30 §

Sitoumuksen ja sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttaminen

Edellä 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen antaneella on oikeus peruuttaa sitoumus. Peruutus tulee voimaan kuukauden kuluessa peruutusilmoituksesta. Sitoumusta ei saa kuitenkaan peruuttaa valmiuslain 2 §:ssä tarkoitettujen poikkeusolojen aikana.

Hyväksyjä voi peruuttaa sitoumuksen hyväksymisen, jos asianomainen henkilö ei ole selvästi täyttänyt hänelle kuuluvia velvollisuuksia tai toimii olennaisesti vastoin niitä taikka jos häneltä havaitaan puuttuvan keskeiset toimintaan osallistumiseen vaadittavat edellytykset.

Päätökseen, joka koskee sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Peruuttamista koskeva päätös on perusteltava.

31 §

Varaaminen ja sijoittaminen

Puolustusvoimat voi varata ja sijoittaa hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon mukaisiin tehtäviin. Lisäksi puolustusvoimat voi varata ja sijoittaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen jäsenjärjestön esittämiä niiden toiminnassa mukana olevia henkilöitä heille soveltuviin poikkeusolojen tehtäviin.

Sitoutuminen tässä laissa tarkoitettuun vapaaehtoistoimintaan ei estä henkilön varaa-

mista muualla laissa tarkoitettuihin tehtäviin.

34 §

Taloudelliset etuudet

7 luku

Velvollisuudet ja oikeudet

32 §

Sitoutuneiden henkilöiden velvollisuudet

Hyväksytyyn sitoumuksen antanut henkilö on velvollinen noudattamaan sotilasviranomaisen antamaa koulutuskutsua ja vastavaa muuta määräystä, jollei laillista estettä ole. Jos harjoitus tapahtuu työaikana, on tarvittaessa esitettävä työnantajan kirjallinen suostumus.

Hyväksytyyn sitoumuksen antaneen henkilön on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä noudatettava sen suorittamiseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä. Hänen on myös käytäydyttävä tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Hyväksytyyn sitoumuksen antanut henkilö ei saa käyttää hyödykseen eikä luvatta ilmaista muille tässä laissa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta laissa on säädetty salassapitovelvollisuus.

33 §

Henkilökohtaiseen käyttöön uskotut varusteet

Puolustusvoimat voi luovuttaa tässä laissa tarkoitettuun toimintaan hyväksytyyn sitoumuksen antaneen henkilön käyttöön henkilökohtaisia varusteita, ei kuitenkaan puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita eikä räjähteitä. Huostaan saatuja varusteita on säilytettävä huolellisesti, ja ne on sitoumusajan päätyttyä palautettava takaisin.

Henkilö on velvollinen korvaamaan varusteille aiheutuneen vahingon, jos hän ei ole noudattanut niiden säilyttämisessä tai käytämisessä sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia.

Puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoitukseen ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

1) vastikkeettomaan sotilasmajoitukseen, muonitukseen ja vaatetukseen;

2) kultakin koulutus-, harjoitus- sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun palvelusvuorokaudelta maksettavaan päivärahaan, joka on vähintään varusmiespalveluksessa olevalle maksettavan päivärahan vähimmäismäärän suuruinen;

3) valtion järjestämään matkaan palvelusalueelle tehtävän alkaessa sekä matkaan palvelusalueelta kotiuttamispaikkaan tai valtion korvaukseen matkakustannuksista, jos osallistuja on järjestänyt matkan itse.

Viranomaisten antama tai tilaama vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on siihen osallistuvalla maksutonta.

Päivärahan määrästä ja maksamisenetelystä sekä matkakustannusten korvaamisesta säädetään tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

35 §

Sosiaaliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoitukseen ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

1) terveydenhuoltoon siten kuin terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987) säädetään;

2) korvaukseen tapaturmasta ja palvelusraudesta sotilastapaturmalain (1211/1990) mukaan.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen on muuten huolehdittava, että sen järjestämään koulutukseen tai harjoitukseen osallistuvilla on riittävä vakuutusurva.

36 §

Takaisinperintä

Aiheettomasti maksetun 34 §:ssä tarkoitettujen etuuden määrä voidaan periä takaisin. Päivärahasta ei saa periä enempää kuin palasta lain mukaan saadaan ulosmitata.

Takaisinperintää aloitettaessa on sen peruste ja takaisin perittävä määrä ilmoitettava asianomaiselle.

Etuden maksaneen viranomaisen on pantava takaisinperintä vireille kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana aiheeton määrä on maksettu. Jollei määräaikaa noudateta, on oikeus takaisinperintään menetetty.

37 §

Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta

Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja valvomien ammustojen ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaaman koulutuksen sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen ja muuhun toimintaan osallistuvan korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

38 §

Kannustusjärjestelmä

Osallistuminen vapaaehtoiseen koulutukseen taikka virka-apu- tai avustamistehtäviin voidaan ottaa huomioon ylennyksiä ja muuta vastaavaa kannustusta harkittaessa. Tarkemmat säännökset vapaaehtoisten kannustusjärjestelmästä voidaan antaa pääesikunnan määräyksellä.

39 §

Kansainvälisoikeudellinen asema

Vapaaehtoisten palvelusvelvollisuus koskee vain Suomen alueella tapahtuvaa toimintaa, jollei puolustusvoimien virka-aputehtävä muuta vaadi.

Vapaaehtoiset ovat samanlaisessa kansainvälisoikeudellisessa asemassa kuin vastaavissa tehtävissä palvelevat sotilaat.

8 luku

Rekisteröiminen

40 §

Rekisteröiminen asevelvollisrekisteriin

Tiedot henkilöistä, jotka 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tavoin ilmoittautuvat puolustusvoimille ja antavat 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen osallistumisesta puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin, merkitään asevelvollisuuslain 10 luvussa tarkoitettuun asevelvollisrekisteriin. Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteröintiin sovelletaan asevelvollisuuslain 10 luvun säännöksiä.

Sitoumusta koskevat tiedot poistetaan rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun henkilö ei enää kuulu reserviin eikä varareserviin. Tiedot 19 §:ssä tarkoitettujen henkilöiden sitoumuksesta poistetaan viimeistään vuoden kuluttua sitoumusajan päättymisestä.

41 §

Rekisteröiminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteriin

Maanpuolustuskoulutusyhdistys pitää yhdistyksen tehtävään sitoumuksen antaneista sekä koulutukseen osallistuneista henkilörekisteriä. Rekisteriin saadaan 7, 27 tai 28 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten tallettaa henkilön perustietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, ammatti, koulutus, perheoikeudel-

linen asema, alaikäisten huoltoa koskevat tiedot, kotikunta, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, sotilasarvo, aselaji, koulutushaara, voimassa olevia lupia ja oikeuksia koskevat tiedot, ajokortti, erityisosaaminen, harrastustiedot, käytettävyytiedot, jäsenyys maanpuolustusjärjestössä ja huomionosoitukset.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolain (523/1999) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Sitoumusta koskeva tieto poistetaan rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun sitoumusaika on päättynyt.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen tietoluokkien sisällöstä ja rekisterin pitämisestä.

42 §

Tietojen luovuttaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on oikeus sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, salassapitosäännösten estämättä saada asevelvollisrekisteristä asevelvollisten perustietoja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen järjestämistä varten.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteristä voidaan salassapitovelvollisuuden estämättä antaa puolustusvoimille ja pelastusviranomaisille vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvan perustietoja sekä tietoja henkilön sijoituksesta poikkeusolojen tehtävään sijoitettavuuden arvioimiseksi.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen rekistereiden rekisterinpitäjillä on oikeus saada toisiltaan tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla maksutta tai tietojen irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan siten kuin siitä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Ennen tietojen luovuttamista rekisteriin teknisen käyttöyhteyden avulla rekisterinpitäjälle on esitettävä selvitys tietojen suojauksesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

9 luku

Erinäiset säännökset

43 §

Toimintakertomus

Päeesikunnan on annettava puolustusministeriölle ja 4 §:ssä tarkoitettulle vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnalle vuosittain kertomus tässä laissa säädetystä vapaaehtoisesta koulutuksesta ja vapaaehtoisten käyttämisestä virka-aputehtävissä. Päeesikunta on tätä varten oikeutettu saamaan valvonnan suorittamiseksi tarvittavia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä salassapitosäännösten estämättä.

44 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

45 §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa Maanpuolustuskoulutus ry:n jäseninä olevat yhdistykset voivat ilman eri hakemusta siirtyä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäseniksi. Siirtymisestä on ilmoitettava Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle viimeistään päivänä kuuta 20 .

Maanpuolustuskoulutusyhdistys jatkaa Maanpuolustuskoulutus ry:n toimintaa tämän lain mukaisesti. Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle siirtyvät kaikki Maanpuolustuskoulutus ry:n varat ja velat sekä sopimukset ja muut sitoumukset tai muut oikeudet ja velvoitteet.

Maanpuolustuskoulutus ry:n palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen henkilöstöksi entisin etuuksin ja velvoittein.

2.

Laki**puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/1974) 2 §:n 1 momentin 5 a kohta ja 4 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 5 a kohta laissa 740/1994 ja 4 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 490/1992, ja

lisätään lakiin siitä lailla 228/2000 kumotun 4 a §:n tilalle uusi 4 a §, seuraavasti:

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

5 a) ohjata, tukea ja valvoa vapaaehtoista maanpuolustusta siten kuin laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (/) säädetään sekä muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohoittavaa toimintaa;

4 §

Puolustusvoimat käsittää:

5) joukko-osastoja, maakuntajoukkoja ja muita yksiköitä;

4 a §

Edellä 4 §:ssä tarkoitetut maakuntajoukot muodostetaan reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista ja muista vapaaehtoisista, jotka ovat antaneet vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/) tarkoitetun sitoumuksen puolustusvoimille.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**rajavartiolain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/).

 Rajavartiolaitoksen osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen ja muuhun vapaaehtoistoimintaan säädetään

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

4.

Laki**naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 17 päivänä helmikuuta 1995 annetun lain (194/1995) 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Naisten osallistumisesta vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja koulutukseen sekä muuhun vapaaehtoistoimintaan säädetään laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (/).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuu-
ta 20 .

5.

Laki**puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimien virka-avusta poliisille 5 päivänä joulukuuta 1980 annetun lain
 (781/1980) 5 §:n 2 momentti ja

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 346/1998, uusi 3 momentti, seuraavasti:

3 §

 Puolustusvoimat voi käyttää virka-aputehtävissä 1 momentissa mainitulla tavalla apuna myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettuja henkilöitä.

5 §

 Virka-apuosastoa johtaa sen päälliköksi määrätty puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 20 .

6.

Laki**poliisilain 45 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 45 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, seuraavasti:

45 a §

Vapaaehtoistoiminta

joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan
 käyttöä.

Poliisi voi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä sekä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja myös sanotussa laissa tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä,

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ .

7.

Laki**sotilastapaturmalain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun sotilastapaturmalain (1211/1990) 1 §:ään uusi
 3 momentti seuraavasti:

1 §	seen sekä puolustusvoimien virka-
<i>Oikeus korvaukseen</i>	aputehtävään osallistuva henkilö siten kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 35 §:ssä säädetään.

 Korvaukseen on oikeutettu myös puolus-
 tusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja
 valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolus-
 tuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutuk-

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

8.

Laki**työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä elokuuta 2002 annetun työturvallisuuslain (738/2002) 6 § seuraavasti:

6 §

Soveltamisalan rajoitus

Tätä lakia ei sovelleta puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palveluksessa olevan henkilön, asevelvollisen tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan henkilön puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen määräyksestä tai palveluksessa suorittamaan palvelusohjelmaan merkittyyn tai muuhun erikseen määrättyyn koulutussuunnitelmien mukaiseen sellaiseen sotilaalliseen harjoitukseen ja koulutukseen sekä siihen välittömästi liit-

tyvään työhön, jonka pääasiallinen tarkoitus on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen.

Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) nojalla osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin tai sen Maanpuolustus koulutusyhdistykseltä tilaamaan I momentissa tarkoitettuun sotilaalliseen harjoitukseen tai koulutukseen.

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____
 kuuta 20 .

9.

Laki**rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 559/2000, ja
lisätään momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 559/2000, uusi 2 a kohta seuraavasti:

45 luku	ta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa;
Sotilasrikoksista	2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 17 §:ssä tarkoitettua ammuntojen johtajaa, lain 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa; sekä
<i>Soveltamisala</i>	
27 §	
<i>Sotilaat</i>	

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

2) aseellisena tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavaa ja naisten vapaaehtois-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

10.**Laki****valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1224/1990) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 216/2006 seuraavasti:

1 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä, valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatoimen laillisuuden valvontaa lukuun ottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta, sotilaallisesta kriisinhallin-

nasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettua kriisinhallintahenkilöstöä, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Juha Korkeaoja*

Liite
Rinnakkaistekstit

2.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/1974) 2 §:n 1 momentin 5 a kohta ja 4 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 5 a kohta laissa 740/1994 ja 4 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 490/1992, ja lisätään lakiin siitä lailla 228/2000 kumotun 4 a §:n tilalle uusi 4 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

5 a) tukea vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta siten kuin siitä asetuksella säädetään taikka puolustusministeriön tai asian laadun mukaan pääesikunnan päätöksellä määrätään sekä muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohottavaa toimintaa;

4 §

Puolustusvoimat käsittää:

5) joukko-osastoja ja muita yksiköitä; *sekä*

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

5 a) *ohjata, tukea ja valvoa* vapaaehtoista maanpuolustusta siten kuin laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (/) säädetään sekä muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohottavaa toimintaa;

4 §

Puolustusvoimat käsittää:

5) joukko-osastoja, *maakuntajoukkoja* ja muita yksiköitä;

4 a §

Edellä 4 §:ssä tarkoitetut maakuntajoukot muodostetaan reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista ja muista vapaaehtoisista, jotka ovat antaneet vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/) tarkoitetun sitoumuksen puolustusvoimille.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**rajavartiolain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

 Rajavartiolaitos voi osallistua vapaaehtois-
 sen maanpuolustuksen edistämiseen.

Ehdotus

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

*Rajavartiolaitoksen osallistumisesta va-
 paaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen
 ja muuhun vapaaehtoistoimintaan sääde-
 tään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta
 annetussa laissa (/).*

 Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 20 .

4.

Laki**naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 17 päivänä helmikuuta 1995 annetun lain (194/1995) 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Ehdotus

3 §

*Naisten osallistumisesta vapaaehtoi-
 siin harjoituksiin ja koulutukseen sekä muuhun
 vapaaehtoistoimintaan säädetään laissa
 vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta
 (/).*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 20 .*

5.

Laki**puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimien virka-avusta poliisille 5 päivänä joulukuuta 1980 annetun lain (781/1980) 5 §:n 2 momentti ja
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 346/1998, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

5 §

Virka-apuosastoa johtaa sen päälliköksi määrätty sotilas tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan.

Ehdotus

3 §

Puolustusvoimat voi käyttää virka-aputehtävissä 1 momentissa mainitulla tavalla apuna myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä.

5 §

Virka-apuosastoa johtaa sen päälliköksi määrätty *puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö* tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

6.

Laki**poliisilain 45 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 45 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 a §

45 a §

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta

Poliisi voi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Poliisi voi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä sekä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja myös sanotussa laissa tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 ____ .

7.

Laki**sotilastaturmalain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun sotilastaturmalain (1211/1990) 1 §:ään uusi
3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Oikeus korvaukseen

Ehdotus

1 §

Oikeus korvaukseen

Korvaukseen on oikeutettu myös puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja valvomiin amuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä puolustusvoimien virkaaputehtävään osallistuva henkilö siten kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 35 §:ssä säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.*

8.

Laki**työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä elokuuta 2002 annetun työturvallisuuslain (738/2002) 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Soveltamisalan rajoitus

Tätä lakia ei sovelleta puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palveluksessa olevan henkilön, asevelvollisen tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta *taikka vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta* suorittavan henkilön puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen määräyksestä tai palveluksessa suorittamaan palvelusohjelmaan merkittyyn tai muuhun erikseen määrättyyn koulutussuunnitelmien mukaiseen sellaiseen sotilaalliseen harjoitukseen ja koulutukseen sekä siihen välittömästi liittyvään työhön, jonka pääasiallinen tarkoitus on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen.

Ehdotus

6 §

Soveltamisalan rajoitus

Tätä lakia ei sovelleta puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palveluksessa olevan henkilön, asevelvollisen tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan henkilön puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen määräyksestä tai palveluksessa suorittamaan palvelusohjelmaan merkittyyn tai muuhun erikseen määrättyyn koulutussuunnitelmien mukaiseen sellaiseen sotilaalliseen harjoitukseen ja koulutukseen sekä siihen välittömästi liittyvään työhön, jonka pääasiallinen tarkoitus on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen.

Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) nojalla osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiseihin harjoituksiin tai sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan 1 momentissa tarkoitettuun sotilaalliseen harjoitukseen tai koulutukseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

9.

Laki**rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 559/2000, ja
lisätään momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 559/2000, uusi 2 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

45 luku
Sotilasrikoksista
Soveltamisala
 27 §
Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

2) aseellisena tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavaa ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa; *sekä*

Ehdotus

45 luku
Sotilasrikoksista
Soveltamisala
 27 §
Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

2) aseellisena tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavaa ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa;

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 17 §:ssä tarkoitettua ammuntojen johtajaa, lain 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa; *sekä*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ .

10.

Laki**valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1224/1990) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 216/2006 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä, valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatoimien laillisuuden valvontaa lukuun ottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettua kriisinhallintahenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

Ehdotus

1 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä, valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatoimien laillisuuden valvontaa lukuun ottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettua kriisinhallintahenkilöstöä ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .